SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

DÍL XIX.

Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA

A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.

V PRAZE.

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

1914.

IGNÁT HERRMANN:

Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA.

POVÍDKY
O PANÍ ANGELINĚ KNEDLHANSOVÉ,
BÝVALÉ KVARTÝRSKÉ.

MLÁDENCI A ŽENICHOVÉ.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1914.

Tiskem »Unie« v Praze

KARLU MAŠKOVI-FA PRESTOVI

u vděčné vzpomínce jeho čtvrtstoletého spolupracovnictví ve Švandovi Dudáku a na pamět jeho nezapomenutelného cyklu parodií „Utíkej, Káčo!“ 1890—1894

v přátelské oddanosti věnuje

V květnu 1914. *I. H.*

Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA.

(Kapitoly Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA uveřejněny byly původně ve Švandovi Dudáku r. 1889 a 1893 a v Nár. Listech r. 1893, 1894 a 1896.)

Švanda Dudák v únoru 1889.

Především o panu Anastáziu Cyrusovi.

Abych pravdu řekl, nebyl pan Cyrus příliš stár, ale „starým mrzoutem“ byl beze vší pochyby. Málokdy viděl jsem ho jinak než zamračeného, hledícího nevrle před sebe — a spíše bych řekl do sebe — aspoň jako pod kabát, nějak tak do límce. A když se rozhlédl po nejbližším okolí — do dálky hleděl málokdy — činil tak neskonale kysele, opovržlivě. Připadalo mi věru, jako by v takových okamžicích pohlavkoval očima vše, co mu bylo na blízku.

Pan Cyrus málokdy se usmál, ale jestliže se zapomenul a učinil tak přece, zdálo se, jako by přes jeho úsměv po tváři tekl ocet nebo prýštila citronová šťáva. Jeho známí říkali, že pan Cyrus pohledem sráží smetanu a že se nesmí podívati na mlékařský krám. Pak roztahovali a natahovali tento kyselý vtip a říkali, že není radno sedati s ním u piva, nechce-li

člověk píti ze sklenice učiněný šťovík, leda by si dal nalévati do hrnce.

Mám za to, že tak říkali ze zlosti a uražené samolibosti, neboť pan Cyrus vyhýbal se svým známým čím dál víc a úzkostlivěji, a bylo skoro jakýmsi vítězstvím, komu se podařilo získati jeho důvěry, bylo-li lze nazvati důvěrou, že dovolil a strpěl, aby se k němu někdo posadil, aby na něj mluvil a od něho odpovědi očekával.

Pan Cyrus míval jenom známé, pokud jsem mohl vyzkoumati, ale neměl přátel. Myslím, že přátelstvím jeho se honosil málokdo — sám jsem neznal smrtelníka tak šťastného, ač smím-li se domnívati, že jsem ho získal já — a neklamu-li se v tom.

V čem pramenilo jeho mrzoutství, nemohu pověděti. Nesvěřil se mi nikdy, nepokoušel jsem se o to ani, a sám jsem toho nedovedl vypátrati. Nemám pochopa pro podobné výzkumy a neumím čísti v lidských tvářích a očích. Může býti, že ho v životě potkaly a potkávaly mnohé nehody. Zdá se, že život vůbec náležel k věcem a pojmům, o nichž projevoval nepokrytě svoje pohrdání. Aspoň se nepamatuji, že by byl pan Cyrus vypustil slovo život z úst jinak, než s přívlastkem „zatracený".

„Víte, sousede," říkával — oslovovalť každého „sousede" — „ten zatracený život je jako kanafas. Čím déle trvá, tím je vyrudlejší a chatr-

nější, a konečně z něho lítají hadry. Já mám také takový zatracený děravý život...“

Jak to myslil, že ze života lítají hadry, nevyrozuměl jsem nikdy. Liboval si v podobných ukrutných obrazech a porovnáních, kterých by sám nebyl dovedl vysvětliti a objasniti. Ostatně jakmile kdo od něho žádal objasnění nějakého záhadného, nesrozumitelného prosloveni, oněměl pravidelně nebo upřel na tazatele nejmrzutější pohled, načež se zadíval někam do kouta a pak vytlačil ze rtů — pootevřených tak skoupě, že by jimi list papíru nebyl proklouzl — jako by mluvil k nějakému duchu, kamsi do neurčita:

„Ješšiš Marrjá, Františku — ty jsi trouba!“

Toto krátké ujištění pronesl huhňavým hlasem několikráte i v mé přítomnosti, na některý můj dotaz, a nechápal jsem, komu to platí. Nejmenuji se totiž František, a jak živ jsem se tak nejmenoval.

Co studoval, jaká byla jeho minulost, o tom nemluvil nikdy, a celý jeho „zatracený život“ do té chvíle, kdy jsem ho blíže poznal, zůstával pro mne zapečetěnou knihou. Mám jen temné tušení, že taky snad chtěl kdysi býti spisovatelem, ale nestal se jím. Vím, že byl nějakým úředníkem, ale nikdy se mi nevyjasnilo, v jakém oboru. Ze skoupých jeho poznámek vyrozuměl jsem, kterak v nitru svém jest naplněn zuřivostí, že musí celý den „škrábat“. A by se z této

libé práce poněkud zotavil — psal zase, když se vrátil domů a když jeho milá, něžná rodina mu dopřála potřebného klidu.

Konečně vyšlo najevo, že si pan Cyrus zapisoval jisté příběhy z vlastního života — říkal tomu „memoáry" — jak se v nestřeženém okamžiku sám přiznal. Bylyť chvíle, kdy po větším počtu sklenic piva stával se mluvnějším, načež ledacos propověděl, co by jindy nebyl řekl ani na mučidle.

„Zatracený život!" vyhouklo pak z jeho nitra, ač se ústa nepochybně ještě bránila říci, co mu letí hlavou. „Kouše a štípá člověka jako dvacaterými kleštěmi. A štípá tě všechno, co je kolem tebe..."

V takových okamžicích tvářil jsem se co nejlhostejněji, ano bál jsem se pohlédnouti do mrzuté tváře páně Cyrusovy, abych ho nezalekl, jeho sdílnost nezarazil. Zatím však chvěl jsem se nedočkavostí. A když nepokračoval a hleděl do sklenice, jako by chtěl pivo vypiti očima, řekl jsem klidně a suše, jak jen jsem dovedl:

„Inu, všechno má dvojí stránku, jak se to vezme. Vždycky není život nejhorší..."

Pan Cyrus upřel na mne oči, jako by mi cpal zeměžluč do úst, otočil hlavu do prázdného kouta a zahuhlal:

„—šššmarjá, Františku, — ty jsi trouba...!"

Poznamenávám opětně: v koutě nikdo neseděl, a já se nejmenuji František.

A po chvíli, napiv se a otřev svislé kníry neurčité barvy, které mi připadaly vždy jako kly mrožovy, řekl s jistým vzteklým uspokojením:

„Ale já se vymstím všemu a každému. Nikomu nic nedaruju! Všechno je zapamatováno — to by si početl, na koho to padá!“

Odmlčel se na chvíli. Byly okamžiky, kdy se zdálo, že pan Cyrus nehledí nikam a na nic. Jako by si obrátil oči do hlavy. A když se nasytil pohledem do sebe, pronesl dále:

„Nikdo by neřekl, co utrejchu se může složit v memoárech. Regiment by tím člověk otrávil!“

Zcela lhostejně, jako nevšímavě a maně, odpovídával jsem na takové zmínky a jeho memoárech:

„Škoda, že to bývá mnohdy marná práce. Mnoho lidí zapisuje si, čeho se pak nikdo nedočte. A k čemu psáti takové věci pro sebe? Každý ví dobře, co ho potkalo a co si o tom myslí. Škoda práce!“

Pan Cyrus zalehl do mne pohledem, jako by mne chtěl porazit, a řekl jízlivě:

„Po mé smrti — po smrti se to bude číst! A ten vztek, že mně už nikdo nebude moci vynadat!“

Teď já jsem se obořil na přítele pohledem

smělým, vzdorujícím, a odpověděl jsem úsečně a vyzývavě:

„Po smrti? Po smrti se takové hlouposti pálí! To je první, co se činí. Znám to ze zkušenosti. Otevrou se dvířka kamen, a prásk s tím do pece! Rodina mívá strach, aby se to nedostalo do cizích rukou. Co pak záleží na takových sežloutlých memoárech! Popsaný papír — dnes už ani uzenář do něho nesmí zabalovati...“

Toto moje neuctivé, všeobecné prohlášení, moje předpověď neslavného osudu, jakýž očekává „memoáry“ po smrti původcův, nevážný tón, jímž jsem opovržlivý svůj úsudek pronesl — vše padlo na pana Cyrusa tak náhle, nenadále. Byl jsem snad první, jemuž svěřil, že zaznamenává, čím jeho nitro překypuje, s čím byl ve světě a v životě nespokojen. A tento první důvěrník vyjadřuje se o výsledku jeho soukromé píle, nočního bdění a snad i vnitřních bojů tak neuctivě a posílá vše už předem do pece!

Pohled páně Cyrusův, který se za mých slov do mne téměř bořil, smekal se teď níž a níže, klesl do piva a potopil se až na dno. Potom vynořil se zas pracně a povznesl ke mně, ale jak změněný! Teď hleděl na mne protějšek můj tak neskonale rozpačitě, téměř připitoměle a zároveň lítostivě, že jsem pana Cyrusa nepoznával. Vztáhl pravici, těžce mi ji položil na rameno a řekl:

„Poslouchejte, Františku...“

„Já nejsem František,“ přerušil jsem ho.

„Poslouchejte, Františku,“ sesílil pan Cyrus hlas, jako by se mnou zápasil, „teď jste mi hrozně ublížil, ale odpouštím vám, protože jste František, rozumíte?“

Jeho prsty stiskly moje rameno jak železný svěrák, pustily mne a chopily se sklenice. A když zbytek nuselského s hlasitým kloktáním vtekl do jeho hrdla, postavil pan Cyrus půllitr, roztáhl všech pět prstů pravice nad sklenicí a pokračoval neočekávaně:

„Vy jste dobrák, Františku, vy jste mi porozuměl — a já se vám odměním. Půjčím vám jednou svoje memoáry.“

Tento překvapující obrat pomátl mne skoro.

„Pane Cyruse — tato nezasloužená důvěra...“

„Mlčte, Františku,“ mávl pan Cyrus rukou, „mlčte a neděkujte, až užijete. Možná, že se v nich někdy taky najdete.“

A jeho tvář pokryla se úsměvem, přes nějž tekl podotčený již ocet. V té chvíli byla tvář mrzoutova k líbání.

Toho dne seděli jsme neobyčejně dlouho, nedbajíce ničeho, co se dělo kolkolem, a oddávajíce se požitku nuselského. Bylo pět minut po druhé s půlnoci, když se v krčmě objevila hlídka policejní, jejíž jeden člen pronesl

důrazně svoje obvyklé: „Pánové, pánové, dvě pryč, je čas!“

„Máme nalito!“ zvolal pan Cyrus, vysílaje na mluvčího hlídky nejkyselejší pohled svůj.

„No dobrá, ale ve dvě už si nemáte dát nalejvat!“ řekl policajt káravě a práskl dveřmi.

O půl třetí objevila se hlídka jiná.

„Pánové, pánové,“ znělo teď napomenutí, ráznější předešlého. „Půla přes čas, dopijte a jděte...“

Místo odpovědi chopil se pan Cyrus sklenice a řádně se napil.

Ve tři čtvrti na tři přistoupil konečně sám krčmář:

„Pánové, přijde-li sem hlídka ještě jednou, platím pokutu...“

Bylo to vyzvání dosti jasné, abychom táhli.

Pan Cyrus vzchopil se.

„A to chcete, aby vám sem chodili hosti, když je v nejlepším vyhazujete?“

„Co by mě se tejčilo,“ omlouval se krčmář rozpačitě, „já bych čekal třeba do rána, vašnosto...“

„Františku zatracenej!“ rozkřikl se na něj pan Cyrus, „říká se vašnosti, a ne vašnosto! Už jsem vám to povídal!“

„Prosím, vašnosto,“ ukláněl se krčmář ještě rozpačitěji.

Pan Cyrus otočil se zuřivě a syčel do tmavého kouta, v němž ležel morovatý kocour:

„—šššmarjá, Františku, ty jsi trrr —"
Šli jsme.

A když jsem doprovodil pana Cyrusa až k domu a loučil se s ním, rozepjal ošumělý zimník, i kabát pod zimníkem, a pohroužil ruku do hluboké, zdánlivě bezedné kapsy.

„Tuhle vám to svěřuji, Františku," mluvil vytahuje ohmataný sešit, spíše svazeček; „vzdělávejte se trochu. Vy ještě koukáte na ten zàtracený svět a život jako sůva z nudlí!"

Domovní vrata vrzla před námi jako z hlubokého spánku a v zívajícím úzkém průjezdě zamrkal kahanec v třesoucí se ruce domovníka v podvlékačkách. Pan Cyrus vešel, vrata práskla, v zámku zaskřípělo, a já spěchal domů s pokladem páně Cyrusovým.

Uplynula řada dní, neděl, měsíců — pan Cyrus neobjevil se v krčmě, kde jsem ho tolikrát a marně očekával. Krčmář nespatřil ho od onoho večera a nevěděl, co se s ním stalo. Konečně jsem jednoho dne zašel k domovníku oné čtyřpatrové nestvůry, v níž stál domácí krb milého pana Anastázia Cyrusa.

„Pan Cyrus?" řekl domovník táhle, skoro opovržlivě. „Ten se vystěhoval v minulém kvartále. Taky bych rád věděl, kde je teď — zapomněl dát panu domácímu poslední činži —"

Pan Cyrus zmizel nadobro. Hledal jsem ho neúnavně, vytrvale, prošel jsem všechny nuselské pivnice a výčepy několikráte, abych mu

vrátil drahocenné jeho zápisky — nebylo a není po něm památky. Konečně ve mně vznikla a neústupně mne opanovávala domněnka, že snad zemřel a mlčky a bez poplatků mne učinil dědicem svých memoárů. A pak v zápětí se dostavila myšlenka druhá, dosti zlomyslná, snad i nesvědomitá: vypůjč si některé odstavečky jeho zápisků a vydej je. Nevíš taky dne a hodiny, kdy tě Pánbůh zavolá, a pak by se mohlo vyplniti, co jsi memoárům páně Cyrusovým předpovídal, dokud ještě byly v jeho rukou. A taky snad si pomůžeš k několika zlatkám, které jsi ve chvílích přátelského nadšení panu Cyrusovi ponenáhlu byl zapůjčil.

Memoáry páně Cyrusovy jsou velmi nesouvislé. Dle obsahu, písma i černidla vznikaly v rozličných dobách, někdy po velikých mezerách časových. Někdy jen pouhé začátky, rozběhy bez pokračování, pro mne zcela neupotřebitelné. Snad byl ze psaní vyrušen, snad pozbýval trpělivosti. Jenom několik uzavřených kapitolek, nápisy opatřených, může posloužiti čtenáři za kratochvil před spaním. Tu jsou.

I. Staré botky, a to botky mé staré.

Ve světě je nepřehledná řada oslů čtyrnohých, není-li přírodopis vědou lichou a jeho údaje pouhými smyšlenkami. Pokud však mne,

Anastázia Cyrusa, se týká, myslím, že je mnohem větší počet oslů dvounohých. K tomu nezvratných dokladů podává nám věda dějepisná, nezvratnějších zatracený život, jímž se potácíme. Pro mne je nyní smutným poznáním nepochybné vědomí, že jsem ke druhu oslů dvounohých taky kdysi náležel. Ku podivu, bylo to v době, kdy jsem se pokládal za nejchytřejšího člověka na světě.

Sedím doma sám a koukám támhle pod postel, pod níž stojí pár rozbitých ženských perek, šklebících se četnými, podivuhodnými děrami a trhlinami, jakými se žádné botky od narození nehonosí. To jsou botky mé staré. Jsou zvedeny! Kramfleky mají teď podobu trojúhelníků, nárty jsou plny ran a jizev i příštipků, na nichž je patrna snaha, aby se od nedůstojných křámů zas co nejdřív odloučily — podešvy nejsou lepší. Prodával jsem je onehdy židovi — nechtěl jich ani zdarma. Nedivím se mu, židovi, ale mne stály pětku, když je mistr Koníček přinesl. Nemýlím-li se, má tu pětku dosud u mne.

S počátku tlačily trochu moji ženu a říkávala, že je raděj nechá nejstarší holce, až do nich doroste. Nechává-li je pro ni ještě, bude to krásný kus výbavy! Těším se na překvapení svého budoucího zetě!

Tyto staré, proklaté botky připomínají mi veliké oslovství z minulosti. Pojí se k nim vzpo-

mínka na jednu jinou botku, která také náležela mé staré, dokud byla ještě svobodna. Tato botka, která žije proti mé vůli v mých vzpomínkách, byla příčinou, že se moje stará stala mojí. Aspoň k tomu velice přispěla. Je to historie, která by mne náramně bavila, ano které bych se z plna hrdla smál, kdyby byla potkala někoho jiného.

Historie dosti dlouhá a má několik kapitol, jako každá historie na světě.

Nevím, zdá-li se mně to, ale připadá mi, že jsem byl také kdysi mlád. Je-li to pravda, musí tomu býti nesmírně dávno. Vzpírám se velice, abych tomu věřil, ale na konec našli by se snad přece dva svědci, kteří by mně to dokázali. Zdá se mi tedy dále, že mně bylo jednoho dne třiadvacet let. Tehdáž bylo ještě několik mladých lidí mimo mne a mezi nimi jistý Cyril Hamous. Přál bych si, abych se i v osobě tohoto člověka mýlil a aby se prokázalo, že nebyl nikdy na světě, že náležel do říše výmyslů a báchor. Bohužel, jest jeden závažný důvod, který nepřipouští pochybnosti, že Cyril Hamous opravdu žil. Prokáže se brzy, po několika řádcích, že se nemýlím a že mám živoucí toho doklad.

Byl to malý človíček veselých očí, dobrého srdce a ještě lepšího žaludku. Byli jsme oba členy tarokářského kvarteta a scházeli jsme se po denní práci v hostinci „u zamrzlé fialy“,

kdež jsme své karbanické umění provozovali. K Cyrilu Hamousovi pojilo mne staré přátelství ze školy a krom toho okolnost, že mi jeho otec šil na dluh. Bylť šlechetný ten muž krejčím.

Cyril Hamous pocházel z požehnané rodiny a krom několika jiných nespočítaných sourozenců měl sestru, o níž jsem věděl sice dávno, ale nestaral jsem se o ni. Byla náramně dlouho malá a vypadala mně vždycky náramně hloupě. Nevšímal jsem si jí několik let, až pojednou jsem se s ní setkal v jakési zástěrkové zábavě.

Ku podivu! Kateřina Hamousová vyrostla a vypadala pojednou jako hotová ženská. Pěkně tančila, hezky se smála a pozoroval jsem, že se kolem ní otáčí nějaký kadet. Kadeti mne vždycky dopalovali a mým životním úkolem asi po dva nebo tři roky bylo, že jsem je u holek vypichoval, vyhazoval ze sedla. Pokoušel jsem se o to nyní i při Kateřině Hamousové, ale nešlo to tak snadno jako jindy; chlap seděl pevně a choval se ke mně velice zpanštile. To mne dráždilo tím více. Býval jsem nyní častěji u mistra Hamousa a snažil jsem se, abych mu na svůj účet co nejvíce zaplatil. No, vůli jsem měl dobrou, ale peněz málo.

Toto všecko se táhlo skoro až k jedněm vánočním svátkům, před nimiž na krátko — jedné neděle — pozval mladý Cyril Hamous nás

ostatní tarokáře na partii k sobě, do domu. Bude prý to útulnější, povídal.

Stará Hamouska vařila kávu, Kateřina podávala nám hostům bábovku, ostatní drobná rodina po většině s ušpiněnými nosy cenila na nás zuby a čuměla nám do karet, tak že jsme si s přítelem Ferdinandem Palicou nemohli ani jednou zafixlovat.

Kateřina byla toho dne krásná — jak se mi tehdy v mé oslovské nezkušenosti zdálo — a když Cyril hlásil posledního pagátla, pozoroval jsem po hře, že jsem krom padesáti krejcarů na hotovosti prohrál u Hamousů i srdce.

Pekelná čertovina! Měl jsem skutečně kdysi také tak zvané srdce!

Takový byl asi průběh kapitoly první.

Jsou na světě jisté bídné, mizerné historie, které mají pokračování. Moje měla je také.

Byl večer před Štědrým dnem. Seděli jsme opět „u zamrzlé fialy“ a hráli jsme.

Cyril byl nějak mrzut a roztržit. Prohrával, a to mi lahodilo. Ten kluk prohrával málokdy. Nerušil jsem ho v jeho roztržitosti, pro mne tak užitečné, až po hře otázal jsem se, co mu chybí.

„Eh, mám hloupou komisi,“ broukl Cyril. „Maminka chce dát Kačeně zítra k Ježíšku brusle, a já je měl koupit. Ale nevyznám se v tom a hlavně jsem dnes nevěděl, kde mám hlavu. Před svátky je v našem závodě učiněný blázinec, a

zítra bude nejhůře. Nebudu moci ani k obědu, neřku-li abych sháněl želízka!“

Cyril byl totiž pomocníkem v galanterním závodě A mimo to byl surovec, že říkal sestře ‚Kačena‘.

Ještě dnes nevím, co mi tehdáž čert napískal, a proč jsem nedržel za zuby. Ale nedržel jsem.

„Ah, bruslím já rozumím!“ propověděl jsem sebevědomě.

„Ježíš Marjá, Stázíčku!“ zvolal Cyril. „Obstarej mně to! Tuhle je pětka, kup mi je zítra — přineseš mi je pak do krámu! Nějaké pěkné halifaxky.“

Vzal jsem od něho pětku, než pojednou jsem vzpomněl:

„Ale míru, míru, Cyrile! Vždyť nevím, jakou má slečna Katynka nohu.“

„I tuhle je míra!“ odpověděl Cyril, sáhl do šosu a vytáhl něco v umaštěném papíře. Rozvinul jsem to — byla to botka, skutečná botka slečny Katuše. Ale co pravím, botka! Botička, krásné perko, jako pouzdro na hodinky, čistá práce jako galanterní zboží, botka zánovní, ba skoro nová. Jen štruplátka byla trochu ohmatána.

Nevím, co do mne vjelo, ale jak jsem držel tu malou, nevinnou, koženou botku v ruce, bylo mi pojednou horko a ruce se mně třásly. Její botka! Její, její — **její** botka! hřímalo ve mně.

Neměl jsem již stání „u zamrzlé fialy“ a spěchal jsem za chvíli domů, vstrčiv botku do šosu. Na ulici přendal jsem ji do kapsy náprsní — na srdce — —!

Přišel jsem domů všecek rozpařen, uhřícen, rozsvítil jsem, vyndal jsem něžně botku, postavil jsem ji na stůl a usednuv hleděl jsem na ni všecek zanícen, jako na krásný obraz. Trvalo dlouho, než jsem sebou hnul, a když se tak stalo, sáhl jsem po botce a — políbil jsem ji!

Čtu, co jsem napsal, a stydím se, já osel oslovský!

Pak jsem se chopil péra a papíru a psal jsem nějakou báseň na tu botu. Myslím, že, co jsem napsal, byla také bota.

Napsal jsem, předčítal jsem botce, ptal jsem se jí, jak se jí to líbí, hladil jsem ševcovský ten výrobek co nejněžněji, a — líbal, líbal jsem opět a opět kozinu, z níž byla botka urobena.

Ó Bože, Bože, na jaké to osloviny zcela klidně s nebe pohlížíš!

Pak jsem si stlal postel, pečlivě, jako pro dítě, a položil jsem botičku Katynčinu na podušku, načež jsem ulehl sám. Spáti však jsem nemohl. Šeptal jsem ještě asi hodinu botce nejsladší tajemství srdce svého, domnívaje se, že to zítra poví své paní a velitelce. Vyptával jsem se jí také na ledacos, ale botka mlčela a voněla jen pronikavou svojí kozí vůní. Zdálo se mi znenáhla, že z té botky vyrůstá bílá punčoška,

z té punčošky krásná, alabastrová nožka, a za maličký ještě okamžik zdálo se mně, že objímám svoji Katuši. Už jsem v duchu říkal „svoji“!

Vysvětluji si teď vše tak, že jsem byl tehdáž opilý. Nejinak než opilý. Básníci ovšem říkají opojen.

Přespal jsem s milou botičkou celou noc a měl jsem náramně splašené sny. A hrdinkou všech byla „královna srdce mého“, slečna Katuše. Ráno jsem byl jak moucha a šel jsem koupit brusle, rozumí se, s botkou v náprsní kapse. Jak mne hřála, jak jsem cítil tlukot jejího srdce! Neboť tehdáž pevně jsem za to měl, že ta botka taky má srdce.

Koupil jsem brusle a v poledne jsem je dodal Cyrilovi. Poděkoval a dal mi za to cigaro, kuba. Bídná, ničemná mzda za milostnou službu, již jsem vykonal! Ale kuba jsem vykouřil.

Totoť byla druhá kapitola mé historie.

Na svatého Štěpána pozval si nás Cyril zase na taroky. Měli ještě kus ryby smažené a kus na modro, dali nám to k večeři. Mnoho toho nebylo. Po večeři tlacháno a hovořeno taky o dárcích štědrovečerních. Katuše se pochlubila, že dostala brusle, a pyšně mi je ukazovala.

Cyril se smál jako pes a pojednou vyhrkl:

„Vždyť Cyrus ti je kupoval! Což jsi nepozorovala, že ti pod pecinkou chybí levá botka?“

Zapálila se slečna Kateřina — já se zapálil taky — nikdo z nás nepromluvil. Dobrá matka Hamousová dívala se na ty dvoje červánky s blaženým úsměvem — neboť jen ona chápala, co tento okamžik znamená. Já ještě nechápal, a snad ani Kateřina nechápala. Teď chápu — a chápu to již dvacet let a dvacet let se v duchu pohlavkuju!

To byla třetí kapitola a po ní následovala čtvrtá, nejdelší, která se táhla jako syrob. Kadet byl ze sedla vyhozen, já seděl na jeho místě, zásluhou té šlakovité botky — ale teď vlastně vidím, že zásluhou dobré matky Hamousové. Ta mne posadila, kde jsem seděl.

Závěrkem čtvrté kapitoly té historie byla výprava na pražský magistrát, kde nás civilně oddal pan rada Oulehla. Měl jsem předně zásady a za druhé to byl nejlevnější vstup do přístavu manželského. Postoupilť jsem z praktikanta na kancelistu, a toto povýšení oslavila dobrá matka Hamousová tím, že mi věnovala svoji dceru. Osudné kozinkové botky přinášela si Katynka do hospodářství — byly již notně obnošeny a odřeny. Starý Hamous dal mi věnem, co jsem mu byl ještě dlužen za šaty. Byl to velikomyslný dar, ale v hotových by mně byl býval milejší. —

Zatím čert vzal a odnesl mých dvacet nejkrásnějších let a přišel si taky pro starého tatíka Hamousa. Šlechetnou moji tchyni tu nechal,

aby nás dvojí ztráta nezhroutila. Čert dělá někdy ukrutné vtipy. Cyril má dávno vlastní galanterní krám, ale již mi cigar nedává, darebák. Jinak mně říká „milý švaře".

Sedím doma sám a hledím pod rozviklanou, oprýskanou postel své staré, dívám se na ten pár sešmathaných křámů. Bůh milý ví, kolikátý je to už pár ode dne, kdy jsem kupoval ty brusle. A divná věc, jak se lidská chuť mění. Na tyhle staré, rozbité botky s vytahanou kolomastykou nepíšu již básní. A nelíbám jich.

No nelíbám, u všech čertů pekelných, nelíbám — —!

Švanda Dudák v srpnu 1889.

II. Pan Cyrus o svém „kmotrovi".

Jak již pověděno v úvodu k „memoárům" páně Cyrusovým, pojednával on ve svých zápiskách o ledačem, o nejrůznějších věcech i osobách, s nimiž se stýkal a které měly na jeho život, postavení i domácnost nějaký vliv. Na některých stránkách promlouvá také o milých a drahých svých příbuzných a přátelích. Nemohu zamlčeti, že — kdykoli pan Cyrus mluví o těchto — připojuje poznámky neobyčejně nevážné a vkládá do závorek rozličné značky, jimiž snaží se patrně vyjádřiti úšklebek a opovržení. K osobám, k nimž nelnul pan Cyrus láskou nejněžnější, náležel, jak se zdá, také jistý kmotr jeho. Zdá se tomu nasvědčovati kapitola, v níž je o řečeném kmotru dosti zřejmá zmínka a kterou pan Cyrus nadepsal

Novinky z Prahy.

Nikdy jsem netušil (započíná pan Anastázius Cyrus), koho všechno člověk dostane na krk, když se ožení. Nemluvím ani o tchánovi a tchyni, o nichž

jsem věděl, a o ostatních vzácných (!) a velevážených (!?) členech rodiny, do které jsem se vženil. Ale později přibývá člověku ještě tolik podivného příbuzenstva a přátelstva, že by se jím vyplnil hezky objemný adresář.

Na koho jsem nikdy nepomyslil, že mně také do „rodiny" přibude, byl kmotr; když jsem hodlal založiti vlastní krb a tedy také potomstvo, domníval jsem se, že tuto čestnou hodnost může převzíti někdo, kdo již vůbec k milému (!) příbuzenstvu náleží.

Zmýlil jsem se v této věci, jako již před tím a později v několika jiných.

Zvaní hostů na moji svatbu vzala si na starost milovaná (!) moje nastávající tchyně a pozvala si tolik lidí, že se jimi zcela dobře mohl zalidniti pustý ostrov Monte Christo. Tam bych je byl taky raději viděl než okolo sebe. Ale drahá moje tchyně slavila vyvdáním své dcery — napotomní mé staré — takový triumf, že k němu nemohla sehnati dosti svědků. Pochopuji teprve po letech, že vítězství její nebylo tak nepatrné. Nebyla to malá odvaha, státi se jejím zetěm.

Krom jiných vzácných hostí pozván byl také a dostavil se vzdálený nějaký strýc mé nevěsty, Kryšpín Boubela. Již při prvním setkání s ním byl jsem svatosvatě přesvědčen, že se tento výtečný muž jen jakýmsi přehmatem slepé matky Přírody dostal na svět jako člověk. Původně asi a nejspíše měl spatřiti světlo světa jako tuleň;

nasvědčovala tomu ušlechtilá (?) jeho hlava, honosící se nefalšovaným výrazem tulením. Tento dobrý muž, minuvší se řečeným omylem přírody s účelem a cílem svého života, držel v lidském obalu svém asi tři centy tuku. Norští rybáři a lovci mrožů a tuleňů — jak vidět — připraveni byli o kořist neobyčejně tučnou.

Štědrý „pan strýc" Kryšpín Boubela přinesl nám svatebním darem petrolejovou lampu. Byla to sedmá, kterou jsem v památný onen den dostal, a nebyla už nová. Možno, že jí také Kryšpínu Boubelovi někdo daroval. Existuje skutečně jistý druh zákeřníků, kteří rozdávají jenom petrolejové lampy. A na to není v trestním zákoně žádný paragraf.

Divil jsem se ostatně, že „pan strýc" lampu cestou neroztřískal. Vezl ji odněkud až od Berouna, kde byl nějakým sadařem, nemýlím-li se. Ostatně mi není známo, co vše u Berouna roste kromě Kryšpínů Boubelů.

Neuplynul od svatby ani rok, když se nám narodilo první dítě — nemýlím-li se, byla to dcera. Tchyně byla radostí bez sebe. Nebylo jí do toho pranic; „radostná" ta událost týkala se nejvíce mne.

„Koho jen teď požádáme o kmotrovství," lámala si hlavu po dva dny paní tchyně.

„K holce patří kmotra, maminko," odpovídal jsem jí malomyslně; „vemte to na sebe, prosím vás!"

„Inu ovšem, ale alespoň jednoho kmotra musíme míti také," dokazovala mně tchyně horlivě.

Zkrátka, sehnala kmotra a stal se jím — pan strýc Kryšpín Boubela. Přijel tehdáž do Prahy na trh s nějakými brambory a zeleninou, navštívil mé tchány, a tchyně ho uvítala. Vzal to, stál v kostele při křtu a pak nám dal přinést do domu pytel bramborů — prý svých nejlepších. To byl dárek „do vínku" — vlastně do sklepa.

Brambory jsme snědli za dva měsíce, ale „kmotr" nám zůstal, bohužel! A jaký kmotr! Jeden z nejstrašlivějších, jací kdy byli na světě. Připadalo mi vždy, že jsem k tomuto svému předpotopnímu kmotru v takovém poměru, jako ubohý nebožtík doktor Faust ke svému čertu. Domníval se, že za ten proklatý pytel bramborů mne koupil i s duší.

Neminul pak měsíc — ba co říkám, měsíc — neminul týden, aby mně drahý kmotříček od Berouna nebyl poslal někoho na krk s pozdravením a poručením, jak se mám a co dělám a jak se vynachází jeho malá kmotřenka. Každá hokyně a mlékařka, která do Prahy zavítala, každý forman od nich, který „U husy" zastavil, každý policajt z Nedělic, který měl v Praze nějaké řízení — všichni mne přepadali v zastrčeném obydlí mém, vyřizovali, co vyříditi měli, a požadovali ode mne zas neustupně nějaké vzká-

zání pro pana kmotra. Zhusta posílal mi „kmotříček" i psaní, skládané strašlivým slohem a škrábané kočičím písmem, a chtěl, abych mu odpovídal. Žádal vždy, abych mu oznamoval, co je v Praze a co ve světě nového. Poslal-li dopis, přidal k němu nějakou hlávku zelí nebo kapusty, dvě okurky, hroudu tvarohu. Mělo mne to naladiti k ochotnějšímu zodpovídání jeho nenasytných dotazů. Moje žena měla z těchto naturálií nehoráznou radost, ačkoliv každý takový prezent stál asi za šesták. A já sedal při svém stole a lámal si hlavu, co bych panu kmotrovi pověděl. Někdy jsem mu poslal staré číslo novin. Ale pan kmotr mi při nejbližší příležitosti vzkázal, že „tištěnou literu neumí dobře číst". Vždyť si mohl držeti předčitatele!

Tak jsem se potácel v drápech kmotrových asi rok. Konečně, kdysi o Vánocích, když mně zas poslal asi za dva čtyráky ořechů a toužil, „co je v Praze a ve světě nového", měl jsem pekelný nápad. Sedl jsem a napsal dopis plný zajímavých novin. Psal jsem jej celý večer a zapečetiv jej doručil jsem práci svoji z rána hokyni s důrazným příkazem, aby psaní pro pana kmotra neztratila. Neztratila ho, dodala je — a od těch časů mám od kmotříčka pokoj.

Opsal jsem si poslední svůj dopis pro radost a možno, že jím někdy posloužím jinému nešťastníku s podobným kmotrem jako receptem. Věc by stála za patent, jako perský prášek proti

štěnicím. Psal jsem milému (!) kmotru svému tento nevinný list:

„Vážený a milovaný pane kmotře!

Tážete se mne opět jednou po dlouhém čase — (což jsem arci mínil ironicky) — co je ve světě nového. Tentokráte mohu Vám pověděti věci velmi zajímavé. Bude Vám známo, že asi před patnácti lety tři hvězdáři, kteří se zabývali chytáním hadů, zbloudili za Inšprukem s cesty a po třídenní cestě hustými lesy vynašli pátý díl světa, tak zvanou Ameriku, kde je pochován v pyramidě poslední turecký paša, Krištof Kolumbus, který při obléhání Vídně umřel morovou ranou. Nyní se jednalo o to, aby Amerika byla přivtělena k Rakousku, což se po dlouhém vyjednávání a po velikých zápletkách mezinárodních šťastně a s prominutím tax uskutečnilo. Byla tam už vyslána kumpanie pionérů, aby Ameriku přivezli. Věc se podařila znamenitě až na to, že ji při převážení kus urazili. Doktoři ve zdejším blázinci myslí, že to zase naroste.

Vojna s Tureckem tak brzy nebude, poněvadž Turci nemají žádnou muziku a bez ní nemohou se do války pustit. Také byli při posledním obléhání Sebastopolu do jednoho pobiti a sultánův harém přišel do licitace. Koupili ho Dominikáni na Svaté Hoře u Jericha a udělají z něho klášter.

Císař Napoleon umřel, snad jste o tom slyšel. Ranila ho náhle mrtvice nad zprávou, že dcera jeho utekla s jedním švališérem od fortifikace. Bral si to k srdci tři neděle, než podlehl hrozné žalosti nad dětinským nevděkem. O jeho pozůstalost vede se dlouhý proces, poněvadž je mnoho příbuzných a Napoleon umřel bez testamentu. Ale zdá se, že živnost povede jeho vdova s dosavadním personálem.

V Rusku panuje velká bída, poněvadž tam v posledním roce nemrzlo. Sládci tam vaří místo piva limonádu s křenem. Aby se všeobecnému hladu odpomohlo, dal ruský car stavěti tři veliké sopky, při čemž se mnoho zedníků obživí. Bude to pěkná podívaná, až se v nich poprve zatopí, a odtud z Prahy vyjede tam zvláštní zábavní vlak. Snad se tam také podíváte.

V Australii je hrozná povodeň. Sahara je už tři neděle pod vodou, která vypálila devatenáct velkých měst, mezi nimi Amstrdám. Z Prahy tam jeli tři pumpaři, aby se podívali, co se s tím dá dělat. Magistrát povolil každému z nich dvacet zlatých na cestu a boty. Možná, že tam půjdou ještě tři kominíci, poněvadž se neví, co vlastně se přihodilo. Bude z toho také nějaká veliká národní slavnost a věcná loterie.

Předešlý týden kladl se na Žižkově základní kámen k velikému balónu, kterého byla už veliká potřeba. Bude v něm třicet letních bytů a nemocnice pro neštovice.

Jak pak u Vás na venkově platí kamenné uhlí, milý kmotříčku? Zde v Praze je pomalu dražší než cukr a zavádí se zde topení dynamitem, poněvadž je o polovinu lacinější a vydatnější. Všecky dosavadní zkoušky s ním dopadly velmi dobře a všeobecně uspokojily. Toliko na Smíchově a z pouhé neopatrnosti vyletělo při tom pět fabrik do povětří a 27 topičů, po nichž se našly jenom boty. Ale znalci tvrdí, že čím dál méně topičů bude lítat, poněvadž jich nebude ani dost.

Hospoda „U Šenfloků" má nového pachtýře. Vzal to jistý Bismark z Berlína a má kontrakt na dvanáct let. Je to starý zkušený hospodský a každý čtvrtek vaří špekové knedlíky. Býval dřív na vojně tamborem a pak byl u četníků. V Praze je velmi oblíben, poněvadž dává dobrou míru a nádavek.

Ptal jste se posledně, jaká to je hra „šnýbršnábr". To je velice žertovná kratochvil. Mohou to hráti dva anebo také čtrnáct hráčů. Jeden je bankéřem a sází se po zlatém a padesáti krejcarech. Každý hráč dostane devět facek, a kdo se hlásí o desátou, bere bank. Obyčejně se nehlásí nikdo.

Při posledním tahu na Linec strhaly tu tři báby z Vaječného trhu loterii. Sázely tři neděle za sebou tři čísla: 1 — 99 — 113. Konečně jim terno vyšlo v první kouli — měl jste viděti tu slávu na Vaječném trhu. Tři dny tam nebylo

za peníze nic k dostání. Šťastné loteristky rozdávaly všecko zadarmo a pak s velikým pohnutím se rozloučily se svými stánky. Koupily si dohromady velkostatek „Židovské pece“ za Žižkovem a zakládají tam veliké zahrady na fíky s elektrickým osvětlením.

U nás doma je všechno zdrávo, milý pane kmotře, Vaše malá kmotřenka je už odstavena a po Vánocích začne choditi do školy. Domácích Fylax sežral tři páry starých bot, následkem čehož mu vypadaly všecky zuby. Spolek proti týrání zvířat náramně přísně proti tomu zakročil, na domácího čeká aspoň dvacetiletý kriminál a všichni majitelé starých bot byli vyzváni, aby je nenechávali bez dohlídky, by se podobné neštěstí neopakovalo. Prosím Vás, buďte s tím také doma opatrný a upozorněte na to i sousedy. Čert nikdy nespí.

Všichni naši Vás co nejsrdečněji pozdravují a milá paní tchyně nechá Vás líbat. Budete z toho mít radost. Je to milá, dobrá žena, přál bych každému, aby byl na mém místě, a mrzí mne, že jsem snad někoho o ni připravil.

Napište mně také něco nového, až budete mít kousek času. Nejde-li člověk mezi lidi, ničeho se nedoví.

Jsem Váš upřímný a vděčný

Anastázius Cyrus.“

Pod touto kapitolou páně Cyrusových memoárů je poznámka, pocházející z doby pozdější a označující výmluvně škodolibost a zlomyslnost svého původce:

„Ode dne, kdy jsem váženému svému kmotru Boubelovi zaslal hořejší Novinky z Prahy, uplynulo pět let, ale kmotříček již nikdy se nepřihlásil. Slyšel jsem později, že seděl dlouho nad mým dopisem, a nemoha se ve všech zajímavých zprávách vyznati, okázal jej učiteli s otázkou, rozumí-li on, jak to myslím. Byl bych rád viděl učitele, když tu matenici přečetl, ale ještě raději byl bych viděl milovaného kmotra, jak se tvářil po učitelově vysvětlení. Zdá se, že si na mne postěžoval drahé tchyni, neboť dobrá ta paní kdysi — rozzlobivši se na mne, nevím již, proč — poznamenala velice jedovatě: „Mne za blázna mít nebudete, milý Stázíčku, já nejsem žádný kmotr Boubela, rozumíte!“

Bohužel, na svoji tchyni jsem dlouho nic podobného nemohl vymysliti. Krom toho by psaní nebylo postačilo. Ona mne měla v Praze hezky po ruce.

III. Páně Cyrusův kuchařský objev.

Celý svět (píše pan Anastáz Cyrus v této kapitole) pachtí se za vynálezy. Vynalézají se lampy bez knotů a bez oleje, způsoby topení bez paliva, ručnice bez nabíjení, psací stroje bez per, košile bez knoflíčků, kalamáře bez inkoustu, domovní klíče, které se mohou přeměniti na zouváky, plivátka s hudbou a hudební stroje, v nichž se mohou péci také kaštany. Rozumí se samo sebou, že všecky takovéto vynálezy stojí za starého čerta. Hlavní věcí při tom je patent — a ten si vymůže každý blázen — a ještě hlavnější věcí jsou pak blázni, kteří podobné patenty kupují.

Mně jakživo nenapadlo, abych něco vynašel. A přece jsem učinil vynález, který není ani tak hloupý jako stroj na chytání blech, ani tak drahý jako fortepiáno s klikou. Ale o patent jsem ještě nezadal.

Já svůj vynález jím — a chutná mně. Takové vynálezy jsou snad nejlepší. A přišel jsem na to pouhou náhodou, jako nepokojný onen mnich,

který nás obdařil prachem. Ani mne nenapadlo, že něco vynajdu.

Oženil jsem se. To je ovšem vynález velmi starý a jeho vynálezce může si gratulovat, že se jeho jméno nezachovalo dějinám. Pomníku nezasluhuje a také by se na něj nesebralo. Ostatně bych rád viděl sochařskou skizzu na takový pomník.

Oženil jsem se tedy. Tenkráte jsem ovšem netušil, že se podobám onomu oslu, který si šel na led zatančit, když se mu tuze dobře dařilo. Ale už jsem na něm byl, na tom ledě.

Rozumí se, že jsem měl také tchyni. Ostatně ji mám dosud. Je málo věcí na světě tak trvanlivých jako tchyně. Nejsou k roztrhání. A pořád je jich dost. Tchyně je ostatně také velmi starý vynález. Bez patentu. Výroba je svobodna, takřka domácí.

Když jsem se oženil, bylo mi jedno, jaký se platí úrok z uložených kapitálů. Neměl jsem co ukládati. Tchán mi dal v slzách své požehnání, což mne přesvědčilo o jeho dobrém srdci, ale důchod z toho nebyl žádný.

Praktičtěji řešila věc moje milovaná tchyně. Udělila mi sice požehnání ještě plačtivější, ale když bylo jisté a nezměnitelné, že jsem k její dceři nadosmrti připoután, projevila slušnou péči o náš pozemský blahobyt. Hned první týden po svatbě poslala nám husu. Pěknou, třízlatovou — a tenkráte dostal člověk za tři zlatky

husu! Bral jsem si ženu na zimu, vypekly se z ní čtyry žejdlíky sádla, z té husy.

Podivná věc! Když vidí člověk takového ptáka v boží přírodě, neřekl by, jak dlouhé živobytí má ještě po smrti. Ta naše husa měla. Přišla v pátek, a žena vařila drůbky. Vařila jich polovičku. Neměli jsme služku, nebyli bychom celé drůbky udolali. V pátek byly tedy s rejží. V sobotu vařila žena druhou polovičku drůbků, s nudlemi. Zaplať Pánbůh za ně.

V neděli pekla žena husu. Byl to pták jako Noemova archa. Snědli jsme ho asi čtvrtinu. K večeři byla studená. Byla k večeři také v pondělí a zbylo jí tolik, že z ní žena dělala v úterý k obědu podpoušťku. A polovice té podpoušťky zbyla k obědu na středu. Poznal jsem tehdáž, jaké je husa vydatné jídlo. Vydrží od pátku do středy.

Oddechl jsem si ve čtvrtek, kdy byly zemáky se zelím. Ale radovali jsme se s ženou, že máme čtyry žejdlíky husího sádla. Na zimu není nic lepšího.

Zapomněl jsem poznamenati, že jsme měli tchyně dvě, neboť také moje žena měla jednu. Moji drahou matku. Na pohled nikomu nic nepřipadá. Ale když přišel pátek, přišla nová husa. Tentokrát od ženiny tchyně, totiž od mé matky. V pátek a v sobotu byly drůbky, v neděli husa pečená k obědu, studená večer a také v pondělí,

v outerý podpoušťka, ve středu podpoušťka. Sádla bylo půlpáta žejdlíku.

Nastal třetí pátek a přišla husa třetí, od mé tchyně. V pátek a v sobotu drůbky, v neděli — — — a tak dále, jako dříve. Sádla pět žejdlíků.

Miloval jsem svoje matky a tchyně, jak se sluší na řádného syna a zetě, ale zdálo se mi, že čpím husinou na deset kroků, jako Eskymák svým rybím tukem. Páchl mi husinou celý kvartýr. Cítil jsem ji u okna i v posteli, načichlo mi ní prádlo i knihy; když jsem líbal ženu, nacházel jsem stopy husího sádla — co jsem vzal do ruky, připomínalo mi toho ptáka.

Nadešel čtvrtý pátek, a když jsem se vrátil v poledne domů, kloktaly v hrnci na plotně drůbky; v kuchyni na okně ležela obrovská husí mrtvola.

Padla na mne hrůza jako před něčím neodolatelným, nezdolným, nezmarným, jako před vyšší silou, které na konec podlehnu. Pohádka o ptáku Fénixu je hloupá báchorka! Jednou za sto let! To vydrží každý. Ale zde, zde byl báječný pták, který se objevuje každý týden, se svou krupičnatou, tukem se potící kůží, z níž vyrážejí chlupy a pisky, s tím naduřelým, nekonečným krkem, který se táhl v drůbkách od pátku do soboty, s tím drzým „biskupem“, jako na posměch zakrouceným, s tím přepychem sádla plsního i pod kůží, s těma zlomenýma křídloma,

které jako by strouhaly mrkvičku v pomstu za ukrutnou, nevinnou smrt — eh, eh, eh...!

S vynaložením veškeré tělesné síly sedl jsem k obědu. Byl krásný zimní den, venku svítilo slunce do sněhu, ale ovzduší pokoje bylo plné té strašlivé, vražedné vůně husí — v kuchyni vyškvařovala žena plsní sádlo. Jedl jsem hrozně málo.

„Jsi churav, mužíčku?“ tázala se mne žena, vidouc, že odkládám vidličku, a hladila mne po tvářích.

Obcházely mne mrákoty, její dlaně, prsty — vše vonělo po huse, jak se s ní od rána obírala.

Mlčel jsem a bojoval jsem hrozný boj. Nechtěl jsem urazit její rodinné a příbuzenské city, nechtěl jsem prozradit, co mne ubíjí. Ještě jsem doufal, že to překonám.

Nadešla sobota, k obědu druhá polovice drůbků. Připotácel jsem se sice v poledne domů, ale nejedl jsem. Předstíraje bolení hlavy a nevolnost žaludku, ulehl jsem na pohovku. Radostně vítal jsem okamžik, kdy žena odnášela zbytky kaldounu do kuchyně. Jedla také málo, ze starosti o mne. Jako spásu uvítal jsem černou kávu, k níž jsem zapálil nejlacinější doutník, kterým jsem poněkud desinfikoval domácí povětří. Avšak zítra, co zítra!

Byla neděle. Kráčel jsem zdlouhavě z kanceláře domů, abych co nejvíce oddálil okamžik, kdy mám hleděti tváří v tvář husí pečeni. Ale

konečně přece jsem urazil tu cestu a vstoupil do vrat. Pomalu vylézal jsem na schody, ale v polovici prvního patra přiletěla mi vstříc vůně — pečené husy. Celý oblak mastné husiny, který mne přepadl, zahalil, omámil. Přešel mne zrak i sluch a já klesl — klesl jsem na štěstí do výklenku, který byl odpočívadlem děveček, vlekoucích putny s vodou do pater. Usedl jsem, opřel se zády o chladnou zeď, mrákoty mne obestřely.

V tom stavu nalezl mne soucitný domácí — domácí, v němž se probudila vzácná u domácích vlastnost, kus lidského citu bez ohledu na nájem a činžovní groše.

Tento domácí zalomcoval mnou, cítil jsem to jako ve snách:

„Pane Cyruse, co pak se jim to stalo? Jdou domů!"

Nejapa! Jako by mne k tomu musil vyzývat, kdybych nebyl omdlel. Z rozkoše člověk nesedá do výklenku pro putny na schodech.

Vzpamatovával jsem se znenáhla a povstav opřel jsem se o domácího, který mne bugsíroval nahoru. Bylo to od něho hezké, ale pomoženo mi tím nebylo nikterak.

Kéž by za mne byl snědl také husu!

A tu — již ani nevím, kde jsem té odvahy nabral a jak ta myšlenka přišla — zval jsem domácího na husu! Domácího na oběd! Slyšel to kdy kdo? Myslím, že se to nestalo od

počátku světa, aby nájemník zval domácího na oběd. Vždyť nás žerou celý rok! Ale já to učinil a byl bych děkoval všem mocnostem nebeským i pekelným, kdyby byl přišel s veškerou svojí rodinou, aby snědli celou husu, se vším všudy. Bohužel, zval jsem nadarmo.

Zíral na mne sice všecek udiven, brejlil jako výr — taky nechápal, jak ho nájemník může zváti, — ale najednou řekl přesládle:

„Děkuji, pane Cyruse, děkuji, — ale mám sám dnes doma husičku — těším se — děkuji — —“

„Jakže!“ vyhrkl jsem, „taky máte tchyni, která vám posílá husy?“

„Jak to myslíte, pane Cyruse?“ tázal se domácí tyran udiven. „Jakou tchyni, pro Pánaboha? Vždyť víte, že jsme babičku odnesli, chudáčka. Moje žena koupila husu. Já ji rád a děti také. Měl byste vidět, jak se po ní zapráší. Ani kůstečky nezbývá...“

Nová záchranná myšlenka projela mi hlavou. Abych přijal několik sirotků za svoje, než budeme mít děti vlastní — aby se také po té naší huse zaprášilo. — Ale pro dnešek bylo pozdě a budoucí husy — té se nedočkám! Nedočkám!

Domácí vyšplhal se se mnou nahoru a polomrtva odevzdal mě ženě. Ulekla se hrozně a podsouvla mi židli, abych sedl a nepadl. Hned u plotny mě usadila — a z trouby voněla vražedná husina!

„Co je ti, mužíčku?“ volala zoufale.

„Ach, žaludek,“ stenal jsem, „mdloba, slabost — jsem nemocen...“

„Můj bože, mužíčku, ty ses předržel, jsi vyhladovělý, máš prázdný žaludek, to je to. Tu máš — to tě spraví...“

Seděl jsem — oči se mně mdlobou přivíraly — žena odskočila, šramotila — zase přikročila a volala: „Otevři ústa, mužíčku — tak — to tě zotaví...“

Myslil jsem, že mi podává rum na cukru — nebo Dra. Rosy životní balšám — nebo něco takového — otevřel jsem bezděky ústa — se zamhouřenýma očima — a žena — peklo, proboř se! — žena mi vecpala do úst kus husího stehýnka s tou strašlivou chrupající kůrkou, tryskající sádlem — a já kousal, jako odsouzený k smrti — já kousal — pak jsem omdlel na dobro — —

Co se dělo v nejbližších třech, čtyřech dnech, nevím Stonal jsem. Jen se pamatuji, že jsem se čtvrtého dne probudil a že nade mnou seděly obě naše tchyně, úzkostlivě na mne hledíce, a tázaly se soucitně, co to se mnou je.

Byl jsem sláb, nemohl jsem odpovídati. S hrůzou jsem jen pozoroval, že moje žena opodál obědvá, a to zbytky husy, podpoušťku — a — a — upadl jsem poznovu v jistou strnulost, podobnou smrti.

Druhý den jako zázrakem probudil jsem se zdráv a čil — husa byla dojedena. Chodil jsem zase do úřadu a přemítal jsem, jak bude dále. Byl jsem mladý manžel, měl jsem svoji Kateřinu rád, ještě jsem si netroufal říci jí pravou příčinu své choroby. Nechtěl jsem jí způsobiti lítost, nechtěl jsem, aby se zdálo, že jsem nevděčný, vybíravý člověk, kterému nejsou vhod husy, jež nám tchyně s takovou láskou dodávaly. Vždyť už jsme měli na zimu asi patnáct žejdlíků vyškvařeného sádla. Moje žena byla nadšena tou zásobou.

S obavami, ano přímo s pověrčivým strachem přicházel jsem domů v pátek. Bůh zaplať! nic, žádná husa tam. K obědu byly cezené nudle. Jásal jsem v duchu, že mi dopřáno zotavení, a žena nevycházela z udivení, že ji tak laskám, že jí lichotím — slovem, že se chovám jako týden před svatbou.

Ale jásal jsem předčasně. Zlé mocnosti bděly!

V sobotu vrátil jsem se v poledne z kanceláře a v kuchyni na stole vzdouvalo se vysoko mohutné těleso — husa — obrovská husa, husa jako dům — s dlouhým krkem, v němž zela krvavá rána, podvázaná povříslem — se žlutým zobákem. Bylo mrtvé to bílé, zarůžovělé tělo, ale mně se zdálo, že ten zobák se otvírá a nebožka husa že zlomyslně, škodolibě kejhá, mně na pozdrav a na posměch.

Ptáku, ptáku, ptáku! Vždyť jsem ti v životě neublížil! Naopak, mazlíval jsem se kdysi jako dítě se žlutými housátky — s těmi ptáčky jako z hedvábí, něžnými, měkoučkými — — —

Jediná útěcha mi kynula. Husa byla celá, neosekaná, nejsou tedy dnes drůbky k obědu — dána mi lhůta — ovšem hrozná, šibeničná lhůta. Husa totiž přišla pozdě — žena nemohla již drůbky připravit. Měli jsme čočku. Čočka je takové sobotní jídlo.

Poobědval jsem mlčky, vyhýbaje se pohledům ženy Kateřiny, a když mi po obědě přinesla černou kávu a já k ní zapálil doutník, upadl jsem v chmurné, těžké, černé myšlenky, jichž jsem se děsil sám. Černo dělalo se mi před očima, tma padala mi do duše...

„Dlouho do tmy patřím snivý,
stojím, duše má se diví
v strachu sny si, jako nikdo
neměl ještě, spřádajíc..."

Vytanuly mi tyto verše z ponuré básně Poeovy, z černého jeho „Havrana", a lehký mráz projížděl mi tělem.

V divém reji honily se mi představy hlavou. Láska, dívky, husy, ženy, drůbky, tchyně, podpoušťka a sádlo — upadal jsem v předpotopní chaos, z něhož nebylo záchranného východu. Tiše padal venku sníh z šedých, těžkých mračen,

v kamnech prskalo uhlí, na kachlu čadil františek, a v to ticho — —

a v to ticho jedny zvuky,
paličky to duté tluky,
která husu sekajíc
šklebně duní: milý brachu,
není ti to platno nic —
budeš jíst — a pořád víc!

Moje žena osekávala v kuchyni husu — drůbky, a rány dřevěné paličky vrývaly se mi v sluch a naplňovaly celé moje nitro pověrčivou hrůzou. Hleděl jsem jako v bezvědomí okny na Vltavu, do jejíž ledové kůry ledaři vysekávali první čtverhranné otvory, aby zásobili pražské hostinské sklepy ledem, a jakási tajemná moc vábila mne, abych prchl od svého domácího krbu a vrhl se šikmým skokem po hlavě v některý z těch otvorů... Je tam studeno, nevlídno pod tím ledem, ale všechna husina — všechna trýzeň rázem by byla skončena.

Seděl a dumal jsem dlouho. Pojednou vyjasňovalo se mi v hlavě. Svítalo tam cosi jako záchrana. Bylo to dosud neurčité, jako hádanka, se vším úsilím dopracovával jsem se určitého tvaru — a náhle jsem se vzchopil. Chmury se rozptylovaly, již jsem pevně držel jistý nápad a zamířil jsem do kuchyně.

Žena moje všecka rozpálená oháněla se tu sekáčkem a paličkou, oddělovala od husího trupu

krk a všechny končetiny, rvala z nitra zarůžovělého těla žaloudek, srdce a játra, a když jsem vstoupil, zvolala radostně:

„Ale ta je dnes, Cyruse! Z té bude šest žejdlíků sádla. Však za ni dala maminka půl čtvrté zlatky... A pečínka bude jako marcipán! Koukej, šlapky jsou žluté jak citron."

„Ženuško," propověděl jsem hrobově vážně, „nebudu jíst husu pečenou. Nebudeš ji péci!"

Žena zanechala práce a obrátila se ke mně docela. Její obličej byl jediným velikým otazníkem.

„Ne péci? A co s ní budu dělat?"

„Ženo, nechceš-li se státi vdovou dříve než matkou, nebudeš ji péci. Jsem již nasáklý vší tou proklatou husinou od hlavy po nehty nohou. Krk se mi prodlužuje, po těle tvoří se mi husí kůže a z ní vyrůstají znenáhla pisky. Je mi zle při pomyšlení, že mám zase kousat do té tučné pečeně; ještě jeden takový oběd, a dostanu žloutenku, potom žaludeční katar a pak střevní — pak mne zachvátí tyfus a pochovají mě. Vyber si: buď pečenou husu nebo moji mrtvolu."

„Ale Cyruse, co to mluvíš! Můžeme děkovat Pánubohu, že máme takové matky, které nám posílají husy. Mně se nepřejedla..."

„Může být," odpovídal jsem vážně. „Ženy jsou vůbec přirozeností silnější. Ale já ji nemohu už vidět. Nemohu, a tedy — nebude se péci."

„Abys nehřešil, Anastázi! Aby ti dal Pánbůh do smrti dost husí pečeně!"

„To bych nebyl dlouho živ. Nebudeš ji péci, ženo!“

„A co s ní budu dělat?“ vyhrkla žena.

„Mám nápad, ženo. Naložme ji.“

Žena vyvalila oči.

„Kdo ti to poradil? Husu nakládat!“

„Nikdo. Nikdy jsem to neslyšel. Napadlo mne to právě teď.“

„Ale to je taky nápad jen tobě podobný,“ pronesla žena opovržlivě. „Taková husa — za půl čtvrté zlatky — a naložit!“

A náhle zvolala všecka rozčilena:

„Naložit — a pak vyhodit, viď!“

„Nevyhodíme ji, ženo. Ostatně uvidíme, co z toho bude.“

„To já vidím už teď,“ horlila žena v nakvašení. „Shnije nám a vyhodíme ji. Taková husa! Maminka za ni dala — —“

Její tvář, červená již dříve od práce, zrudla ještě více rozčilením při pomyšlení, co maminka za husu dala, a nyní lítostivě se zkrabila. Kateřina se odvrátila, pozdvihla dlaně a stírala si vyhrknuvši slzy. Husa od maminky byla jí relikvií. Ctil jsem sice tento rodinný cit, dětinnou lásku a vděčnost, miloval jsem ženu a ctil její matku — ale —

„Ženo,“ pravil jsem vážně a důrazně, „byla by to první příčina sporu v naší malé domácnosti. Varuj se toho. Pravda, husa stála půl čtvrté zlatky, ale moje zdraví stojí ti snad za víc. Uzná-

vám vděčně štědrost matky tvé — obou našich matek. Nepohrdám ničím, vážím si i hus pečených. Ale seč jsem byl, učinil jsem. Pojídal jsem je s tebou posud svorně — dále to nejde. Uposlechni mne. Je-li můj nápad nemoudrý, zkazí-li se husa, budeš míti zadostučinění, odprosím tě. Ale nyní mne uposlechni a husu nalož. Proč by se nemohla naložiti husa, může-li se nakládati srnčí, zajíc, skopové atd. Je na ní masa jako dříví, silného, vyzrálého. Nemůže se jí stát pranic. Jsem přesvědčen, že se nemýlím. Nalož ji...“

Mluvil jsem téměř prorocky. Byl jsem proniknut svojí myšlenkou. Tušil jsem, že může být i husa nakládána, jako tušil Kolumbus nový svět na západě. Také mu nevěřili, až je přesvědčil. Bojoval jsem boj podobný a byl jsem jist svým vítězstvím.

Žena moje probírala se znenáhla ze svého smutku. Zdálo se, že ji síla mých slov přesvědčuje. V tom jsem se klamal. Měkla, chýlila se k povolnosti, ale ne z přesvědčení, z uznání, nýbrž ze vzdoru. Těšila se již předem z mého nezdaru. Za to jí husa stála — třeba byla stála půlčtvrté zlatky. Vycítil jsem to vše neklamně, ale činil jsem, jako bych nepozoroval.

„Taková husa,“ vzdychla žena. „Tolik sádla na ní. Dobře, naložím ji. Sádlo se ovšem docela jistě zkazí a pak vyhodí — možno, že i s masem...“

Nový nápad kmitl mi hlavou.

„Ne tak, milá ženo Kateřino. Sádlo stáhneš a jen maso naložíš. Sádlo vyškvaříš. Ke všemu budeš mít ještě škvarky. Ty je tak ráda.“

„Jak pak se husa stahuje?“ tázala se žena úsečně. „Nikdy jsem to nedělala.“

„Já také ne,“ odvětil jsem „„ale pokusím se, abych ti to ukázal.“

Byla to veliká odvaha, kterou jsem tu projevil. Nejen, že jsem mohl husu zcela lehce potrhat, ale vydával jsem se v nebezpečenství, že se mi obrátí žaludek na ruby. Než chopil jsem se přece nože a nařiznuv kůži podél a napříč, vpředu i vzadu, jal jsem se ji stahovati. Pevně držel jsem doutník v ústech a kouřil si do nosu a jako profesor anatomie odděloval jsem kůži. Ještě nikdy nekonal jsem nic takového, ale veliké chvíle vyžadují velikých činův.

Nechci křivě podezřívati svoji ženu, ale zdálo se mi tehda, že činí vše, aby mně práci znesnadnila, ano, aby ji přímo znemožnila. Do té doby nepozoroval jsem u ní tolik neobratnosti. Držela mi sice husu, ale tak, že se tělo nebožčino smýkolo se strany na stranu, uklouzávalo a podsouvalo. Přála si patrně, abych osudného ptáka nějak nešikovně rozškubal, v netvárnou hmotu zmasakroval, aby pak o nakládání nemohlo být již řeči.

Odhodlání mé však dodávalo mně neobyčejně pevné vůle, trpělivosti a vytrvalosti.

S t á h l j s e m h u s u, neurvav z ní ani kventlík masa. A když tu kadávr její ležel tak hnědočervený, lesknoucí se, velel jsem Kateřině:

„Nyní ji rozsekáme. Odděl hezky obě stehýnka od těla, také křídla s podpažky, stáhni prsíčka. Ta jsou skutečně krásná, plná masa jako květ. Kostru můžeš přihodit k drůbkům a s nimi vařit. Až rozsekáš, svař lák jako na zvěřinu. Vodu s octem, dej špetku nového koření a pepře, štipec dymiánu a bobkový list a co všechno vůbec do láku dáváš. Až lák schladne, naleješ jej na husu. A víš co? Prosyp ji jalovcem. Nabude tak divoké chuti."

Způsob, jakým jsem to pronášel, přesvědčoval ženu, že všechen odpor marný. Sekala tedy. Za chvíli byly na vále krásné kusy masa. Potom svařila žena lák. Vše to činila jak na smrt odsouzená, s tváří, v níž zračila se neskonalá bolest nad zhoubou husy, ale také vzdor a umíněnost. Tvářil jsem se, jako bych nic nepozoroval, a šel jsem, abych se umyl. Páchl jsem husinou jak drůbežnice na trhu. Ale ach — to se nedalo spláknouti jedním omytím. Kudy jsem chodil, obtáčela mne husí vůně jak oblak, z něhož není vyváznutí. Ó husy! Ó Římané! Ó Kapitole! Ó vy barbaři Gallové, proč jste neutloukli tehdáž nejprve ty husy — snad by se nebyly dochovaly až po dnešek...

Vypil jsem ještě koflík černé kávy, vykouřil jsem ještě doutník a odcházel jsem právě, když

moje žena vylévala schladlý již lák do velikého kastrolu, v němž byla napěchována rozčtvrcená husa, do níž bylo nastrkáno jalovce.

Jako bych ani netušil, s jakým vnitřním odporem to činí, přistoupil jsem k ní, nahlédl jsem ji přes rameno a řekl jsem co nejpřívětivěji:

„Tak je to dobře — docela dobře, milá Katuše...“

Neodpověděla, neohlédla se, nezašpulila ani úst na hubičku. Šel jsem tedy po svých, pozdraviv ženu, jako bych nic nepozoroval, a došel jsem tam bez ní, bez hubičky. A tuto radu zanechávám já Anastáz Cyrus všem mladým manželům: vzdoruje-li žena, hněvá-li se, čiňte, jako byste toho nepozorovali. Vidí-li žena, že se tráví nadarmo, bez účinku, nechá toho. A třeba to bylo i pro husu.

V kanceláři pracoval jsem již zcela klidně — byl jsem zbaven strašidla zítřejší husí pečeně. Ach, jaký blahý pocit po tolika útrapných nedělích!

Večer, po práci, šel jsem navštívit svoji tchyni, jako vždy v sobotu od našeho sňatku. Zvykal jsem si na ni tak ponenáhlu — nemohl jsem věděti, kdy toho budu potřebovati. Sílil jsem svoje nervy.

Služka mi otevřela dvéře předsíně a zmizela okamžitě do kuchyně jako duch. Vstoupil jsem do pokoje. U tchyně byla návštěvou starší její vdaná dcera. Zdálo se mi, že jsem je vytrhl

z nějaké rozprávky. Obě se odmlčely. Pozdravil jsem uctivě a políbil jsem tchyni ruku.

Bylo mi nápadné, že hned odtáhla ruku, načež řekla stísněným hlasem, velmi tesklivě, skoro plačtivě:

„Dej ti Pánbůh dobrej večír, Stázíčku...“

Švekruše mi podala ruku, ale ani nepromluvila. Snad měly nepříjemnou zprávu. Neptal jsem se, abych nevyvolal nějakou smutnou historii, do které mi nic nebylo a kterou bych byl musil vyslechnouti až do konce.

Pokusil jsem se desetkrát o rozprávku, ale tchyně moje odpovídala jenom „ano — ne“, jakoby řeči byla pozbyla. Můj bože, co pak se tu přihodilo! Zrovna jako by v domě ležela mrtvola...! A švekruše vyhýbala se mi vůbec, aby nemusila odpověděti. Pořád měla co dělat s nějakými hadříky a knoflíky a takovými divnými trety, které vytahovala z nějakého šuplíku, kam asi po třicet let byly ukládány.

Konečně jsem měl té němohry dost a hotovil jsem se k odchodu. A tu konečně moje milá tchyně — jako by jí to bylo právě připadlo — pronesla zase svým sedmibolestným dnešním způsobem:

„Tak jsem vám dnes poslala husu, Stázíčku...“

Husa! Tu je zase!

„Ano, maminko, děkuji vám za ni uctivě,

krásná husa! Ale s touhle činíme zvláštní pokus, maminko, tu nebude Katuše péci...“

„Ano, ano,“ vpadla mi tchyně do řeči, „vím už, vím. Byla tu Katynka, tvoje žena, povídala mně, že sis poručil, aby ji naložila...“

Aha, tudy ta pohřební nálada! Věděl jsem, že je ňáká mrtvola v domě — naše husa je to, rozsekaná, naložená. A s jakým přízvukem pronesla milovaná tchyně, „že sis poručil...“ Připravila se na mne.

„To ti někdo poradil, Stázíčku?“ tázala se tchyně dále, utírajíc si nos, jako by měla rýmu.

„Neporadil, maminko,“ odpovídal jsem klidně, „ale myslím, že to nebude špatné. Víte, mně už se pečená skoro trochu přejedla.“

„Inu ano,“ mluvila milá tchyně zvolna a hleděla někam do zdi, „teď jsou jiné časy. Když my jsme se vzali s Bartolomějem, jedli jsme pořád husy a děkovali jsme za ně Pánubohu. My měli sádla — vypůjčovat si k nám chodívali sousedé. Já vím, ty jsi zvyklý na jiné. No, nehněvej se na mne — já myslela k vašemu dobru. Rozhněvat jsem tě nechtěla. Jenom tě prosím, Stázíčku, buď se svou ženou trpělivý, ráda ti udělá všecko, vždycky jí mluvím: co řekne muž, Katynko, to ti buď svaté! — jestli tu husu pak vyhodíte, kdyby se zkazila, no — zas dá Pánbůh něco jiného... Hned jsem si myslila, že ti to nikdo neporadil — já to taky jakživa neslyšela...“

Měl jsem dosti. Nemohu popříti, že tenkrát na počátku našeho manželství měla moje tchyně přede mnou respekt, nemluvila nám do ničeho, znala mě, že nesnesu žádné takové zahraničné politiky. Ale co mně chtěla vraziti, vrazila mně takovýmto diplomatickým způsobem, že mi hned předem odňala možnost kategorické odvety. — Tedy moje žena tu byla? Inu, pak ovšem.

Ostatně jsem se později dověděl, jak vše propuklo. Sotva jsem odpoledne odešel z domu, oblekla moje Katuše černé rypsové šaty, černé paleto, černý klobouk se závojem, a jako vdova na hřbitov běžela k matce. Hrkalo to v ní už cestou a sotva překročila otcovský práh, padla matce kolem krku — s pláčem, toho snad netřeba dokládati.

„Jsem nešťastná žena, maminko!“ lkala na prsou své rodičky. „Anastáz nechce jíst pečené husy — musela jsem tu dnešní naložit — to je hrozné — vždyť jaký pak to bude život dále... Nakládat husu! Snad se zbláznil — Ježíš, Maria, Jozefe...“

Moje tchyně zůstala v prvním okamžiku jako z kamene, ale pak, vzpamatovavši se, chlácholila dceru:

„Dítě, upokoj se! Předvídala jsem to — ach, nešťastný ten civilní sňatek (ženil jsem se totiž civilně), ale jen to snášej, nedej na sobě nic znát — toť víš, civilní sňatek nic neplatí — každé chvíle tě může poslat domů — ať už je ta husa

obětovaná... Jíst ji nebudete, to vím, ale tvoje štěstí stojí za víc než za půlčtvrté zlatky — aspoň že jsi sádlo zachránila!“

Tak tedy se to událo a večerní lítostivá nálada mé milé tchyně byla jen dozvukem odpoledního výjevu. O tom arci dověděl jsem se až později.

I dal jsem tchyni a švekruši dobrou noc a zamířil jsem na Nové město, abych navštívil tchyni své ženy, totiž svoji matku. Chodíval jsem tam taky každé soboty.

Došel jsem, vešel jsem, pozdravil jsem — moje drahá matka mi ani nepoděkovala. Opodál seděly moje sestry — ani si mne nevšímaly, jako by nikdo nebyl vstoupil. Čerta — byla moje žena také zde?

Arci že byla!

Neboť moje předrahá matka, která neměla tolik ohledů jako moje milá a zdrželivější tchyně (poněvadž věděla, že mne moje žena nepošle domů, třeba jsme se civilně ženili), posouvla náhle okuláry, podívala se na mne mračivě a řekla nakvašena:

„Poslouchej, Stázo, máš ty rozum? Kdo pak ti řekl, že se husa nakládá! Takhle týráš ubohou ženu? Kde ti tak ochlupatil jazyk? Bývaly ti zemáky dobré — a jsi ještě malý pán, abys pohrdal husami! Ale odjakživa byla v tobě taková hloupá baronská pýcha — —“

„Maminko, neurážejte mne," odvážil jsem se obrany.

„— jako ve všech Cyrusech!" doplnila moje matka. „Pamatuj si, Stázo: jez doma, co máš, a jinde, co ti dají. Toho se drž a bude ti dobře...!"

„Však ji sním, tu husu, až se uleží," vyhrkl jsem. „Ale ne pečenou — za nic na světě. A kdybych měl vodu pít!"

„Budeš jíst — čerta pečeného!" horlila moje milovaná matka. „Vyhodíte to!"

Abych se nedopustil nějaké neuctivosti k matce a hříchu proti čtvrtému přikázání, šel jsem raději. Beztoho na klidný hovor nebylo už pomyšlení.

Tedy taky u nás byla moje žena! Ostatně myslím, že byla onoho sobotního odpůldne u všech našich příbuzných, co jich bylo po Praze. A možno, že o mně roznášela, že jsem se zbláznil. Je to pravděpodobné.

Abych řekl pravdu, u své tchyně moje žena měla vždy větší zastání, než u mé. Dobře vypozorovala, kdo si na mne více troufá.

V rozpoložení, v jakém jsem byl, zdálo se mi ovšem radno, abych domů nechodil. Snad bych se byl přenáhlil — chtěl jsem však zachovati chladnou krev. A tak tedy jsem šel do Besedy, kam jsem chodíval za svobodna.

A ráno, když jsme snídali, řekl jsem k ženě Katuši, jako by se nechumelilo:

„Byl jsem včera u tvé matky a u své matky. Povídaly mně, žes jim vyprávěla, jak jsme naložili husu... Jsou žádostivy, jak to dopadne."

Žena se zarděla a neodpovídala.

Podivná věc! Teď po dvaceti letech nezardívá se už a nemlčí.

Celý ten týden bylo mezi námi jako mezi dvěma nepřátelskými armádami před bitvou. Pozorovali jsme se vzájemně, byli jsme stále na stráži — nikde se nic nehýbalo. Ale padnout první rána — srážka byla nevyhnutelna.

Nedošlo k tomu. Ve středu řekl jsem k choti své:

„Což pak, milá Katuše, abychom se podívali na husu?"

Mlčky se vzchopila, šla do špižírny a přinesla kastrol. Zdvihl jsem kámen i hliněnou pokličku a voněl jsem k huse. Čpěla sice jalovcem, ale maso její v láku skoro zešedivělo.

„Snad abychom ji přeložili, co myslíš?" pronesl jsem poněkud rozpačitě, neboť přece jsem si nebyl jist, zdali jsem nějakou čertovinu nespískal.

Žena vyňala kusy masa, dala svrchní na dno, spodní na vrch. Poslouchala na slovo, ponechávala mi zodpovědnost za vše. Bože, kdyby tak jednala ještě dnes!

A zase jsme husu přikryli poklicí, obtížili kamenem, a žena zanesla ji do špižírny.

V neděli ráno konali jsme novou prohlídku. Husa byla ještě temnější a dosti příjemně zaváněla.

„Myslíš, že je to zkažené?“ tázal jsem se.

„Mně se nezdá,“ odpovídala žena. A v tom jejím hlase bylo již kus poddání. Již tušila, že se nevyplní její nejvroucnější přání, aby totiž mohla husu vyhodit, i hledala cestu k ústupu.

„Tak víš, dnes ji uděláš k obědu. Se smetanovou omáčkou, zacezenou citronem, a uvaříš knedlíky. Ovšem ji nezapomeň prošpikovati.“

A šel jsem vesele do práce.

Když jsem se v poledne vracel, zarazil mi již v průjezdě do nozder libý zápach — tušil jsem, z čeho. Po husině však ani památky.

V prvním patře setkal jsem se s domácím. Stál rozkročen, měl otevřenou hubu, chřípě se mu rozvíraly, chvěly se mlsně, vtahovaly do sebe plným proudem vůni, šířící se celým domem, a když mne spatřil, řekl s labužnickým úsměvem:

„Mordie, pane Cyrus, to je zvěřinka, co? Kde pak to asi chystají?“

Přisvědčil jsem, že je, ale neřekl jsem, že u nás. Čichej si, netvore domácí! Aby tak na mne přirazil — ke všem útrapám, jež předcházely. —

Nikdy nezapomenu té krásné neděle, onoho dne, kdy jsem slavil největší vítězství v domácnosti. Vzpomínám na to nyní, po dvacíti letech, a nos můj plní se opět onou rozkošnou vůní

naši první nakládané husy. Jaká to moc obraznosti! I vůni, dávno vyčichlou, vyvolá znova v našem čichovém orgánu! Ó, doby mládí, doby štěstí...!

Vstoupil jsem do kuchyně, teplé, zapařené, prosycené líbeznými zápachy. Moje Kateřina stála u plotny a kuchtila. Právě obracela ve velkém kastrole vábné kusy masa, které dušením pozbylo šedivé barvy a vracelo se zase do červena. A když to učinila, podlila husu kyselou smetanou, v níž bylo rozmícháno trochu mouky, a nyní dusilo se to již s omáčkou.

Kateřina byla již rudá jako pivoňka, a tato červenost se sesílila, možno-li, když jsem vstoupil. Ač se při tom tvářila, jakoby mne v horlivosti své ani nepozorovala.

Přistoupil jsem k ní a nahlédl jí přes rameno do kastrolu. Vřelo to v něm a syčelo, praskalo a peklo, a vzhůru rovným sloupem vystupovala pára jako dým bohulibé zápalné oběti.

„Katuše!“ zvolal jsem.

Obrátila se ke mně a něco jako stud plálo v její rozpálené tváři.

„Zkazilo se to?“

„Nezkazilo,“ zašeptala. „Myslím, že to bude dobré.“

Byl bych ji objal, ale ještě nebyl čas na smíření. Moje vítězství mělo být úplné.

Vešel jsem do pokoje a zatím Katuše zavařovala knedlíky. A když zacedila omáčku krů-

pějí octa, přinesla mi do pokoje lžíci, abych okusil, je-li dost pikantní.

„Je dosti — dávej oběd, ženuško."

Jedli jsme. Hovězí polévku s jaternými knedlíčky — ach, ty já tak rád! — Vzhledem k nakládané huse nechal jsem hovězí maso stát, abych se jím nezasytil. Ostatně bylo jako vrba.

A nyní přišla husa a mísa knedlíků.

Jedl jsem a jedla také žena. Ale jak jedla! Obyčejně kuchařky nejídají, jsouce nasyceny již pouhým vařením a okoušením, ale moje žena jedla. A když jsme konečně odložili vidličky a zajedli soustem chleba, zůstali jsme seděti, nemohouce se hýbati — jako ti velcí hadi, kteří obědvají sice jednou za tři měsíce, ale pak dokonale.

Teprv když jsem si poněkud oddechl, pohlédl jsem na ženu a otázal jsem se vážně:

„Katuše, jsem blázen?"

Zarděla se a neodpovídala.

„Vyhodili jsme tu husu?"

Kateřina vstala, přikročila ke mně, objala mne a žadonivým hlasem pronesla:

„Stázíčku, nehněvej se již! Jsem taková hloupá, nezkušená — jakživa jsem to neslyšela — měla jsem o ni strach, o husu — ale nyní vidím, že jsi měl výborný nápad. To je jídlo, že by patřilo do ‚Rettigové'. Prosím — nehněvej se..."

A vlepila mi hubičku — jednu z nejkrásnějších, nejšťavnatějších, jakých jsem kdy byl účasten.

Byla to odměna vynálezci — byl jsem hrd na svůj objev. Ať vynajde někdo něco podobného — nevynašel-li už.

A když jsem vypil černou kávu a kouřil právě dobré kuba, řekl jsem Kateřině:

„Nyní se oblec — ale ne černě, nějak vesele, jasně, vítězně, radostně, a obejdi zase naše tchyně a ostatní příbuzné, jako před týdnem, a vypravuj jim o výsledku našeho pokusu, neboť na tebe spadá polovina zásluhy, žes to tak dobře upravila...“

Zarazil jsem.

„Ale ne, zůstaň! Kolik zbylo té husy? Na slušnou večeři pro dvě, tři osoby?“

„Ale je jí tam ještě — —!“

„Nuže, půjdeme oba. Nech mluvit jen mne — neprozraď se ani slovem. Chci míti další překvapení a satisfakci.“

Za hodinu potom byli jsme u mé tchyně — o půl hodiny později u její tchyně. Poptali jsme se na jejich zdraví, a za hovoru, jako mimochodem vyžádal jsem si obě tchyně, aby nás večer navštívily, že jsme dostali kousek zvěřiny, aby přišly okusit. O huse ani zmínky. A pak jsme šli vesele na procházku.

Večer přišly obě naše matky a žena pečlivě ohřála nakládanou husu, ohřála v páře i knedlíky, a po mém přání vyndala z masa všecky kosti.

Díval jsem se s rozkoší, jak matky jedly, jak jim chutnalo, jak spořádaly vše, co zbylo. A když dojedly a labužnicky utíraly ústa, zeptal jsem se náhle:

„No, a víte-li pak, maminky, co jste jedly?"

Podívaly se na mne, jako bych je chtěl nějak ošáliti.

„Ale Stázíčku, srnčí! A jaké srnčí! Jak z kuřátek!"

„Nu, vidíte, drahé maminky, to je můj bláznivý nápad — to je moje nakládaná husa!"

„Sťázíčku!" hrozila mi tchyně prstem. „Neměj starou matku za blázna! Tohle husa! Kde by se to v ní vzalo!"

„Ženo, přines kosti!" velel jsem.

A žena přinesla na talíři kosti, vyloupnuté ze stehýnek a z podpažků.

A když na ní obě milé matrony ulpěly nevěřivým pohledem, přisvědčovala Kateřina hlavou — zase všecka červená — a dokládala:

„Husa, maminko, husa! Ta nešťastná husa! Kdybych ji nebyla dusila a podlévala, sama bych tomu nevěřila. To vymyslil Anastáz..."

Sklidil jsem dva vděčné pohledy od svých matek a nádavkem dostal jsem dvě hubičky. A pak řekla moje tchyně:

„Koukej, koukej, jsem tak stará, ale tohle jsem nikdy nejedla a neslyšela. Inu, svět pokračuje!"

Druhý den přihnala se služka mé tchyně a přinesla husu jak labuť. O hodinu později přiběhla holka tchyně mé ženy a přinesla druhou husu, možno-li, ještě větší. Bylo to na udobřenou za křivdu, kterou na mně spáchaly. Hned po obědě jsme se ženou stahovali, sekali a nakládali. A tato dvě zvířata nechali jsme v láku čtrnáct dní a pak, na svátek Panny Marie, bylo u nás velké „nakládané husí soaré". Pozval jsem obě matky, svaky, svakyně — a toho večera vyrostl jsem v očích svého nejužšího příbuzenstva o celou hlavu.

A po onom dni roznášela se z našeho skrovného bytu pověst o mém vynálezu mezi přáteli a známými, a nakládaná husa nastoupila vítězný pochod všemi domácnostmi, ano i uměleckými. Neboť kdysi uslyšel o mém receptu i vzácný přítel můj basista Čech, a jeho vážená choť musila mu ji připraviti. A po neděli, kdy ji měli, přišel ke mně přítel a řekl hlubokým svým sympatickým hlasem, špoule ústa:

„Manifik! Přítelíčku, manifik! Ale už ji nebudeme dělat, bohužel!"

„Proč?" divil jsem se.

„Protože je to nesporé! Protože jsme ji včera snědli na prach a protože nám pečená vydrží tři dny, povídala žena. No a já nechci mít

žádné — to víte — pokoj doma nade vše! Škoda — smrskne se náramně v téhle manýře..“

Pravdu svatou řekl — smrskne se.

Ale my jídáme o zvláštních slavných dnech nakládanou husu posavad.

Jen ještě vzpomínám, jak moje tchyně, odcházejíc od nás onoho druhého slavného večera, propovědela na schodech k mé matce:

„Já měla z té civilní ženitby strach — teď se mohu přiznat. Ale ono je to, mně se zdá, zrovna tak dobré a trvanlivé, jako v kostele. Aspoň tahle Stázičkova husa — to je dobré znamení...“

Nár. Listy v lednu 1893.

IV. O rozházeném štěstí první lásky.

Rozumí se samo sebou (píše pan Anastáz Cyrus), že jsem byl kdysi mladší, než jsem dnes. Bylo mi dvaadvacet let a říkali o mně, že jsem slušný mladík. Směju se pekelně tomu někdejšímu pokryteckému lichocení. Dnes to o mně neřekne nikdo. Ostatně jsem byl tehdáž osel. Myslil jsem, kdybych se rozpřáhl a uhodil, že bych urazil kus světa. Byl bych si pěkně otloukl ruce! Zatím jsem seděl ve své pisárně a počítal, kdy to dotáhnu na million. Ale byl jsem špatným počtářem; pořád ho nemám pohromadě.

Tenkrát byl masopust. Byl jsem ještě svoboden. Předně jsem nevěděl, jak to dopadne u mne s asentýrkou, za druhé jsem měl jisté pochybnosti, jak by to dopadlo se mnou, kdybych tak někomu říkal o dceru. S třiceti zlatými měsíčně musí být člověk opatrný s tchány, a nedá-li mu již čert dobře dělat, ať klepe jen u otců, bydlících v přízemí a ne na blízku sklepa.

Tehdáž jsem ještě nevěděl pranic o své Kateřině, která mně byla ve hvězdách vtělena. Málo kdo ví, jaké neštěstí ho potká zejtra.

Byl masopust, a já myslil, že musím jít do šibřinek. Myslil jsem vůbec, že musím být všude. Dvaadvacetiletí zkušenci mívají takové myšlenky. Teď nechodím nikam. Předně myslím, že mám rozum, ale krom toho mám bezpečnější prostředek proti bálům. Podagra. Ostatně bych rád viděl bál podagristů. Uvázal bych se v čestnou funkci protektora takového bálu.

Rozumí se, že jsem v těch šibřinkách našel taky svou maškaru. Dost brzy. Byla to d í v k a, jak básníci říkají, mladší než já, to se ví, a měla na sobě „Esmeraldu". Můj bože, člověk se dívá, proč mouchy sedají na políčený jedovatý papír! Já sedl na Esmeraldu, což ovšem je řečeno zcela obrazně. Vlastně jsem sedl za celou noc jen k večeři — ostatek jsem protrdloval. Pověděl jsem, že mně bylo dvaadvacet let!

Gratuluji si, že se mně na tyto memoáry nedostane žena. Užil bych jí! Ostatně — moje žena nečte nic. Pochází z lepší pražské rodiny. V těch se nečte. Ještě jim z toho žádný krejčí a žádná pucérka neudělali módu. Obírám se po celý život návrhem, jejž chci předložiti společenstvu pražských truhlářů. Aby totiž tak zvané „bibliotéky", které konečně náležejí také tu a tam k výbavám nevěst z lepších rodin, byly prodávány jenom už plné knih. Ovšem, potíž byla by s tím, kdo by měl ty kolekce vybírat. Zdali také snad společenstvo...

Uchýlil jsem se od své Esmeraldy. Ach, luzná ta cikánka! Byla hezky urostlá, měla malé nožky v červených botkách s vysokými podpatky, sukni a živůtek ze zeleného sametu, přes živůtek kajdu à la Figaro z aksamitu temněrudého, višňového, — říkáme tomu teď bordó — na hlavě podivný kaškýtek nebo turban, nebo co to bylo, a takovou krásnou cočkovanou bílou spodničku. Zahlíd' jsem ji, když tančila s nějakým hloupým mouřenínem s velkýma nohama a rukama jako lopaty. Na té její sukni, na kajdě a na turbanu nebo čem bylo tolik žlutých penízků, na krku bílý krejzlík a také šňůra penízků — zvonilo to tak pěkně, když hopsala po sále, a já slyšel hudbu andělskou. Tenkrát jsem myslil, že ty penízky jsou ze zlata — teď vím už dávno, že „veletucet" takových cindrlat stojí tři šestáky. Je to pasířská práce.

Ten mouřenín mne dopaloval, dráždil, doháněl k zoufalství. Byl bych ho zavraždil. A když se jí nepouštěl, šel jsem k němu a smázl jsem mu s tváře kus toho leštidla. Zkazil jsem si cíděnou rukavici, ale Esmeralda strakapouna nechala — byl jsem vítězem.

Měl jsem na sobě skvostného „Angličana". Maminka měla doma krásný kostkovaný cvilich na nové slamníky, vzal jsem toho několik loket a dal si ušít Angličana. Stačilo mně ještě na cylindr. Myslil jsem, že budu mít něco originálního, ale v devět hodin přijel takových slamní-

kových Angličanů plný omnibus od „zlaté husy“. Ale já měl červené a ti druzí modré kostkování. Anglicky neuměl z nás nikdo.

Vyhodil jsem tedy mouřenína ze sedla a zaujal jsem jeho místo. Když na to teď po letech vzpomínám, je mi ho líto a odprošuji ho v duchu. Můj bože! — jeho jsem vypích' a sám jsem z toho neměl také nic. No, hleděl jsem tehda na svět jako myš z komisárku.

Skoro se stydím, že to píšu — je mně, jako by mě po zádech hřebelcovali, ale já se — — zamiloval! Do Esmeraldy! Ježišš Marjá — je mně to teď k smíchu! Když si sáhnu na nohy, když se podívám do zrcadla a brejlím na visáž, která jako by ze Švajgrových Novokřtěnců utekla — a to je týž člověk, který tehdáž na šibřinkách — s Esmeraldou — — o srdci — — o lásce — — o hvězdách — — — Ježišš Marjá — — to mě z toho popad' kašel — — —!

Ale když jsem se na ni tak díval, na tu zelenou sametovou sukýnku, na ten vyklenutý živůtek — dala asi práci rodině, než ji do něho ušněrovali — na bílý krejzlík u krku, na ty kaštanové vlasy, na cočkovanou spodničku, na červené botky — já bych ji byl snědˈ, tu Esmeraldu, byl bych ji snědˈ. Ano, když je člověku dvaadvacet let, má nesmírně dobrý a nenasytný žaludek.

Všecko se na ní lesklo, třpytilo, hrálo — byl bych ji líbal, Esmeraldu, v kostýmu i bez kostýmu. Nemýlím-li se, řekl jsem jí to. Jak po

mně bleskla očima z těch kukadel — neboť pořád měla na tváři škrabošku z černého aksamitu, takovou poloviční, s krajkami, jimiž probleskovala červená její ústa. Měla ji na sobě do půl noci, konečně při večeři ji sňala...

Při večeři seznámila mě se svojí maminkou — ta se mně méně zamlouvala. Ale nepřekážela mně. Jedla pořád řízky, ta maminka, dívala se blaženě na dceru a chvílemi tak zkoumavě na mne. Ale nezarážela mne. Konečně nemohla vědět, jak to někdy dopadne. No, dopadlo to náramně brzy.

Dal jsem si také řízky, ale lůj, na němž byly smaženy, dávno vystydl v nepromokavý povlak žemličkového obalu, než jsem se vzpamatoval k prvnímu zakrojení. Zíral jsem na Esmeraldu — jmenovala se Lojzi — na její kostým, a stále jsem si ji maloval, jak sedala doma celé večery a šila to na sebe, tu zelenou sukýnku, živůtek, jistě bílým atlasem podšitý, kajdu à la Figaro, cočkovanou spodničku, jak s tím spěchala, jak ještě včera do noci dodělávala a jakou měla radost, když viděla, že jí to padne. Neboť na moji otázku, kdo že jí to tak pěkně ušil, odpovídala mi s uzarděním: „Kdo pak jiný než já sama!" Ach vy zlaté, drobné, pilné prstíčky! Jak jste obratny, dovedny! Díval jsem se teď na ně, jak se právě také obíraly porcí řízků. Jedli jsme samé řízky. Kolem do kola jedli také řízky. To bylo nějakých řízků! Taky na Žofíně jsou

o bálech samé smažené řízky, rovněž v Konviktě, na Střeleckém ostrově, ve všech redutách, na všech plesích. Ubohá telata, kolik jich položí nevinný život za lidské masopustní blázněni!

Po večeři jsem dovedl maminku Esmeraldinu zase ke křeslu u zdi, pod nějakou palmou, dal jsem jí v duchu dobrou noc, a když jsme pak v prvním popůlnočním kvapíku lítli kolem, viděl jsem, jak pěkně klímá. Esmeraldy jsem se nepustil. Řehtal jsem se potají mouřenínovi, který chodil sálem sám a vypadal v tváři jako spravovaný, záplatovaný. Leštidlo mu pouštělo a teklo za krk — už to byla spíše žirafa než mouřenín. Tenkráte ještě nebyly vynalezeny trvanlivé cementové nátěry Pexidrovy.

Tančil jsem jen s ní, s Esmeraldou — říkal jsem v duchu s **N**í, velké **N** — a když jsme ráno o šesté plavali sálem v „sousedské", vyznával jsem jí lásku. Trvalo mi to celé jedno kolo. Neznal jsem velebnější písně než tu kolébavou:

„Hněvej ty se na mne nebo nehněvej —"

Ó bože — bože — bože —!! Opětovala moje vyznání, řekla mi, že souhlasí a že se mnou hned od počátku „harmonovala". A já viděl v duchu, jak s ní protančím celý život, až k hrobu, a lidé budou stát kolem do kola a budou říkat: Koukejte, ta je krásná! A já si budu pyšně

myslit: Ano, to je moje Esmeralda! — Říkal jsem jí Esmeraldo — Lojzi se mně nelíbilo.

V sedm hodin jsem ji doprovázel domů — maminku také. Chtěly jít pěšky — vzal jsem galantně drožku, aby mně Esmeralda nenastydla. Platil jsem zlatku. Bydlely ve Slupech. A na zejtří na neděli dali jsme si randevú na Dobytčím trhu. Ovšem jen s Esmeraldou, bez maminky. Na odpoledne, ve tři hodiny.

Pak jsem cachal domů sám — drožkář chtěl ještě šedesát krejcarů do Michalské ulice. Nebylo mně to mnoho, ale už jsem je neměl.

Spal jsem nepokojně a stále jsem viděl ve snu Lojzi, jak si hraje se svou malou Esmeraldou, jak jí pilně, pečlivě šije, jak jí ručičky jezdí sem tam, jak se v nich kmitá jehla, viděl jsem tu zelenou sukýnku, živůtek luzných tvarů, atlasem podšitý, figárko, červené botičky, cočkovanou spodničku — — ach, ach — — a probudil jsem se v jednu hodinu.

Odpoledne již od půl třetí jsem chodil po Dobytčím trhu, hledě k Slovanskému vrchu, a necítil jsem ani, jak mně mrazem vysýchá tuk v kloubech, že už ani nohy nemohu ohýbat. Vždyť jsem měl spatřit svoji Esmeraldu — — —

Konečně přišla, mrazem červená do fialova, v „myškovém" kožíšku, který se mi zdál trochu vypelichaný. A začervenala se ještě víc, když jsem se jí ptal, co to nese. Měla v ruce uzlík, balík nějaký, v hedvábném šátku — —

Vzpomínám na to a vlasy se mi kroutí na hlavě, jak člověk někdy přichází o illuse, o lásku, o štěstí, a o všechno, co s tím souvisí. Neboť ona mne patrně milovala a já byl osel, že jsem neviděl ji, jak světem kráčí, ale pořád jen tu Esmeraldu. Ach, ta teď odpočívá doma (myslil jsem si), rozložená na posteli nebo na pohovce, ještě plná vůně včerejšího maškarního plesu, a až někdy budu sedávati s drahou Lojzí u vlastního krbu, bude nám „Esmeralda" nejkrásnější památkou na první naše setkání — a já ji budu líbat, budu ji okazovat našim dětem a budu říkat: „Heleďte, drobotino, takhle vypadala vaše maminka, když ještě nevěděla, kdo bude vaším tatíkem..."

Eh — eh — — to jsou věci! A ten konec udělám krátce, jako bylo krátké moje štěstí.

Chtěl jsem jí nésti balíček — nedala mi ho. Bránila se s veškerou rozkošnou umíněností mladého diblíka. Tedy jsem jí ho nechal. Ale nabídl jsem jí rámě. A kam že půjdem, ptal jsem se. Že musí k tetičce do Tajblhauzu, ona. Že jí něco nese. Tak půjdem do Tajblhauzu.

A když jsme přišli do Sirkové ulice a do toho Tajblhauzu, pravila mi nějak rozpačitě, abych na ni počkal — já se s ní nemohl rozloučit, líbal jsem jí ruku a žadonil jsem, aby dlouho nemeškala — a právě nikdo nešel Tajblhauzem — a mne pojala náhle neodolatelná touha — chtěl jsem na ní hubičku — abych měl

něco pro zahřátí — když musím čekat — a Lojzi se zdráhala — bránila — a já nechtěl povolit — Lojzi se mně vytrhla — a tu náhle — o bože, bože! — —

Ten balíček jí vypadl z ruky. Chňapla po něm, než dopadl — ale chytila jen cíp hedvábného šátku — a co bylo v něm, vypadlo na dlažbu — — rozházelo se — — —

Byla to m o j e, j e j í E s m e r a l d a! A jak se to rozvalilo, hromádka toho byla, a teď, v denním světle, vypadalo to hrozně ošuměle. Zelený aksamít měl šedivou patinu, zlaté penízky byly odřené, slepé, začernalé, — krajky byly zmuchlány — a živůtek — můj bože — živůtek měl podšívku z hrubého režného plátna — náramně již umouněnou — a na té podšívce byla vytištěna štampilka jako na komisním prádle — a tam stálo:

NATHAN EPSTEIN,
M a s k e n l e i h a n s t a l t, P r a g, T ä u b e l h a u s 463—I.

Nebyla to její „Esmeralda“ — byla vypůjčena, od Nathana Epsteina, byla to redutní maškara! N e š i l a ji tedy moje Esmeralda, a bůh ví, kdo všechno již v ní chodil — Nathan Epstein půjčoval takové maškary za dvě, za tři zlatky. A já J i v duchu viděl, jak ji šije — snil jsem o tom celou noc — — — — Teď ji odváděla panu Epsteinovi. Večer je reduta, večer bude

v „Esmeraldě“ vězeti zas jiná pilná dívka a bude zas balamutiti někoho jiného, že si to upíchala sama.

Sbíral jsem nešťastnou maškaru, podával jsem ji Lojze, ona to balila do šátku — a nikdo z nás nemluvil. Pak cupala na schody, a já čekal — stál jsem tu bez hubičky a bez Esmeraldy, oloupen o svůj krásný klam ze včerejška, a zdálo se mně, že starý Tajblhauz posměšně kol dokola se mnou tančí...

Za hodnou chvíli vrátila se milá Lojzička — a nějak rozpačita povídala mi, že musí domů. Že by maminka hubovala, kdyby se zdržela. Uhádala snad sama, co se v mém nitru děje? — jak jsem na Esmeraldu pohlížel?

Ó, dívky, dívky — nechoďte na šibřinky ve vypůjčených, ošumělých maškarách. Vyjde to na jevo, kdy se nejméně nadějete. A nemůže-li býti jinak, nelžete pak, že jste si maškaru šily samy. Vymstívá se takový malý podvod.

Doprovodil jsem Lojzičku domů — a byl všemu konec! Políčkoval jsem se v duchu pro svoji malichernost, vyčítal jsem si, že jsem drahou svoji Esmeraldu zklamal, desetkráte zamířil jsem k povědomému domu na Slupi, ale nikdy jsem tam nedošel.

Proč jen Lojzička lhala, že šila „Esmeraldu“ sama? Oloupila sebe i mne o štěstí první lásky. A proč pro Boha chodila nešťastná holka na randevú s tím balíkem?

Nikdy se mi na to nedostalo odpovědi. Jen jsem cítil — a tehda bolestně cítil — že v okamžiku, kdy se Lojzičce na dlažbu vysypal uzlík s nešťastnou maškarou, že v tom okamžiku taky naše mladá láska utrpěla smrtelný úraz, z něhož se nevzpamatovala. — —

Někdejší má Esmeralda je teď bez mála babičkou. Arciť, moje bujná kdysi kštice taky valně prořídla.

Chodíme teď oba celým životem jak obnošené maškary.

Nár. Listy v prosinci 1894.

V. Štědrovečerní dárky mé staré.

Bloumám ulicemi a mám nehorázný vztek. Dívám se do výkladních skříní, vycpaných nejrozličnějšími lákadly. „Vánoční dárky! — Vánoční dárky! — Vánoční dárky!“ štěká to na mne odevšad. Ale pro koho jsou vlastně ty dárky? Kdo pak je kupuje? Komu?

Dívám se jízlivě na koše s láhvemi vybraného vína. „Vhodné vánoční dárky!“ — Dívám se na bobrový kožich, na stříbrné příbory pro šest a pro dvanáct osob, na křišťálové korbílky s víčky z ušlechtilého kovu, na briliantové prsteny, na stříbrné tabatěrky, na pěnovky krásně vyřezávané — — —, na všem tom, vedle toho a nad tím jako posměšně vyplazují se na mne tabulky: Vhodné vánoční dárky!

Viděl jsem to někdy pod svým vánočním stromem? Viselo to na něm? Na můj stromeček se to nehodí? Což pak z **A**nastáze **C**yrusa se nedá zkomponovat monogram na takovou pěknou hračku?

Bohužel, moje královská choť neměla nikdy smyslu pro takové monogramy, a čert ví, když pro mne vybírávala štědrovečerní dárky, že náhodou zapadala do krámů, kde se prodávaly jen pantofle, šedivé palcové rukavice, červená hančlata a čepice s ušima. To bývaly moje dárky!

Zaplať bůh za ně, také jsem jich užil. Ale teď už ani takových galanterií nevídám. Teď dostávám bačkory. Bývaly to liberecké, ale od časů, co se mi konečně podařilo i do mé Kateřiny vemluviti heslo „svůj k svému“, kupuje mi valašské papuče. Chválím si je. Mým ztýraným, uběhaným nohám dobře se v nich hoví.

Ovšem, míval kdysi také můj „Ježíšek“ něžnější podobu. O prvních Vánocích koupila mně žena památník. Poradila jí to svobodná švekruše. Myslila, že nic tak na kvap nepotřebuji, jako památník. Byla to jediná věc s monogramem, kterou mi kdy moje stará dala. Byl ovšem jen mosazný a galvanicky postříbřený. Mne takové falešné věci netěší.

Schoval jsem si památník a skoro jsem na něj zapomněl. Až po čase, když jsem v kuchyni hledal kladivo, našel jsem jej v šuplíku, umaštěný, ze hřbetu vyvrácený. Stará do něho zapisovala mouku a brambory, škrob a sodu, svíčky a mejdlo, uhlí a zeleninu. Byl jsem s tím srozuměn, ač na tuto kuchyňskou statistiku nebylo třeba monogramu.

Pak druhý rok mě žena překvapila bedničkou doutníků a tobolkou na ně. Tobolka ušla — v bedničce byly „krátké". Žena mně odůvodnila tuto kvalitu okolností, že už nejsme sami, že je rodina — ale bednička že je od britanik.

Poučil jsem starou, že sice slabá polévka sesílí se Liebigovou trestí, ale krátkým že nepřidá chuti ani krabice od nejdražších specialit.

Pak další štědrovečerní nadělení týkala se mé garderoby — a tu vzpomínám na vynález královské své choti, který byl skutečně na patent.

Rozbalil jsem jednoho štědrého dne papír, převázaný červenou tkanicí a opatřený nápisem: Tatínkovi. To jsem byl já, Anastáz Cyrus.

Ejhle, byl to tucet šátků, z brusu nových, ještě v kuse, nerozstřižených. Díval jsem se na ně, pochvaloval si dobrotu plátna, a těšil jsem se na ně. Jsem pěkného prádla milovník.

Starostlivě zase mně je vzala stará z ruky, složila, zabalila a řekla:

„Ale teď si je schováš, Cyroušku, viď! Máš ještě šátků dobrých dost — tyhle jsou do zásoby..."

Když měla věc rozum, nikdy jsem ženě nic neodepřel. Dobře, ať je schová.

Byl pak Ježíšek za rok.

Pod stromkem ležela čtvercová lepenková krabice, získaná kdesi v niťařském krámě, na ní nápis: Tatínkovi. Otevřel jsem ji — vy-

padlo na stůl dvanáct pěkných, kapesních šátků, čistě ovroubených.

„Ale jsou bez jména, ženuško,“ povídám.

„To se udělá, mužíčku — už nebylo času...“

Já vím, tatíkové často dostávají nedohotovené Ježíšky. Pantofle jsem dostal vždycky jen vyšité — a švec mě stál pak ještě dvě zlatky.

Ani jsem toho večera nevzpomněl, že jsem také před rokem dostal tucet šátků. Měli jsme hosta, nějak se dárky brzy zamluvily a později mně vůbec zmizely s očí.

A zas byl za rok Ježíšek.

„Tatínkovi“ svědčila zas podobná krabice jako loni. Otevřel jsem ji — v ní je srovnáno dvanáct šátků, červenou bavlnou stkví se na nich gothické A. C.

V tom řvaní dětí, peroucích se o nadělené hračky — už jsme jich měli tenkrát asi pět nebo šest — díval jsem se na šátky roztržitě, bezmyšlenkově, a jen jsem řekl: To budu mít šátků!

A na boží hod, když jsem se chystal do kostela a potom na sklenici u Donáta, jdu si pro nějaký čerstvý šátek.

Teprv teď jsem si vzpomněl, že mám vlastně důkladnou zásobu, a chtěl jsem začít s oněmi, jež mi Ježíšek nadělil předloním. Hledám, hledám — nic naplat, vidím v prádelníku stále jen jediný tucet.

Běžím do kuchyně.

„Ženo — mně někdo ukradl ty první dva tucty šátků, které jsi mi dala!“

„Jaké dva tucty?“ ptá se žena docela klidně.

„No od loňska a předloňska! Jsou tam jen ty včerejší!“

„No to jsou ony — co pak bys dělal s třemi tucty!“

A jak mně to stará povídala, náramně jsem se zastyděl, neboť jsem náhle chápal — — — První rok byly v kuse, druhý rok mi je stará ovroubila, na třetího Ježíška si nechala jména.

Byl jsem tímto odhalením víc překvapen než dříve všemi těmi „třemi tucty“ dohromady. A jak jsem nad nimi stál, připadal jsem si jako hloupý Honza.

Vzal jsem tedy pak starý, seřídlý kapesník, neboť ty tříleté byly posud nesepràny, ale abych tak docela k noblesse své staré nemlčel, položil jsem jí šátky — odcházeje — v kuchyni na stůl a řekl jsem špičatě:

„Poslouchej, Katy, to budeš mít ještě přes rok pro mne Ježíška — až je vypereš. Snad se dostanou v roce do prádla...“

A honem jsem šel.

Avšak moje stará, jako neměla smyslu pro preciosy s monogramy, neměla také smyslu pro ironii, aspoň tenkrát. Skutečně jsem dostal za rok šátky po čtvrté pod stromeček — tentokráte konečně vyprané.

Nár. Listy v říjnu 1896.

VI. Český pekáč.

Vlastně ani nemohu nazvati pravým pekáčem podivnou tu nádobu, která ode dávna ve snách obletovala milou, pečlivou, starostlivou moji manželku, paní Kateřinu Cyrusovou, matku mých zdárných dětí. Vlastně jsem nevěděl, jak se ta nádoba technicky nazývá a nemohl jsem se toho od nikoho dověděti, neboť jsem ji při nejlepší vůli nemohl kuchyňským odborníkům vyličiti, nevěda sám, kterak vlastně vypadá.

Kterak mohl jsem to věděti já, když to nevěděla ani milovaná moje polovice?

Jak že vlastně vznikla ve mně neurčitá představa záhadné té, neznámé nádoby?

Prostředkem suggesce. Nasuggerovala mně to právě moje choť.

Objeviloť se brzy na počátku naší společné domácnosti, že nám v kuchyni chybí důležitý nějaký předmět.

Tento nedostatek vynikl u příležitosti zvláště slavnostní, o prvních vánočních svátcích, jež jsme

trávili u vlastního krbu. Byli jsme tehda začátečníky v oboru manželství a samostatného hospodářství, a milý jeden strýc, rozpomenuv se, že každý začátečník má býti podporován, poslal nám k těm vánocům štiku. Dokonalou, vzrostlou štiku, která jistě za hříšného života svého dopouštěla se mnoha násilností a měla na svědomí mnoho mladých, předčasně zmařených existencí rybích. Konečně ji stihla pokuta. Byla vylovena, nenasytnému jejímu dávení menších studenokrvých družek učiněna přítrž — a tu ležela teď, v naší kuchyni, na našem prkýnku, „tržená", s břichem rozpáraným, z něhož jsme opatrně vyjímali vnitřnosti, co nejopatrněji, abychom neroztrhli žluč. Kdo z vás, vážení pánové, častěji kuchá ryby, ví, kterak je to po čertech úkol choulostivý, domakati se žlučového váčku. Ale již jsme ho chňapli — šmik a plesk — a již letěl do truhlíku s popelem. V takovém truhlíku na popel shromažďují se časem přepodivné věci.

A teď na mne pohlédla paní Cyrusová zrakem tázavým:

„Jak pak ji mám upravit?"

Vím, že proslavená „Kuchařka Magdaleny Dobromily Rettigové" doporučuje jako zvláštní pochoutku štiku na sardelích.

„Milá choti, uprav ji na sardelích."

Každé moje přání bývalo choti mé zákonem a svatým příkazem, ovšem pokud si náhodou nezamanula něco jiného. Tak i tehda vyhověla mé-

mu přání a na Boží Hod vánoční objevila se na mé tabuli štika na sardelích.

Výborně voněla, horké, rozškvařené máslo pod ní i na míse ještě metalo drobounké bublinky, ale něco jí přece scházelo. Neměla vzhledu. Byla pokroucena, místy přelámána. Je známo, že na sardelích se peče štika celá a ne po kusech, jak se na příklad smaží kapr.

„Milá choti, nemohla jsi tu štiku péci na rovno?"

„Jak pak na rovno, Cyruse, když jsem ji musela dát na kastrol! Tam se stočí..."

„A nemohla jsi ji péci na pekáči?"

„Jak pak na pekáči! To bych pod ní musela mít omáčky jako do měděnce! Na širokém pekáči! A také by tam neležela rovně — vždyť víš, že pekáč na jedné straně vystupuje do vejšky. Na úpravu ryb v celosti mělo by být něco jiného, něco — — —"

Nedopověděla. Uvázla u tohoto „něčeho", co nedovedla pojmenovati, co také nedovedla obrazně naznačiti.

N ě c o!

Nedostatek tohoto něčeho objevoval se pak po všechna léta, o každých vánocích, kdy dobrý některý strýc nebo některá pečlivá teta, kdy buď moje milá tchyně nebo ženina milá tchyně posílali nám rybu, která se dělá v celosti, ať je to štika na sardelích nebo candát čili lupice, která se vaří

s petržilkou, téměř v páře, a polévá pak rozškvařeným máslem.

Ubohá takováto „ryba v celosti“ bývala vždy zkroucena, místy polámána, maso se odštěpovalo od páteře. A to by nemělo být. Měla by se vařiti nebo péci v něčem — v něčem — ano, ale v čem! A přece jsem vídal o banketech v restauracích, jichž jsem se při nějaké zvláště slavné příležitosti účastnil — (bývalo to arci zřídka, velmi zřídka!) — kterak štiky nebo candáti na dlouhých, úzkých mísách přicházejí na tabuli natažené jako prut, neporušené, s kůží nenatrženou, a tento vzhled zvyšoval jenom lahodu a znásoboval laskominy! Jak ti to dělají? A v takových okamžicích snažil jsem se vylákati z číšníků (dokonce i vrchních číšníků!) způsobem co nejdůvěrnějším, jak se v restaurační kuchyni manipuluje?

„Prosím, to se tak vaří jeden jako druhý,“ zněla pravidelně odpověď.

Ač neuspokojen, nepoučen tou odpovědí, byl jsem zase potěšen z karakternosti těchto zřízenců, kteří patrně nechtěli ani za šesták zpropitného zraditi „obchodní tajemství“ svých principálů. Anebo to také sami nevěděli. Spíš nevěděli.

To „něco“ pořád nám scházelo — a poznal jsem později, že to schází i v jiných rodinách. Přesvědčil jsem se, že také paní Vaníčková i paní Vaňoučková, paní Nemastná i paní

Nemanská, paní Dlouhá i paní Krátká — upravují-li štiku na sardelích nebo candáta s máslem — vtěsnávají ubohé ty ploutevnáče do kastrolů větších nebo menších, z nichž je pak všelijak zkřivené těžce dobývají, nebo je kladou na obyčejné pekáče, pravidelně kratší než ryba, jejíž pak některý konec bez milosti je vydán vysmahnutí. A s vyndáváním stejná potíž.

Lehce ono se řeklo Magdaleně Dobromile Rettigové: „— a když ti pěkně očervená, tedy ji vyndej a dones na stůl."

Za který konec ji popadnout, kde a čím ji podebrat, aby se v rukou nerozdrobila, aby její rozpoložení na míse vyhovělo také požadavkům krasocitným?

Tento nedostatek onoho neznámého „něčeho", tato mezera v kuchyňském zařízení hnětla paní Cyrusovou velice. Došlo tak daleko, že po letech, kdy počáteční účastenství s „mladou" naší domácností ochablo a kdy na nás již nikdo nevzpomněl s rybami druhů ušlechtilejších, nýbrž nás odbýval jen obyčejnými, břichatými kapry — pravím, došlo tak daleko, že se moje tabule již vůbec neprohýbala pod tíží candátů, marén anebo štik. A když jsem se šetrně dotkl jejich nápadné nepřítomnosti, odpovídávala mně paní Cyrusová:

„Ale je to pro zlost. Raději to ani nekupuju, když to není v čem udělat."

Vznikalo ve mně podezření, že moje choť používá ráda té záminky, aby nemusila kupovati.

Jsou skutečně případy v rodinách, že milující manželky milovaným manželům něco dobrého velmi ochotně — nekupují.

V těch dobách jsem horečně mořil hlavu, zdali bych podobného aparátu nevynašel? Získal bych slávu vynálezce, v „Kronikách práce“ by mně zasadili pamětnou desku, po smrti by mně na pomník vytesali něco jako pekáč, a kdybych našel do spolku nějakého millionáře, mohli bychom to vyráběti ve velkém. Odbyt byl by nesmírný. Kdo pak si teď častěji neupeče štiku, neuvaří candáta, při té láci ryb? Vždyť je kilo za mizernou zlatku, za půldruhé. A tři, čtyry kila pro menši rodinu stačí.

Bohužel, sláva vynálezce nebyla mně souzena, báječný zisk rozplynul se mně v páru. Poznal jsem jednoho dne, že je věc — vynalezena.

Učinil jsem tento objev na naší nezapomenutelné výstavě národopisné. Vstoupil jsem tam jednoho dne do oddělení průmyslového, a jakoby mne něco pudilo, kráčel jsem přímo k velikolepé exposici různého domácího náčiní.

„První česká společná továrna na kuchyňské nádobí“ hlásal nápis ve výši. A zrak můj padl na „něco“, co bylo ode dávna předmětem touhy nejen paní Cyrusové, ale zajisté i mnoha

jiných starostlivých hospodyň. Ještě jsem to nevěděl jistě, ale srdce mi prudce zabušilo, sotva že jsem to spatřil, a tajný hlas mně šeptal: „To je to, to je to, Anastázi Cyruse!“

Bylo to úzké, dlouhé, hezky hluboké, z bílé, pocínované žesti čili plechu, jako stříbrné, mělo to dvě ucha, a uvnitř mělo to ještě jedno pohyblivé dno vytahovací, dirkované.

Strážce této výstavky, opatrovatel její nebo zřízenec či jednatel továrny vlídně mne pozdravil, vida, s jakým zájmem se nořím do nádoby.

Zatajil jsem dech, natáhl jsem ruku a ťukaje ukazováčkem na nádobu, tázal jsem se dychtivě:

„K čemu je tento pekáč?“

„Vlastně to není pekáč, vašnosti. To je jakási pánev na úpravu ryb v celosti. Buď peče-li se štika na sardelích, nebo chceme-li vařiti candáta. Položí se na to dirkované dno, po upečení se to i s dnem vytáhne a ryba sesouvne se na mísu. Nepotrhá se, nepřelámе; nemůže být nic lepšího...“

„Co stojí zázračná ta retorta, ctěný pane?“

„Asi tři nebo půlčtvrté zlatky.“

„Můžete mně ji prodat?“

„Vlastně z těch předmětů zde nic neprodáváme. To jsou výstavní. Ale mohl bych takový kousek z továrny objednat — ovšem aby to nedělalo zlé oko u konkurentů.“

„Neprozradím vás, pane. Objednejte to co nejdříve — a kdykoli v tom budem něco vařit, vděčně na vás vzpomenu.“

Odešel jsem, s radostí v srdci, jak překvapím milou svoji choť, paní Cyrusovou.

Dny ubíhaly. Ale kdykoli jsem se octl v Národopisné, nikdy jsem neopomenul zastaviti se v oddělení průmyslovém s dotazem, je-li to už zde.

„Posud ne, vašnosti, ale čekám to co nejdřív.“

Dny, neděle, měsíce míjely, můj pekáč nepřicházel. A v den poslední, kdy se na výstavě už jen skládalo a pakovalo, stanul jsem zase beznadějně u výstavky „první české akciové továrny na kuchyňské náčiní“.

„Ještě to nepřišlo?“

Bodrý ten muž pokrčil rameny a řekl: „Nepřišlo, vašnosti. Nejspíše moji objednávku založili. Ale račte si to objednati sám. Tu je adreska továrny.“

A vtiskl mi do ruky reklamní lístek. Sluši poznamenati, že ta továrna nečadí svými komíny v Praze, nýbrž v českém kraji na jihu daleko od Prahy.

Něco lítostivého vanulo mi v té chvíli duší, když jsem pohlížel na ty pekáče, kastroly, pánve a jiné pomůcky ku provozování kuchyňské al-

chemie, nořící se do beden, ucpávané schumlanými papíry, přikrývané víky a bedněné. Bylo mi, jako bych drahou, vzácnou tu vytouženou nádobu neměl nikdy již spatřiti.

A vánoční svátky se blížily, vánoce se vším tím půvabem rybí polévky, kapra černého s knedlíkem, s ořechy pod stromečkem, s vůní štiky pečené na sardelích, s aromatem třeboňského candáta, masa bílého jako mandle, politého sytě rozpáleným máslem... Ach, viděl jsem v duchu kdesi v dáli hladinu rybníka a v tom rybníce mrskající se štiky, lupice a marény, hladké líny do polévky, bystré okouny s rudými ploutvemi — okouny jemného masa, podobného masu pstruhů... Byl jsem pln vzpomínání na poesii vánoc a na — svůj pekáč.

A vrátiv se sedl jsem a napsal jsem továrně na pekáče uctivý dopis, jímž jsem žádal o zásilku jednoho takového pekáče třeba na poštovní dobírku. Neboť nemohu od nich žádat, aby znali a úvěrem poctili Anastáze Cyrusa.

Minulo několik dní a listonoš doručil mi obálku s povědomou firmou. Kterak jsem se rozradoval, že už je pekáč na cestě!

Chvatně jsem roztrhl a četl jsem:

„Ctěnému panu Anastázi Cyrusovi!

Zdvořile odpovídajíce na ctěný dopis Váš litujeme, že nám možno není ct. přání Vašemu

vyhověti, an, co továrna pouze na obchodníky výrobky své prodávati můžeme.

Poroučíme se Vám s úctou

První česká spol. továrna na kuchyňské nádobí a smaltovna v B....."

Dočetl jsem, list vypadl z bezvládné ruky. Bylo mi, jakoby mne studenou sprchou poléval. Eh, na to jsem skutečně nepomyslil.

Jest pravda, že by měly továrny mnoho práce, kdyby měly provozovati drobný obchod s každým hloupým zákazníkem; chápal jsem to. A byly by pak i zbytečny obchody překupnické, obchody „detailní", kdyby si každý šel přímo do továrny, to jest na dlani. Bylo mně sice známo naopak, že ne každá továrna zachovává železně tuto zásadu. Že jsou továrny, které také prodávají zboží na drobno, přímo ve svých místnostech továrních nebo ve skladech při továrnách zřízených. Věděl jsem ze zkušenosti, že jsou takové továrny i v Praze, v nichž si každý soukromník může nakoupiti zboží, kolik mu libo, chce-li vážiti cestu na Smíchov nebo do Buben. Vždyť tam i paní Cyrusová, i paní Vaníčková a Vaňoučková, paní Nemastná i Nemanská chodívaly nakupovat a doplňovat svoje garnitury, u domácího krbu se vší horlivostí roztřískávané.

Ale ukláněl jsem se před železnou důsledností této české továrny, která v žádném případě neproráží svoji zásadu a neprodá žádnému

soukromníku, aby nepoškozovala tržbu svých zákazníků obchodníků.

Ovšem — napadalo mne — vždyť jsem nechtěl obejíti žádného detailistu! Vždyť jsem se obrátil k továrně jen proto, že jsem nevěděl, kdo ty její tovary „v místě“ prodává. A tu, čta opětně dopis oněch bodrých strážců svědomitého obchodování, shledával jsem v něm mezeru. Proč medle — tázal jsem se — nepověděli mně současně, kde mají v Praze svůj sklad?

A napsal jsem nový dopis. Nedovedl jsem zcela zatajiti, že jejich zásada, ač celkem správná, není přece toho rázu, aby někdy nemohla býti učiněna výjimka. Nemohl jsem potlačiti poznámku, že mnohé továrny německé a židovské velmi ochotně prodávají, co kdo od nich požádá. Že mně ovšem nezbývá než podrobiti se, ale pak že mohli býti tak laskavi a říci mně, kdo se v Praze zabývá drobným prodejem jejich výrobků.

A došla mne odpověď, která mne ještě lépe uspokojila než odpověď prvá, i co do věci, i co do pravopisu.

„Ctěný pane!

Učinili jsme si zásadou, že soukromníkům přímo tovary naše dodávati nebudeme. K čemu pak by bylo obchodníků, kdyby továrny spotřebovatelé přímo zásobovali?“

Výborně. Souhlasil jsem úplně. To bylo také vždy mým stanoviskem. Ač arci jsou případy —
— Ale dál, dále! Kde tedy dostanu svůj pekáč?

„Obchodníka v Praze, jenž naše cínované výrobky prodává, nemohli jsme Vám pak označiti z té příčiny, poněvadž tento druh nikdo z Prahy od nás nekupuje a byl byste tudíž stejně jiný výrobek obdržel."

— — — — — —

Jsou na světě rozluštění, při nichž člověk málem dřevění. Seděl jsem tak chvíli jako zdřevěnělý. Jsou na světě principy, před nimiž člověk hluboko smeká. Smekl jsem nejen klobouk, ale i svou rezavou vlásenku. Nemohou mně poslat pekáč, aby nepoškodili obchodníka. Ale žádný pražský obchodník ty jejich pekáče neprodává! — — —

Seděl jsem, seděl, a zamýšlel jsem se nad naší hospodářskou otázkou, nad českou soutěží, zápasící se soutěží německou, zamýšlel jsem se nad českým pekáčem.

A tak maně mi připadalo, že při všem sanguinismu, který je značnou dávkou přimísen národní povaze naší, je v té české nátuře přece taky něco neskonale pekáčovitého.

Nár. Listy v prosinci 1896.

VII. Pan Anastáz Cyrus kortešem.

Myslím, že na svou první a poslední volební kampaň do smrti nezapomenu.

Zima byla za dveřmi, blížící se Vánoce vrhaly z daleka své stíny. Jsou to nesmírně veselé svátky, zejména pro toho, kdo tak vedle dolů kamenouhelných má ještě nějaké zlaté. Nenašel jsem v celém životě jedněch ani druhých, a snad následkem toho zmocňuje se mne vždy po svatém Ondřeji lehké chvění, které čím dále do prosince, tím více se sesiluje.

Tenkráte bylo tomu právě tak.

Dopoledne mně přivezli fůru uhlí. Se svědomitostí mně vrozenou počítal jsem, kdy asi můj dodavatel mne bude za těch šestadvacet metráků buštěhradského po třetí upomínati, než mě „svěří svému právnímu zástupci". Byl jsem svěřen už několika.

Odpůldne vstoupila do mé komnaty družka mého života, matka mých dětí, Kateřina, a s váž-

nou tváří žádala o nějaké peníze, ježto prý musí koupiti tolik a tolik hrnců, kastrolů, dřez a koště.

V těch věcech jest moje stará nesmírně důsledná. Po celý čas, co společně a nerozlučně putujeme životem, přichází před Vánoci se stejným požadavkem. A po dvacet let snažím se rozluštiti tajemný, tíživý zákon, který určuje, že o každých Vánocích je třeba nových hrnců, kastrolů, dřezů a košťat. Kam se dějí věci ty od loňska, předloňska? Namáhám se marně, a snad s tou záhadou umru.

Podíval jsem se tklivým, lítostným pohledem na jednu ze svých posledních pětek, a vložil jsem ji do ruky své staré. Nikdy již neuzřím jí!

Kateřina odešla lehkým krokem, sledována těžkým vzdechem prsou mých, a za chvíli podnikla s Kačenkou onu výroční pouť po Praze, z které se vrací s nůší rozličného kuchyňského nádobí a bez krejcaru. Načež mi poněkud nevrle oznamuje, že tam a tam zůstala ještě zlatý padesát krejcarů dlužna, poněvadž jsem jí na tolik nákupu dal mizernou pětku.

Pohroužil jsem se v práci, z níž mne po půl hodině vyrušil strašlivý hřmot a praskot v kuchyni. Vyšel jsem v trudné předtuše a mým zrakům naskytoval se obraz žalostný. Mužští dědicové mého jména právě byli zbořili plotnu i s pecinkou. Ti darebáci čtli také noviny a po zkázonosném vzoru povstalců kubánských zahráli si na revoluci. Kubánci úpěli v ssutinách

plotny, nelidští Španělé, sazemi černí jak ďáblové, ukrývali se pod Kačenčinou postelí.

Vytáhl jsem nejdřív povstalce z kachlů, potom Španěly zpod postele a vykonal jsem nad obojími přísný dějinný soud.

V tom okamžiku zadrnčel v předsíni elektrický zvoneček — Bůh zatrať tuto moderní vymoženost!

A v ovzduší, zvířené povstáním a nasycené mými kletbami, vstoupil přítel můj Kajetán Doubrava.

Vyptával se po mém zdraví — zbytečná otázka. Trpím-li výlevem žluče, on to nespraví. Dotazoval se též, jak se daří mé choti. Ano, ta právě pracuje v hrnčířském národopisu. A dětičky? Měl přijít o půl hodiny dříve, pokud vypadaly k světu.

Pořád se mně zdálo, že má vlastně něco jiného za lubem. Nu měl! Nechávám ho třepati se — vždyť on vyhrkne.

Konečně! .

„Příteli — přicházím s prosbou, které tvé přátelství jistě neoslyší."

Můj Bože — svátky — kdyby tak zamýšlel... Tiskl jsem pod stolem ruku na kapsu, aby v ní nezacinkal ani jediný z oněch tetelících se zlatníků.

„Co říkáš volebnímu reji?" vyhrkl náhle.

Oddechl jsem si a odpověděl:

„Víš, že je mi nesnesitelný."

„Ah, jsi pořád starý ten kysela. Ale tentokráte snad v tobě přece vzbudím zájem. Rozhodl jsem se, že budu kandidovati...“

A díval se na mne, jako by svým rozhodnutím splňoval nejvroucnější mé přání.

„Důvěrníci se pro tebe prohlásili?“

„Ne — vystupuji na vlastní vrub, Cyruse. Konečně zanechme těch protekcí, usnášení, doporučování, vysvědčení na kolku. Cítím, že bych mohl něco vykonati. Chci to vykonati sám. Totiž — přece s něčí pomocí. S tvojí!“

Blesk nebije v prosinci, ale tu vedle mne udeřilo. Já! — Lapal jsem po vzduchu.

„Ano, ty!“ volal, jako by uhádal mé myšlenky. „Chci kandidovati ve skupině Lhotecko-Mokrodolské. Vím, že tam odněkud z blízka pocházíš, vím, že tam máš známé, přátele, ctitele. Vím, že jsi věrný druh, že pro dobrou věc něco učiníš. Pojedu tam, ale ty pojedeš se mnou. Představím se, ale ty mne jako tamní rodák uvedeš, doporučíš, promluvíš na můj prospěch. Promluvíš k voličům svým nehledaným, přímým způsobem. Mne znáš, tebe znají tvoji krajané. Úspěch nemůže nás minouti. Nuže, podej mi ruku...“

Nevím, jak se stalo, že jsem skutečně podával ruku. Byl jsem suggerován, hypnotisován.

„Avšak dovol, Doubravo, jakživ jsem nedělal v politice...“

„Tím líp! Nejsi otřelý, vymluvený, sevšednělý! Ujednáno! Nastuduj si řeč, v neděli podnikám první útok — vypravíme se připraveni na zápasiště. Svolal jsem schůzi."

„Doufám, že mne z ní vyhodí," poznamenal jsem.

„Sezveme jinou. Vědomí vykonaného dobrého činu bude ti skvělou odměnou. Připrav se, utuž se. V neděli ráno pro tebe přijdu — a vyjedeme."

Zase jsem přemítal, jaký to nad námi divný zákon, že podlehneme i tam, kde se celé nitro kormoutí, vzpírá, bouří. Podlehl jsem také. Tři dny jsem chodil jako ve snách, komponuje kortešovskou řeč. Večer v sobotu jsem ji psal — do druhé s půlnoci. Pro jistotu, abych nic nezapomněl; na pomoc, kdybych vázl. Neboť už jsem ji skoro uměl nazpamět.

A v neděli jsme vyjeli. Ó Bože, jaké divné cesty, kterými člověka vedeš ke hrobu!

— — Vstoupili jsme po druhé s poledne do sálu největší hospody Mokrodolské. Začali jsme s tímto místem, ježto prý v něm bylo mnoho rebelantů. Získáme-li Mokrodol, máme celou skupinu; to byl válečný plán Doubravův. Jinak se tu nabízel za poslance purkmistr města, sládek a hospodář.

Jistou výhodu měli jsme už proti tomuto místnímu kandidátu. Schůze byla v hospodě, kde se čepovalo pivo z jiného pivovaru. Bylo zřejmo,

že má sládek oposici. Jinak by byli šli voliči na jeho pivo.

Bylo tu hodně lidí, plno, nabito. Obešel mne pocit nevlídný, nepříjemný, když jsme vstoupili. Všechny zraky upřely se na nás.

Stahovalo se mi hrdlo, když předseda udělil slovo Doubravovi. Milý přítel kandidát byl velmi stručný. Povstal a pronesl, že nechce míti dlouhých řečí po starém vzoru. Že svěřil mně, abych o něm promluvil. Jsem krajan, rodák známý — jsem z nich, mně tedy popřejí sluchu.

„Pan Anastáz Cyrus má slovo!"

Když předseda vyřkl ta slova, zatmělo se mi před očima. Byl bych upadl, kdyby v tomto shromáždění byl mohl někdo upadnouti. Ale nebylo na to místa.

Avšak vzchopil jsem se. Vím, že hrdinové hleděli vždy nebezpečí v tvář, že se vrhali v nejprudší seč. Nuže, začnu.

„Pánové, občané, rodáci!"

Sálem se ozvalo mručení. „Nikdy jsme ho tu neviděli!" doléhala ke mně tlumená slova ze zástupu. Již jsem v duchu cítil, jak se mne chápají, jak mne vyhazují. Kéž tak učiní! Měl bych právě čas k nejbližšímu vlaku do Prahy. Neboť to jsem s Doubravou vyjednal, že po prvním vyhazovu s ním dále nekortešuji.

„Krajané, rodáci! Postihuji vaši poznámku, že jste mne tu nikdy neviděli. Pravda. Pánové, přes to vše vaše záslužná obec jest mým ro-

dištěm a mým domovem. Čtyrycet let jsem vzdálen, jen k odvodu jsem k vám musíval a s láskou vzpomínám, že mne tu neodvedli, že mi zachránili svobodu. Blahořečím vám za to. Ale o mne nejde. Jde o přítele Doubravu, který chce býti vaším mluvčím v parlamentě. Jeho neznáte, ale mne k němu víže dlouholeté přátelství. A poněvadž ho neznáte, je třeba, aby o něm pronesl slovo, kdo jej zná. Odhodlav se kandidovati u vás, vydal se v nebezpečenství, že vám o něm bude pověděno mnoho nepěkného se strany vážených odpůrců. Že budou vyšťourány všechny jeho hříchy z mládí. Že bude sledován jeho život. Že bude, abych tak řekl, vydán Röntgenovým paprskům, abyste viděli i jeho kostru. Proto jsem se odhodlal ku přátelské službě, abych vám — nikoli povídal, co o něm vím — ale abych vám vyvrátil, co by vám o něm pověděli jiní. Neboť, pánové, nikdy nevyrojí se tolik klepů, jako když . . ."

„Nechceme klepy!" voláno s mnoha stran. „Fakta! Fakta!"

„Výborně, pánové! To jest pravé slovo! Fakta! Nuž, mohu vám pověděti několik fakt ze života svého přítele. Dovolte, abych vám řekl, že kandidát Doubrava jest ženat — zákonně ženat. Nevěřte tomu, kdyby někdo tvrdil, že žije v konkubinátě. Dovolte, abych vám o tom předložil oddací jeho list."

A vytáhl jsem jej ze záprsí. Předseda po něm sáhl a dotvrdil, že mluvím pravdu.

Úspěch tento mne povzbudil.

„Pánové," mluvil jsem dále rozjařeněji, „kandidát Kajetán Doubrava má šest dětí. Jsou to děti manželské, narozené v mezích zákona i církve a první z nich desátý měsíc po sňatku kandidátově. Dovolte, abych vás o tom přesvědčil těmito křestnými listy."

A vytáhl jsem šest křestných listů a odevzdal jsem je předsedovi.

„Pánové, uvedl jsem vám fakta z jeho života soukromého. Je čistý, buržoasticky slušný v dobrém slova smyslu. Avšak vy se asi tážete také po jeho životě veřejném? Pánové, je nad pochybnost nepochybný. Ale víte, že hydra pomluvy má tolik hlav, kolik jí stačíte usekat. Nuže, pánové, dejme se do těch hlav. Je vám zajisté známo, že před třiceti téměř lety byl v Praze u Kanálky zavražděn jistý muž, jménem Khom. Jeho vrah zůstal do té doby nevypátrán. Ale — pánové — slavně vás tu ujišťuji, že ho nezavraždil váš kandidát Doubrava!"

Sál se zvlnil hučením shromážděných. Pokládal jsem to jen za dobré znamení, a pokračoval jsem:

„Pánové, několik let před tím byla zavražděna velmi tajemně jistá Stejskalová u Prašné brány, jejíž vrah rovněž unikl. Také této vraždy nedopustil se Kajetán Doubrava."

Hukot rostl. Zdálo se mi to pochvalou, souhlasem.

„Pánové, ať by to tvrdil kdokoli, ale pravda není, že by přítel Doubrava by 12. srpna 1881 zapálil Národní divadlo. Nevěřte tomu, kdyby vám někdo chtěl namluviti, že razí falešné peníze, nevěřte, že má tajnou dílnu na dynamitové petardy. Odmítněte s opovržením tvrzení, že pobořil v září roku 1890 Karlův most. Není pravda, že by byl zapálil elektrárnu na výstavě Národopisné. Nebyl strůjcem a účastníkem panamského švindlu, abych se také dotkl politiky zahraničné. Nezavraždil ani babičku Hippmannovou, ani manžele Huliciovy. Nevím, kdo vše to spáchal, neboť to podnes nevědí ani orgánové příslušní, ač vědí mnoho, ale nebyl to váš kandidát.“

Hučení naráželo na stěny sálu, jakoby je chtělo proraziti. Jaký účinek! Jak dobře jsem mluvil!

„Pánové, mluví se u nás o Bílé Hoře a právem se dovozuje, jaká to byla pohroma pro národ. Jsou ovšem jednotlivci, kteří to pojímají jinak. Ale ať na tu katastrofu pohlížíte jakkoli — Doubrava jest v té věci nevinen a neschvaluje to...“

V tom okamžiku rozburácelo se množství a mne chopilo se několik párů paží. Ještě jsem v tom rozčilení postřehl, že také Doubrava se

vznáší nad vlnami. Za krátko potom nebyli jsme již v sále, alebrž venku.

Bohužel, stalo se to pozdě. Vlak do Prahy byl již před desíti minutami odejel.

Nešli jsme dále. Přítel Doubrava tklivým hlasem poděkoval mi za kandidátní řeč a oznámil mně, že pro toto období se kandidatury vzdává. Nevím, zdali se pokusil později, ale nikdy již mne nežádal, abych jej uvedl. Jsem tomu velmi rád. Voliči jsou nevypočítatelní.

POVÍDKY O PANÍ ANGELINĚ KNEDLHANSOVÉ, BÝVALÉ KVARTÝRSKÉ.

Nár. Listy v listopadu 1904.

Illuse páně Saloupkova.

Co na tom záleží, za jakých okolností jsem se seznámil s paní Angelinou Knedlhansovou. Možno, že tehda, když jsem u ní hledal nějakého kamaráda. Bydlilo u ní mnoho svobodných pánů a z nich nejeden dobrý známý. Neboť životním povoláním byla paní Knedlhansová kvartýrskou.

Leckdo by řekl, že to na povolání nestačí, že je to záležitost vedlejší, někdy jenom věc náhody. Stěhuje se člověk, rozestaví si nábytek, tuhle v tom pokojíku je tak zvané rodinné hnízdo, kde se všichni nejčastěji zdržují, kde se snídá, obědvá a večeří, kde se šije a kde se taky celé sousedstvo dokonale vochluje — z vedlejšího se udělá salónek, kam se obyčejně dávají choulostivější potraviny, aby nezasmrádly, poněvadž je v salónku vždycky temperatura jako v lednici — a pojednou se objeví, že třetí „pokoj" vybývá, že jen žere nájem. Dobrá, pronajme se.

Tak se člověk někdy pouhou náhodou stává kvartýrským.

Paní Knedlhansová však to měla v krvi. Byla to rozená kvartýrská, byla jí od nepamětných dob. Byla vdovou, taky již od nepaměti. Čím býval její „nebožtík pán" za živa, nikdy jsem dobře nevyrozuměl. Ale pak už byl jen osobou docela mythickou.

„Jo, to bylo tenkrát eště za živobytí nebožtíka pána!"

Když to paní Knedlhansová řekla, byla řeč vždy o nějaké prastaré události. Neboť pana Knedlhanse nepamatovali ani nejstarší pamětníci v domě, v němž paní Knedlhansová sama již bydlila asi čtvrtstoletí.

Tři dcery měla paní Knedlhansová, a ty nebyly ani tak příliš staré. Snad se jí narodily někdy později, po smrti „nebožtíka pána" Knedlhanse, ač může-li to být. Nikdy jsme se na to staré paní neptali. Jsou jisté věci, na něž nesnadno ptáti se.

Dvě dcery byly již několik let provdány, když jsem paní Knedlhansovou poznal. Odvedli je k oltáři páni, kteří bývali podnájemníky zasloužilé té matrony. Bylo to tak zařízeno v rodině. Nějaký čas bydlil, třeba několik let, a pak se objevilo, že je mu slečna Amálka nebo slečna Bertička souzena. A tak tedy si ji vzal. Jestliže byl příliš nesmělý, ostýchavý — ó, pak paní

Angelina Knedlhansová napomohla svým dílem, aby se dostala ruka do rukávu.

„Řekne se osud!“ prohodila někdy vážená ta paní. „No, dobrá, osud. Ale vždycky to nestačí, a pak musí matka zakročit!“

Věru, pravdu měla. Jak si ji teď v paměti vyvolávám — paní Knedlhansová skutečně byla z matek, které jsou někdy osudnější než sám osud. Ona byla takovou neodvratnou matkou.

S nejmladší dcerou, Albínkou, protahovalo se to poněkud. Ale konečně se taky vdala. Rozumí se, za pána, který u paní mateře bydlil. A to byl taky její poslední „pán z pokoje“. Paní Knedlhansová byla tehda již hezky v letech, byla unavena tou věčnou prý sekaturou, aby sloužila cizím, ale hlavně neměla čtvrtou dceru. Její životní úkol byl dokonán, dcery zaopatřeny, panička se vzdala svého povolání. Aby se poslední, nejmladší dceři nestýskalo, šla k ní. Lépe řečeno, zůstala u ní. Neboť se ze starého bytu nehnula.

Zas mne s ní potom náhoda svedla. Setkáváme se často s lidmi z dávné minulosti. Je to taky nějak člověku souzeno, aby se nevypletl z kouzelného kruhu starých známostí, ač nenosí-li ho rarach po všech pěti dílech světa jako pana Vráze. A možno, že i ten se setkal s nějakým dávným kamarádem Indiánem kdesi na Andech nebo v Kordillerách.

Ostatně jsem ji rád poslouchával. Paní Knedlhansová ráda vypravovala, a věcí věděla!

Snad proto měla takové štěstí na pány do svého třetího pokoje se zvláštním vchodem, že jim ušetřila jedny noviny, ne-li vůbec náklad na všechnu denní kroniku. Neboť paní Knedlhansová pod pečetí mlčelivosti rozšiřovala i zprávy nejtajuplnější a nejchoulostivější, bez ohledu na státního zástupce, bez obavy před konfiskací.

Taky v tom přežila svou dobu! Teď se tisknou v novinách kroniky, při nichž by paní Knedlhansová byla zamykala dvéře na dva západy a ještě by se byla vynasnažila začervenati se.

A tak pouhou náhodou vyslechl jsem jednou, jak vlastně udala svoji třetí dceru, Albínku.

Chodívaly k ní časem na poradu jiné kvartýrské, jako ke zkušené odbornici, a tehda to paní Knedlhansová vypověděla.

Paní Vovísková byla příčinou, že jsem to vyzvěděl.

Přišla, sepjala ruce a ptá se všechna stísněna:

„Paní z Knedlhans, řeknou mi, zač oni vařívali obědy, dokud měli pány? Já počítám třicet krejcarů — a ne a ne vyjít."

Paní Knedlhansová sňala okuláry, položila je, palcem a ukazováčkem smáčkla a pohladila nos, založila ruce a řekla:

„Já počítávala sedmadvacet krejcarů. Ovšem, to byly jiné časy. Nebyla ve všem taková zlodějna!"

„Že to zrovna vypočítali na sedmadvacet krejcarů?“ divila se paní Vovísková.

„Já jim povím: kdybych byla řekla pětadvacet, každý by si byl pomyslil, že by to snad mohlo být za čtyryadvacet nebo za dvaadvacet. Byly taky takovy obědy, hned u Trajtnerů vedle Konviktu na příklad. Ale když jsem řekla sedmadvacet, viděl každý, že je to vypočítáno na krejcar. Tak.“

„Můj Bože, to byly doby! A já s třiceti nemohu nikam. A to ještě: ten nejí hrách, ten nejí čočku, tomu se přejídá jitrnice, dělám-li ji každou sobotu, jiný nechce z mouky. Kriste pane, kuřata nemohu za tři šestáky píct!“

Paní Knedlhansová máchla rukou.

„Všechno to znám. Taky tenkrát už nechtívali hrách a čočku — Albínčin Saloupek hned ne. Tak jsem si pomyslila: budeš jíst jeleninu. A pro tu by se byl utlouk'!“

„Jeleninu? Za sedmadvacet krejcarů?“ žasla paní Vovísková.

„Počkaj, paní. Jeleninu. Jo! Jednou jsem dostala kejtu od švakra z Křivoklátu. No, byla darovaná, dostal taky Saloupek. Ten se oblizoval! A ten věděl, co je dobryho. Byl už tenkrát u záduší, oficiálem nebo akcesistou nebo dokonce intendantem. Ta mu jela! — Snědla se a dlouho nebyla jiná. Švakra pak trefil šlak, bylo po jelenech. A Saloupek čekal a čekal a jednou po-

vídá: ‚Kdypak zas budeme mít jeleninu, jednostpaní?‘ Bodejť, já ti budu držet za sedmadvacet krejcarů revír! To eště s Albínkou nic nebylo. — Tak dobrá. Když pořád mluvil o jelení, myslím já si: upec mu jeleninu, snad přece pak Albínku — — — Nebo to jim musím říct, paní sousedko: jak živa jsem nikoho nenutila do holek! Tady ji vidíš, že má vychování, víš, pár zlatých k ní taky bude — hledej si takovou! — Dobrá. Jdu, přinesu zvěřinu, naložím, peču v neděli se smetanovou omáčkou. Saloupek se mohl ujíst. Tak dobře. Pak byla jelení kejta každou neděli, někdy ještě měl hezkou porci k večeři. V zimě, v létě. Eště se divíval, říkal: Jednostpaní, kde to berete? V revírech je šetřená, střílet se nesmí, a my pořád zvěřinu. — Pomaloučku polehoučku si dělal známost, hodný člověk byl, měl dva zimníky, novy zlaty hodinky ve vestě a stary stříbrny v zastavárně — no, dvoje u sebe nepotřeboval! — nikdo ho nechodil upomínat, bylo to uděláno, že mu Albínku dám. Vzal si ji, a rád je, Bože, ti dva lidé by se snědli. A vědí, co mi řekl, když si Albínku bral? Jednostpaní, vy musíte k nám, vy nám vždycky budete dělat jelení pečeni! — Na to chytnou každýho, paní Vovísková, na žaludek. Slíbila jsem, co jsem měla dělat. A tak jsem zůstala s dceří.“

Paní Vovísková hleděla na matronu a opakovala si:

„Můj ty Bože, jelení kejtu za sedmadvacet

krejcarů. Za *pětatřicet* bych ji nemohla dělat!"

Paní Knedlhansová nasazovala okuláry a rozmyslně hovořila:

„Já taky ne, paní sousedko, já taky ne. Ale tenkrát začal Nekvasil u svatyho Petra vysekávat koňské, vědí — kde pak, to eště o Karabci z Vyšehradské třídy nebylo slechu — a Nekvasil mi vždycky vybral pěknou svíčkovou, a já ji nasolila, jalovcem obložila, novým kořením prostrkala, a bobkový list na to — paní sousedko, pravá jelenina by se v ní byla shlídla! Radím jim: zkusej to udělat svým pánům."

Paní Vovísková pomlaskávala a skoro jako pro sebe povídala:

„Konečně, proč pak ne? Dobrou omáčku k tomu — —"

„Dobrou omáčku, to se rozumí samo sebou. Ale hlavně illuse, paní sousedko, illuse. Náš Saloupek si teď ňák stojí, ale s tou jelení půjde do hrobu. Jdou, a zachovaj se podle mé rady."

O čtrnáct dní později vonělo to z otevřeného okna u Vovísků přes dvůr až do přístavku vzadu u zahrádky. Pekli „jelení" kejtu.

Nár. Listy v listopadu 1904.

Soud.

Paní Knedlhansová byla rozšafná dáma, o tom není pochyby. A zkušená byla! Věcí věděla, starých i nových událostí pamatovala, ale více starých! Kdyby jí Bůh byl vnukl nápad, aby sedla a sepsala, co vše věděla, byla by si dobyla neskonalé zásluhy o celou tu čtvrt, v níž po několik desítiletí obývala. Byl by to býval hezký kus kulturní historie. Ale paní Knedlhansová neměla té ctižádosti a myslím, že hlavně neměla trpělivosti. Psát — ne. Arci, pokud mívala pány na pokoji, napsala se dost. Prázdné listy v kalendářích byly plny poznámek a záznamů o povinnostech „pánů", co který snědl, vypil, kdy mu bylo zatopeno a kolik má zaplatit za uhlí. Z této své hlavní knihy „vytahovala" za měsíc oučty na čtvrtky papíru, a kdykoli jí připadalo, že se tenhle měsíc nějak nápadně liší od minulého, že „pán" má nějak menší útratu, zaokrouhlovala číslice, aby se dopracovala přiměřeného „průměru". Málokdy souhlasily záznamy kalendáře s účty, jež svým podnájemníkům podá-

vala. Účty bývaly pravidlem větší. Na štěstí nebyl nad paní Knedlhansovou zřízen žádný kontrolor, a jejího kalendáře nikdo se nedopídil. Byl bezpečně uschován. Svědomí její bylo vždy klidno. Když sedávala nad kalendářem a „vytahovala“ pro podnájemníka pořádnost, a když součet vypadl nad očekávání malý, říkávala paní Knedlhansová:

„Zatracená paměť, zase jsem na něco zapomněla!“

Paní Knedlhansová své paměti křivdila. Málokdo měl tak výbornou.

Krom toho psávala pro kuchtu i seznamy prádla. A tím byla její písařská činnost vyčerpána. Soustavné nějaké psaní bylo jí prací úmornou. Snad jen dvakrát nebo třikrát za rok psala nějaký list — ale toho pak užila! Tahávala se s ním obyčejně od rána do večera a vysmejčila s papírem a kalamářem všechny kouty svého bytu. Tu bylo světla málo, tu zas ho bylo mnoho, tu jí tlačil stůl. Pravidlem začínala svůj list v kuchyni, pokračovala v ložnici, ale závěrek býval dokonán v saloně. Kuchyňský kufr jí byl vysoký, židlička v ložnici nízka, na „fodel“ v saloně přidávala pod sebe podušky, až pak seděla konečně nad stolem jako kočí na kozlíku. A když list skončila, vždycky se musila převléci, jak byla zpocena.

„Neřádi!“ horlívala tu vždycky. „Tomu pak

říkají pravobarevné! A já, než napíšu psaní, mám všechnu barvu z bluzy na košili!“

Taková zabarvená košile v prádle bývala skutečně neomylným znamením, že paní Knedlhansová psala.

Ale za to její tradice, podání ústní! V tom byla silna, a tu jí taky paměť její nikdy neselhala. Vím to bezpečně. Slyšel jsem od ní některou historku po druhé, po třetí, někdy i po desáté, ale vždy bývala na vlas a do slova stejná, jakoby měla paní Knedlhansová v hlavě stereotypový odlitek. Tehdáž paní Knedlhansová sotva tušila — a taky žádný z jejích posluchačů — že je jakýmsi předchůdcem fonografu. Dotknouti se slovem nějaké události, vzpomenouti nějaké osoby — to bylo, jakoby se dotkl knoflíku nebo péra, jímž se spouští stroj. Paní Knedlhansová, byla-li právě v náladě, otevřela ústa, a jak věc vyprávěla loni nebo předloním, tak se jí odvíjela se rtů dnes, ani slabiky nechybělo.

Zkrátka, byla to panička ústního podání vzácně přesného, věrného, byla zkušena a dovedla poraditi, kdykoli ji kdo jen požádal. Někdy radila i bez požádání, což jí časem vyneslo nemilou mrzutost, chudáku. Vždyť osvědčovala jen dobrou vůli!

Tehda, když se to stalo s panem Kratinou a paní Kratinovou, měla věru mnoho starostí a dokonce jí šlo o život, ač jestliže poněkud nepřepínala. Neboť „šlak prý ji mohl ze všeho trefit“,

ujišťovala ještě dlouho potom. Rád bych byl viděl šlaka, který by si byl troufal na paní Knedlhansovou.

Tak se to událo: Do domu, v němž paní Knedlhansová byla již nejstarší nájemnicí, následkem čehož domnívala se míti zvláštní práva, především jaksi právo smírčího soudce, přistěhovali se před časem manželé Kratinovi.

Sluší poznamenati, že paní Knedlhansová, když si párek dobře prohlédla — a paní Knedlhansová měla zrak! — hnedle tehdáž pronesla se: „Tohle, myslím, nebude dělat dobrotu!" — Nikdo nevěděl, jak to myslí, ale události daly jí málem za pravdu.

Pan Kratina totiž byl už nějak v letech, jeho panička pak něco přes dvacet, snad už pětadvacet. Soudím tak z jisté břitké poznámky paní Knedlhansové, která jednoho dne řekla:

„Zasloužil by jinejch pětadvacet, ne takovou mladou ženu!"

Medle, čeho se to mohlo týkati než věku paní Kratinové?

„Taková nerovnost!" dodávala panička se zlověstným výrazem. „To může vést k pěkným koncům."

Ale přes to brzy přiklonila svoje sympatie k paní Kratinové. Příčina byla pochopitelna. Jednoho dne Kratina své choti velmi ublížil — a paní Knedlhansová nemohla viděti bezpráví, jak ujišťovala.

Nějaká neshoda tam vznikla, a ač to bylo přes celou chodbu, paní Knedlhansová všechno vyslechla. Došla si prostě k těm nejzadnějším dveřím a přitiskla na ně ucho. Všemu rozuměla, všemu, jen jedno slovo pak padlo na konec, a to, ač dobře nepochytila, naplnilo ji hrůzou. Aspoň se na to později dušovala. Celou noc jí leželo v hlavě, povídala; jitra se nemohla dočkati.

Ráno jí byla situace jasna. Vyčkala tak dlouho, až vrzly dvéře u Kratinů, a pak ve svém salupu vyhrkla taky ona na chodbu, do trhu. Na schodech střetla se s paní Kratinovou.

Pozdravila co nejpřívětivěji, jakoby se nechumelilo, a dodala, jako by syrobu ukápěla:

„I to půjdem spolu, mladá paní!"

Potom však se na ni podívala, zastavila se a řekla nanejvýš soucitně:

„Co pak je jim, mladá paní? Oni plakali?"

Možno, že by se paní Kratinová nikdy a nikomu ani slovem nebyla zmínila o půtce s manželem, ale bolest byla příliš čerstvá, a když na ni paní Knedlhansová tak soucitně udeřila, neodolala a svěřila se. Ano, stalo se, plakala. Večeře nebyla včera Kratinovi dosti teplá, stuchal se a peskoval ji. No, jsou někdy mrzutosti a neobejde se člověk bez nich, taky by si to dala všechno líbit, snad byl muž z práce nějak rozmrzelý a snad byla večeře málo ohřáta. Ale konečně jí nadal.

„Nadal!“ zvolala paní Knedlhansová.

„Nadal! Řekl mi: ty jsi takové femininum!“

„Ježíš Marjá!“ vykřikla paní Knedlhansová. A hned potom odplivla.

Toto odplivnutí paní Kratinové dodalo. Jestliže posud by si byla mohla a chtěla namluvit, že to není tak zlé — odplivnutí paní Knedlhansové ji přesvědčilo, že se jí stala hrozná urážka. Proud čerstvých slz vyhrkl jí z očí.

„Tohle si nemůžou dát líbit, mladá paní!“

Za hovoru došly do průjezdu, a tu metla domovnice. Pozdravila, vzhlédla k paní Kratinové, a ten pohled chytila paní Knedlhansová.

„No, dívaj se, dívaj, paní domovnice. Chudák, mladá paní! Femininum jí nadal její pán!“

Paní Kratinová sice nestála o to, aby se příkoří na ní spáchané tak rozhlašovalo, ale již to bylo venku a již domovnice utřela dlaní hubu a řekla:

„No, to jim to brzy začíná! Jó, starší pán — — —“

Zkrátka a dobře, do večera věděl celý dům, jak byla mladá paní pohaněna. A jestliže někdy někdo přiléval kapky oleje do ohně, tu ho byl celý sud. Vědomí, že pohana její jest už veřejná, podněcovalo paní Kratinovou a dráždilo vždy víc, paní Knedlhansová přičinila svým di-

lem, seč byla — a paní Kratinová rozhodla se, že zadá o rozvod.

„Nic jiného nemůžou udělat,“ schvalovala paní Knedlhansová, „a jestli budou potřebovat svědka, já to dosvědčím.“

V tom okamžiku svěřila se paní Kratince, že „náhodou“ byla za dveřmi, že všechno vyslechla, a „takhle prý se jí osrdí v těle“ při tom třepalo.

„Tohle kdyby mně byl řek’ můj nebožtík! Můj Bože — co bych mu byla udělala! Ale můj nebožtík pán si nikdy nic takového nedovolil — ten si jinak ženy vážil!“

Neznali jsme nebožtíka pána, ale jistě měla dáma pravdu. Paní Knedlhansová jistě vzbuzovala úctu a její nebožtík sotva kdy se odvážil oposice.

Šlo-li skutečně o rozvod, nevím, ale soud byl; zdá se, že soud pro urážku na cti. Neboť jednoho dne dostala paní Knedlhansová obsílku.

„Tenkráde — ujišťovala — myslela jsem, že mě šlak trefí. Jakživa jsem u soudu nebyla — už mě to mrzelo, že jsem v tom. Ale musela jsem jít. Vždyť stálo na obsílce, že by mě předvedli, kdybych dobrovolně nepřišla. Kriste pane, snad aby pro mě byl přišel policajt!“

Paní Knedlhansová tedy šla svědčit.

„Kolena pode mnou hrkaly, židli mně dát museli. A pak to začalo. Kratinka přišla jak umučení, její muž se smál jako pes.“

Paní Knedlhansová při té vzpomínce zas odplivla.

„Vzali to zkrátka," končila paní Knedlhansová. „Kratina byl dočista osvobozen — totiž, k tomu to ani nedošlo. Soudce řekl ke Kratince: Paničko, víte co je femininum? — Já si zakryla oči, abych to ani neslyšela. Horko mě polejvalo, košile se mi lípla na tělo. — A soudce povídal ke Kratinovi: Měl jste v úmyslu svou paní urazit? — Neměl, řekl ten holomek. — Soudce povídá ke Kratince: Taky to není žádná urážka, paničko. Femininum, to je, jako by vám řekl: ženská! Je to latinské slovo. No, a ženská jste. Podejte si ruce. — Myslela jsem, že se propadnu. Vstanu a povídám: Já nebudu vyslejchaná? — Ne, řekl soudce. Pan Kratina nepopírá, že to řekl. Ale urážka to není."

„Jako by mě ve žluči máchal, když jsem šla tam odtud. Tak ona husa žalovala, co žádná urážka nebyla. Jestli pak by to komu napadlo? — A když jsme přišli k domu, obrátil se ke mně Kratina a povídal mi tak jedovatě — ale tak jedovatě, jakoby mě žhavým drátem propaloval: Paničko, vy jste taky jedno vydařené femininum! — A pak si vedl ženu domů a ta sůva se mi ani nepoděkovala. — Odležela jsem to, tenkráde mysleli, že mě odnesou na Volšana. Zaplať Pánbůh, vylezla jsem z toho. — Za půl roku se Kratinovi vystěhovali. Ale to jsem po nich vykouřila dům!" — —

Nár. Listy v prosinci 1904.

Kámen ourazu.

Rozumí se samo sebou, že paní Knedlhansová, tato dáma ostrých rysů ve tváři a v povaze, měla taky „náturu" a hlavně měla „v nátuře". Slovo to často sklouzalo jí se rtů, a když paní Angelina Knedlhansová řekla, že má něco „v nátuře", znamenalo to, že v záležitosti té není žádného dovolání, žádné apelace, žádného kompromisu. Její „nátura" bylo asi tolik jako nejvyšší instance.

„Milá paní sousedko, za tohleto já nemůžu, v tomhlec mě nikdo nepředělá, to mám v nátuře!"

Jako by řekla: Konec, dost, je po řeči! Přihodilo se jí arci, že měla dnes v nátuře černé a zítra bílé. Posluchač jen trochu pozornější často by ji v tom byl přistihl. Ale to jí nevadilo. Když se zaklela svojí náturou, bylo pro tu chvíli po vší polemice.

Ve dvojím případě zvláště silně dovedla paní Knedlhansová obhajovati svoje stanovisko: když

si někoho oblíbila nebo když na někoho zanevřela. Nevím, zda jí to v očích nepředpojatých posuzovatelů neublíží, ale po pravdě musím tu pověděti, že mnohem snáze bylo uvaliti na sebe její nenávist než vlichotiti se v její přízeň. Paní Knedlhansová, pokládajíc sebe za dámu vzornou, dokonale vychovanou, málokoho stejně cenila. Byla obdařena duchem nesmírně kritickým a břitkému jejímu rozboru ušel málokdo v onom starém domě, jehož byla nejstarší nájemnicí a za jehož genia skoro se pokládala nebo tak za něco.

„Když je člověk pětadvacet let nájemníkem a když pětadvacet let sedí na pěti písmenách na jednom fleku a platí, až se ohejbá, tak si zaslouží úctu nejen domácího pána, ale všech ostatních a zvláště takových mladých floutků, kterým ještě teče mlíko po bradě!“

Když řekla tohle, věděli jsme my, její posluchači, kam to padá. Týkalo se to Vojty Holandra, mladého akademického malíře, který taky nějaký čas v domě bydlil. Táhl brzy odtamtud, a povídalo se, že ho vyštípala paní Knedlhansová, zapadl taky kdesi ve světě, nikdo nevěděl, kde — zkrátka, potuchy po něm nebylo, ale paní Knedlhansová nosila nenávist k němu ještě dlouho potom, a myslím, že ji vzala s sebou i do hrobu.

„To byl fajnovej klouček!“ říkávala paní Knedlhansová. „Ten by byl bral každého na

vojnu, kdo by se byl dal! Ale na mě, holenku, na mě byl krátkej. No, jméno měl, jaké si zasloužil. Holandr! A holomek byl k tomu!"

Nikdo se nesměl odvážit, aby Holandra hájil. To by si byl s paničkou rozlil ocet. Ostatně ho to nebolelo, nevěděl o tom, a taškář asi byl, to je jisté.

„Přistěhoval se k nám do domu takhle někdy na podzim," vyprávěla paní Knedlhansová. „Bydlel vzadu ve druhém poschodí nějaký Rambousek od majstrátu — měl takovou ženu jako sůvu — a taky si zpomněli, že budou mít pány na bytě. No, to se řekne. Ale nejdřív se musí takovému pánovi něco podat, musí se mu dát pokoj, musí se mu pořádně uklidit, solidnou snídani uvařit, dobře mu zatopit — je-li potřeba, lázeň na nohy mu udělat, peřiny čistě povlíkat — a pak teprv se může taky něco žádat. Jo u nás — to byl každý chován jako v bavlnce a málokdo šel dobrovolně pryč! Taky jsem k tomu dcery vedla od malička. Říkala jsem jim: Holky, hleďte si pánů na pokoji. Je v tom kousek našeho živobytí, buďte oučinlivy, a co můžete udělat, udělejte. To se ví, buďte každá opatrná, aby se nežádalo, zač se neplatí. A můžu říct, měla jsem holky vychované. No, však si je páni odvedli, jednu po druhé. Taky bych nikomu nebyla radila, aby je nechal sedět! — No dobrá. Ale u Rambousků? Tam měli u kvartýru kumbál, tma v něm byla,

ze zdí rostly žampióny, neřesti tam bylo v podlaze a za futry jako na těch plagátech pana Zachrlína — ale oni si taky vyvěsili tabulku: Pokoj pro svobodné pány!“

Pokoj paní Knedlhansová vyrazila s plným opovržením a ještě při vzpomínce si odplivla. A pokračovala:

„Povídala jsem, že byl u majstrátu Rambousek — chtěli všecko sežrat, majstrát je zrovna takovej. Ten taky říká pořád poplatníkům: dej, dej, nebo si to vemu. — Pokoj! Komora na uhlí, ano, to tak mohlo být. Ale prosím vás, on je taky rozdíl, pán a pán. Já měla pány, že mohli pozdravovat pana místodržitele, kde pak by takový byl do té Daliborky u Rambousků vlez! — Dostali nájemníka — ale ten do té díry patřil. Pan Holandr, malíř! Jak jsem ho zhlídla, řekla jsem si: Pánbůh s námi a zlé pryč! Takový rozjevenec, vlasy, že je moh strkat do šosů, a hřebene myslím neviděly, co ho matka přestala česat. Dal on si hned na dvéře visitku s jménem a napsal si pod to: artelijé! To je takové malířské slovo, jako že se tam Bůh ví co dělá. Já bych ti dala artelijé! Nosil takový makfrlán, mělo to křídla jako nedopejr, a klobouk na tři facky — myslím, že se na něj bačkoráři jenom třásli. Chodil pořád s deškama jak hauzír a brejlil na každého, jako by ho chtěl propálit. A nevzdělanec! Celý dům říkal mně milost-

p a n í, ale on jenom p a n i č k o, p a n i č k o. Co pak jsem seděla na trhu? — No, s tím člověkem přišlo do domu boží dopuštění, kámen ourazu. A kdo by si to pomyslil! Holky v domě plašily se za ním. Samé hihlání, šuškání, ohlížení — a čert ví, co se v těch koutech dělo. Kriste Ježíši, málem by taky byl pobláznil — — Přijdu jednou domů. Albínka tu není. Teprv za chvíli přišla. ‚Kde jsi chodila?' — ‚U toho pana malíře jsem byla.' — ‚Cos tam dělala, pro pět ran Kristových?!' — ‚On mě bude malovat.' — Do dneška nevím, že mě tenkrát šlak netrefil! Myslela jsem, že jí hlavu utrhnu. Povídám jí: Albín, ještě tam strč nohu přes práh, tak ti obě přetluču. Ten by ti namaloval něco hezkého! — Dávala jsem pozor, až ze svého brlohu vyleze, a zastavila jsem ho na schodech a povídám: ‚Pane Holandr, až budu chtít mít dceru malovanou, tak si to pohledám, kde to dělají bez bolesti, rozumíte mi? Jsem paní vzdělaná, inteligent, ale dnes ať to bylo po prvé a naposled, nebo bych vám pověděla něco jiného.' — Řekla jsem, nechala jsem ho stát a práskla jsem dveřmi, že mu jistě uši zalehly. Albín mi v kuchyni řvala, tak jsem jí dala, aby měla proč řvát. Myslím si: bude pokoj. Ale s takovým nekárancem si začít! — Ráno jdu do trhu a už z chodby slyším, jak se dole v průjezdě někdo řehoní. Děvečky z domu, to se ví. Já šlapu opatrně, aby mě neslyšely, ale přece dostaly vítr a když přijdu dolů, prázdno.

Jako když do vrabců střelí. Koukám v levo, koukám v pravo, co se stalo, najednou tu vidím na zdi u vrat nějaké čmárání. Jdu blíž, koukám, je mi to nějak povědomé — vytáhnu skřipec, zase koukám — a krev ve mně ztuhla, žíly se mi sevřely, v očích se mi zatemnilo. Tam na zdi byl poltrét, černou a červenou hrudkou namalovaný, jen tak od ruky, několika čarami, jako to dělají kluci šibeničníci, ale jen ústa otevřít a mluvit! Myslila jsem, že se na místě propadnu, že se na mě dům zboří, že sjede s nebe blesk a zapálí to, že nastane zemětřesení. Koho byste mysleli, že ten holomek vlasatá namaloval? Koho?"

Nikdo z nás neodvažoval se hádati, ač jsme tušili. Však ona to paní Knedlhansová poví.

„To jsem byla já! Veretábl, jak chodím a dýchám, tak jsem tam byla vymáznutá. Ale ne pořádný obrázek, jak se sluší a patří, jako to dělají u fodografa, ne! Taková — jak se tomu říká — — karyatida, ano, karyatida! Špičatá brada, červený nos, nestydatá ofina, v uších náušnice jak podkovy, kosti ve tvářích jako rohatina — a přec, kdo se na to podíval, musel říct: To je paní Knedlhans! Stojím tam, nevím, co počít. Mám jít do trhu? Mám se vrátit? Ale co s tím tuhle na zdi? — V tom vyšla domovnice, vidí mě, honem skočí nazpátek a zas vyleze a nese hadr. A povídá: snad abysme to utřeli,

milostpaní? Jen jsem se zajikla, ale abych nedala nic znát, povídám jí: No, to mohli utřít už ráno. — To byla pomsta toho holomka, že jsem zabránila, aby k němu dcera chodila. — No, já věděla, co udělám. Šla jsem k domácímu a řekla jsem: ‚Pane domácí, doposavaď tu bylo ticho jako v klášteře a každý si hleděl svého jak v oule. Ale musím vám říci, že teď se tu dvě partaje v domě nesnesou. To jsem já a ten mladík u Rambousků. Pane domácí, jeden druhému musí udělat místo. Nepůjde-li on, půjdu já, a pro ten pád hnedle dávám vejpověď. Tak to mám v nátuře.‘ No, věděla jsem, jak to dopadne. Domácí si zavolal Rambouska, něco mu řek, a prvního dostal Holandr čtyrnedělní vejpověď. Rambousek si moh gratulovat — malíř mu beztoho neplatil. Pokud já vím, žádný malíř neplatí. Pro ty by měl erár vystavět kasárny, už jen aby netejrali sousedy.“

Paní Knedlhansová, když vyprávěla tuto bolestnou kapitolu ze svého života, skoro sezelenala, jak ji vzpomínka otravovala. A tenkráte skončila:

„Myslela jsem si, čtyry neděle přečkáš, a mazal potáhne. Je pravda, čas utíká jak voda — měsíc je pryč, ani se nenaděješ. Ale ten měsíc tenkráde, než jsme ho z domu vystrnadili, ten byl dlouhý. A vyváděl nám ještě ten šklíba! Nikdy a nikomu jsem nepřála nic zlého, ale

kdyby ho byli věšeli a byli řekli, že ho vysvobodím, když malíček ohnu — nebyla bych ohnula. Taková jsem — to mám v nátuře!"

Toho večera nevyprávěla paní Knedlhansová dále. Ale věděli jsme, že s Holandrem není ještě hotova.

Nár. Listy v srpnu 1908.

O svatbě páně Saloupkově.

Časem nachomýtne se k něčemu člověk, aniž se naděje. A tak se stalo, že v samý předvečer sňatku slečny Albínky Knedlhansovy s panem Saloupkem neměl jsem ani potuchy, že jí taky půjdu na svatbu.

Nu, pravda, bylo to v době, kdy z našeho mladého sdružení ještě nikdo nepožadoval, aby byl pozván aspoň o tři dny dříve, kdy také nikdo nebyl uražen, jestliže si pro něj při takové významné slavnosti rodinné poslali třeba až večer, ve chvíli, kdy domácí zpozorovali, že chybí čtvrtý nebo šestý pár do kadrily, vlastně jen „pán" do takového lichého páru. Neboť slečinek bylo při podobné příležitosti vždycky dost.

A zamýšlený taneček byl také příčinou, že jsme byli poctěni pozváním do rodiny Saloupkových. Jaká by to byla svatba bez tance?

Ale k tanečnímu rozpočtu dostala se paní Angelína Knedlhansová teprv posledního dne před veselkou, posledního večera. Měla do té

chvíle jiných starostí! Přece však ani na to nezapomněla. Tak tedy večer, když už bylo všechno zchystáno, obrátila se pojednou k ženichu Saloupkovi, který již asi rok bydlil v jejím třetím pokoji jako „pán se zvláštním vchodem“ a následkem tohoto podnájemnictví byl osudem a paní Knedlhansovou ustanoven za ženicha její nejmladší dcery Albínky, — obrátila se k němu a povídá:

„No, dobrá, pane Saloupku, ale jestli pak taky máme na zejtřek dost mladých pánů tanečníků, abychom všechny družičky a slečinky obsadili? Aby nám žádná neseděla, pro Pánaboha! Každá přec nějaký prezent přinese — aby se pak za to ani nevytančila, Ježíš Marjá!“

Jak vidět, pomýšlela paní Angelína Knedlhansová na všechno. Nejenom na příslušné dary od pozvaných, ale taky na to, aby se za své dary dobře poměli.

František Saloupek pohlédl na nastávající tchyni pln rozpaků. Byl to tichý, skromný, nesmělý člověk, malý ouředník při obecním záduší, kde měl sice mnoho co dělat s nebožtíky, ale mezi živými neměl valných známostí. Svého družbu již byl dodal, a to byl jediný jeho mladý kolega. Z ostatních, kteří ho tam obklopovali, byl by sehnal velmi vadný fundus instructus do tance. Byli to samí starší a staří pánové, kteří následkem svého zádušního povolání byli věru skoro více na onom než na tomto světě. Ani

hned neodpověděl, chudák, jak ho otázka panina překvapila. Upřel jen bezradné zraky své na slečnu Albínku, kteráž od zítřka měla býti jeho nerozlučnou družkou a rádkyní, jako by již teď od ní doufal pomoci.

Paní Knedlhansová počítala a počítala a vypočítala, že chybějí právě tři mladí pánové, aby o všechny tancechtivé slečinky bylo dokonale postaráno. Kde je vzít?

Ale konečně měl ženich Saloupek nápad.

„Snad by přišel pan Zápotocký — od Vovísků — a snad by taky ještě o někom věděl —?“

Paní Knedlhansová udeřila se do čela.

„Že mně to taky hned nenapadlo! Bodejť že pan Zápotocký! A ten má známých! Ten o někom poví.“

Vzchopila se rázně a vydala se bez meškání přes chodbu a pavlač do předního domu. Byla to pavlač dlouhánská, tak malý půldenní výlet, s nekonečnou řadou oken. Panička pokaždé do nich mrskla okem, kdykoli šla mimo, a taky z gruntu věděla, jak to za kterým oknem vypadá, co se tam děje. Ale dnes neměla času na pozorování. Spěchala do předního domu, kde bydlila paní Vovísková, kteráž taky „držela pány“ na bytě. A tehda u ní bydlil taky Vojta Zápotocký, člen naší gardy.

Sousedku Vovískovou zastala paní Knedlhansová v tmavé kuchyňce.

„Je pan Zápotocký doma, pravda-li?“ otázala se po stručném pozdravu, sama již na vlastní otázku si přisvědčujíc. A nakloniviši se dodala tišeji: „Má on černé šaty, pravda-li?“

Odpověď byla uspokojivá, a paní Knedlhansová již vstupovala do pokoje.

Za minutku byl Zápotocký pozván na svatbu a za druhou minutu jmenoval paničce další dva tanečníky z kruhu svých známých. Jedním z nich byl jsem já. Panička vyzvěděvši bezpečně, že oba jeho doporučenci mají taky černé šaty, šmahem jejich kandidaturu schválila. A hned ráno dostavil se ke mně Vojta s poselstvím, abych se připravil na večerní svatební hostinu, při čemž výslovně poznamenal, že my tři dodatečně pozvaní jsme zbaveni povinnosti svatebního dárku. Jen prý, aby bylo veseleji.

Tak tedy se stalo, že jsem byl účasten svatebního veselí slečny Albíny Knedlhansovy.

*

Pěkný večer, jen co je pravda. Byli jsme u Knedlhansů za chvíli jako doma, a jídla, žertů, smíchu bylo dost. A když paní Knedlhansová usoudila, že svatebčané do syta užili jejího pohoštění, jala se vyklízeti židle a stoly z jídelny, aby ji změnila v taneční sál. Rozumí se, že při tomto stěhování všichni mladí mužové horlivě pomáhali, i sám ženich.

Nevšímal jsem si mnoho starých paniček, jen paní Vovísková z předního domu se mi velmi líbila. Byla plna ochoty a úsluhy, jako by vlastní dceru vyvdávala, při tom všem neobvykle skromná a stále nějak starostlivá. Připadalo mi, že se pořád obává, aby někdo něco nerozbil, něco nepřevrhl a při tom sám se nepřerazil. Její zraky stále sledovaly všechny účastníky, sklouzaly s jednoho na druhého, provázely na každém kroku družičky i slečny, které nebyly družičkami, a zvlášť starostlivě poletovaly za nevěstou.

Pokud slečna Albínka seděla za stolem, nic na ní nebylo nápadného. Ale když při vynášení stolů a židlí došlo i na ni, aby vstala, zdálo se, že se zdvihla poněkud těžce.

Však již u ní byla paní Vovísková a starostlivě jí šeptala:

„Vy hezky stranou, Albínko, ták — tuhle do koutku, aby do vás nikdo nevrazil — —“

A sama ji odváděla v bezpečné ústraní.

Zdálo se, že při každém takovém projevu starosti a péče paní Vovískové se Albínka poněkud začervenala. Ale šla, kam byla vedena, a její chůze byla poněkud kolíbavá.

A ještě někdo z hostí mne zajímal. To byl malý, zavalitý pán asi padesátiletý, jehož zřejmá lysina byla zakryta výpůjčkou dlouhých vlasů odněkud až z týla, rozestřených tenoučkou vrstvou po lebce, vlas vedle vlasů, a přimáznutých na kůži tuhou voskovou pomádou proni-

kavé vůně. Vypadal jako vysloužilý šikovatel od muziky, a tomu nasvědčovala i pestrá hedvábná stužka v dírce kabátu, naznačující, že jest majetníkem nějakého vyznamenání. Medajli samu nenosil; byla nejspíš mosazná, kdežto ke stužce mohl si každý přimysliti buď stříbrnou nebo zlatou. Někdy skutečně podobná stužka činí slavnější dojem než její příslušenství.

Tento malý, pohyblivý mužík, jehož ústa řečí přetékala, byl pan Dundr, nějaký vzdálený příbuzný nebožtíka pana Knedlhanse, a byl to Albínčin poručník. Neboť Albínka byla nejmladší dcerou paní Knedlhansové a ještě nebyla zletilá.

Pravda sice, že se pan Dundr asi nikdy poručnickými starostmi nepotrhal, a byl taky poručníkem jen proto, že to zákon ukládá — paní Knedlhansová sama vydala za deset poručníků, — ale dnes velice si dával záležet, aby všichni zvěděli, že on byl poručníkem nevěstiným, a jestliže se Albínka dnešního dne šťastně dostala pod vytoužený čepec, že je to taky jeho zásluhou.

Sluší pověděti, že paní Knedlhansová prokazovala „panu strejčínkovi a poručníku" všechnu úctu, jaká mu náležela, přes to, že vlastně do dneška znamenal pro celou její rodinu velmi málo. Ale byl to aspoň důstojný figurant, zastávající nebožtíka otce, pána, chotě. Jediný muž v rodině, zákonný poručník, reperesentant. A takový sloup rodiny — třeba jen zdánlivý — taky za něco stojí. —

Najatý pianista spustil, mládež tančila. Tančila i nevěsta, ač se zdálo, že velmi zdrželivě. A vždycky jenom kolo jediné. A vždycky se přitulila zas k ženichovi, jako by u něho hledala záštity a jako by již nechtěla, aby mu ji kdokoli vyrval.

Kdykoli nastala přestávka, skupili se „mladí páni" kolem Zápotockého a šeptali si cosi. Nemohl jsem vyrozuměti, co; než jsem se k nim dostal, rozestoupli se zase, aby nebudili pozornost. Ale zraky jejich pak obyčejně zavadily o nevěstu a rty zatínaly se vší silou, jako by chtěly zabrániti nevčasnému úsměvu. Nebo dokonce úsměšku?

Ale jedné chvíle, octnuv se bezděky blíže kamen, za nimiž v koutě seděla šťastná matka nevěstina a vedle ní paní Vovísková, zaslechl jsem, kterak tato dobrá sousedka pronesla pološeptem k domácí paní:

„Nemyslíte, že je Albínka příliš utažena?"

„Ta? Utažená?" zasmála se paní Knedlhansová. „Ta si může strčit za pas ještě obě ruce."

„No, mně se zdá, že je utažena — a teď už na tom nezáleží, teď by si mohla trochu povolit..."

Jako znepokojena pohlédla na ni paní Knedlhansová:

„A proč pak myslíte, paní sousedko?"

„Inu, jen tak," odpovídala paní Vovisková rozpačitě. „Není zdráva taková utaženost."

„Prosím vás," řekla paní Knedlhansová, těkajíc roztržitě očima po všech přítomných, „nevěsta! Aby to na ní viselo! Nevěstou je člověk jen jednou. Však si zejtra oblékne domácí župánek — —"

Paní Vovisková neříkala již nic. Upírala jen starostlivé zraky na Albínku.

Taky jsem se na ni teď podíval. Taková kulaťoučká byla Albínka, jak oplácaná — —

Co si to tam ti taškáři jen šeptají? Jsou zas u Zápotockého — a jak Zápotockého znám, nepovídá jim nic kalého.

Po chvíli vstala paní Knedlhansová, aby komusi nalila piva. Ale použila té příležitosti a pošeptala panu Dundrovi několik slov.

Ještě chvilku trvalo „příměří" po posledním tanečku. Pojednou však pan Dundr, nakroutiv si mocné kníry, přistoupil k pianistovi a žádal cosi. Pianista zamnul rukama, načež je rozestřel nad klávesy, hotov k úderu.

Pan Dundr odkašlal, šoupl pravou nohou, poklonil se společnosti a zvolal hlasitě:

„A teď si vyprosím sólo s pannou nevěstou, vážená společnosti!"

Pádnými kroky zamířil k novomanželům, uklonil se před nevěstou, Albínka se pokusila

zadržeti se ženicha, ale již ji pan Dundr uchopil a rozkroužil se s ní v houpavém valčíku.

„Výborně, výborně!" řvali mladíci ve skupině Zápotockého, tleskajíce, a po jejich příkladu tleskala celá společnost. Tleskala taky paní Knedlhansová, vstala si na to, a oči jen jí zářily. Potom, sedajíc opět vedle paní Vovískové, řekla k ní všecka rozjařena:

„Ta holka lítá jako pírko!"

„Ale utažená je, věřte mně, tuze je utažena, paní Knedlhansová," pronesla paní Vovísková starostlivě.

O půl hodiny později řadily se páry ke čtverylce, již druhé. Již udeřil pianista na klávesy, ku předehře, když Zápotocký vykřikl:

„Počkat — chybí tu pár!"

Na mou věru, chyběl, a právě ženich a nevěsta.

V tom okamžiku vracel se ženich, ale sám a ne do řady, nýbrž k paní tchyni. Řekl k ní jen dvě, tři slova šeptem, a již spěchala tchyně za ním.

Potom přiběhl ženich ještě jednou a odvedl paní Vovískovou.

Potom se vrátila paní Vovísková a odvedla ještě jednu starou paní.

Potom odešel pan Dundr, a když se vrátil, dal hráti do kola místo čtverylky.

A potom, asi za půl hodiny, vrátila se stará ta paní — paní Glaubersalcová z třetího patra — a spěchala k panu poručníku Dundrovi:

„No tak, vašnosti, Albínka právě dostala chlapečka — ale to se podíváte, kluk jako turek..."

Pan Dundr na ni vyvalil oči:

„A hleďme, hleďme — to to šlo rychle!"

„A bez bolestí," přisvědčila spokojeně paní Glaubersalcová. „To jí tak napomohl váš valčík..."

Nár. Listy v červnu a červenci 1905.

Zmařené vdavky paní Angeliny.

Objevuje se pan Serafín Hejtum.

Když jsem zaslechl o těch vdavkách po prvé, ani jsem o nich příliš neuvažoval. No, myslil jsem, má-li se vdát, ať se vdá. Konečně je to přece jen záležitostí dvou lidí, kteří se na celý život růžovými okovy spojují. Pravda, u paní Knedlhansové znamenalo to již jen zbytek života, neboť její zenit byl dávno překročen. Také ta růžová pouta mi k jejímu zjevu nikterak nepřiléhala. Snažil jsem se mermomocí pomysliti si ji ověnčenu růžemi, ale nepodařilo se mi to. Vypadala mi v té dekoraci trochu křiklavě i při pouhém pomyšlení. Spíše — měla-li stůj co stůj býti zdobena symbolem z říše Flóřiny — byl bych si k ní dovedl přimysliti slunečnici, a taky tu již hodně podzimně oprchalou, časným mrazíkem jako vyždímanou, pokleslou, s truchlivými jamkami po nejzralejších jadérkách, ptáky vyďobaných.

Ale budiž. Vkus je vkus. A když se pan Hejtum rozhodl a pokusil o počestné sblížení s paní Angelinou Knedlhansovou, věděl jistě dobře, co počíná a čeho se odvažuje. Byl to pán hezky v letech, s imposantním, bohužel, že již silně prokvetalým kajzrbártem. Na hlavě panu Hejtumovi prokvetalost nevadila, na hlavě už skoro nic neměl. Slovem, pan Hejtum nebyl žádný chlapec. Pan Hejtum byl svéprávný a rozšafný člověk, který třeba že byl věnoval vzorné službě erární plných a nejlepších čtyřicet let života svého a s nimi asi taky hodně rozumu, zachoval si přece ještě rozumu dost, aby mohl o svém osudu zrale rozhodovati. Tak mi vypadala věc, když jsem o ní po prvé zaslechl. Prosím vás, tehda mi bylo dvacet let, a co pak se člověk ve dvacíti letech takovými problémy životními obírá!

Arci, když jsem později o té ženitbě páně Hejtumově přemítal, když jsem si k němu do páru přimyslil paní Knedlhansovou — tehda již jsem počínal chápati, že k takovému záměru bylo třeba hodně kuráže, a že pan Hejtum byl asi člověk odvážný, na všecko odhodlaný. A věru zdá se, že později v samém panu Hejtumovi vznikaly všeliké pochyby, a že, měře síly své a vedle nich ohromnost hrozícího osudu, vzdal se dalšího závodění, ač byl cíle nedaleko.

Když to začalo, měla paní Knedlhansová ještě všechny tři dcery doma — třetí její pokoj pro svobodné pány nebyl posud vykonal svoje po-

slání A tehda zjevil se na obzoru pan Hejtum. Na obzoru a na „Floriánce“ v Šárce, kam v těch letech paní Knedlhansová se zálibou vyváděla svoje kuřata, jak říkávala. Tam prý taky ona sama seznámila se s „nebožtíkem pánem“ v mladých letech, tam po prvé ji vyzval k tanci na trávníku, tam s ním zakopla při půvabné polce o nějaký skrytý kořen anebo hrbol půdy a padla, strhujíc tanečníka na sebe. Všecek polekán vstával „nebožtík pán“ a ptal se: „Pro Boha, slečno, nevyvrkla jste si nic?“ — Ne, paní Knedlhansová — tehda arci ještě slečna — nic si nevyvrkla. Padla tak, že se nejvýš mohla kdesi narazit, ale s tím ovšem se „nebožtíku pánu“ nepochlubila. První tento pád byl počátkem dalších — chci říci, byl počátkem známosti s „nebožtíkem pánem“, a od těch dob jí byla Floriánka v Šárce místem posvátným.

A na tomto místě posvátném zjevil se jí po mnohých letech, kdy již „nebožtík pán“ po namáhavé pouti životní dávno byl složil kosti, pan Serafín Hejtum, který měl stejnou odvahu přiblížiti se a stejné štěstí, že byl vlídně uvítán. Byla to jediná prázdná židle u stolu paní Knedlhansové, která tomuto sblížení „podala ruku“ — ač může-li se tak o židli říci.

„Není, prosím, obsazeno?“ otázal se pan Hejtum.

„Ó, prosím!“ odvětila paní Knedlhansová, ladíc tvář v nejpřívětivější úsměv.

„Tedy je dovoleno?“ tázal se dále pán.

„Ó, prosím!“ znělo zase povzbuzující pobídnutí paní Knedlhansové.

„Člověk neví, kam by se tu vrtl,“ pronesl pán, rozhrnuje šosy a pečlivě sedaje.

„Jo, na Floriánce je to vždycky tak,“ přisvědčovala paní Knedlhansová. „Dyť Pražan vlastně nemá, kam by jinam šel.“

V těch letech skutečně byla Floriánka ve flóru, jak se říká, byla skoro poutním místem. V neděli z rána a hned časně po poledni táhly tam zástupy Pražanů. Téměř všichni pěšky, jízda drahou do Podbaby znamenala ještě značný přepych. Bodré manželky bodrých mistrů živnostníků pékávaly tehda již v sobotu v poledne nedělní husu, vepřovou kýtu nebo smažily karbonátky, uložily na noc do chladného sklepa, a za nedělního jitra vydávala se celá rodina s mošnou potravy, s lahví navařené kávy přes Karlův most a Míšeňskou ulicí vzhůru k Brusce a za Bruskou stinnou alejí do Šárky. Službu vozatajskou zastával pravidlem nejmladší učeň — táhl proviant. Nedělní jeho pohlavky byly lehčí ráže, jen tak, aby pan mistr nebo paní mistrová nevyšli ze cviku. Takový kluk se nikdy na výletě nepřejedl, pokud nemohl dosazovati ze svého, a jestliže ráno funěl pod břemenem, o to lehčeji nesl večer vykuchanou mošnu, ač nebylo-li mu strkati kočárek, v němž spočíval upatlaný, uřvaný nejmladší člen rodiny. Sluší poznamenati, že v málokteré

rodině chyběl takovýto malý řvoun, a o zákonitém nedělním klidu tehda ještě nebylo potuchy. — Po poledni pak vydávali se do Šárky „záložníci“, „přednostové“ rodin, kteří ještě dopoledne měli dodělávky, s veškerým příslušenstvím ženským (a věc nevyzpytatelná, že těch ženských byla vždycky ustrašující většina), jakož taky omladina, která rovněž — poněvadž nebylo nedělního klidu — úpěla dopoledne ve jhu svého povolání. Ale poněvadž v neděli málokdo má chuti, aby se prací potrhal, omladina ta dopolední hodiny aspoň co nejsvědomitěji prolelkovala. A když dorazily do Šárky tyto posily, rozbujel tam pravý nedělní život. Jacísi šumaři obsadili hudební „pavilon“ a na trávníku rozvířil se improvisovaný letní taneční ples.

Nuže, za takového nedělního ruchu výletního zapadl na Floriánku a ke stolu paní Knedlhansové onen pán s okázalým kajzrbártem, s šedivým plstěným cylindrem na hlavě, třímaje deštník. Byl to deštník bavlněný, tak zvaný „klótový“, a takovéto deštníky, ať je majetníci jejich zavíjeli a utahovali jakkoli, vždy jevily snahu rozprostříti se bez cizího přičinění, vlastní silou, jako by bobtnaly, a když na dost malou chvíli unikly pozornosti svých držitelů, zbachratěly pojednou, jako by chtěly metati mladé. V takovém stavu vtipkováno o těchto paraplatech, že se ježí.

Nebylo slýcháno, že by se komukoli bylo podařilo, aby takovýto deštník ve stavu namok-

lém, po dešti, byl svinul a příslušnou páskou sepjal. Za prudkého jižního větru vyschl zpravidla již po šesti hodinách. A za sucha vážil jen o maličkost více než průměrný závodní velocipéd.

Deštník pánův byl skoro nový, což paní Knedlhansové neušlo, i viděla, že pán, který přisedl, je pán „solírný".

Pán dosedl, ale sotva tak učinil, nadnesl se zase, naklonil se směrem k paní Knedlhansové, posmekl šedivý cylindr a pronesl:

„Račte dovolit, milostpaní: Serafín Hejtum, císařský královský komisar na odpočinku."

Pokryl hlavu, zavesloval zase rukama dozadu, aby si nesedl na šosy, a teď tedy teprv nadobro seděl. Takovýmto způsobem se představovali hlavně starší pánové onoho času. Byl to obřad rozpočítaný na všecky ony momenty dopodrobna. Sednout, jakoby nic, ale hned zase popozdvihnout se, uklonit, posmeknout, zdvořile a jasně přednésti jméno a karakter, a zase dřepnouti, narovnati se, uvelebiti se. Skládalo-li se tehdejší vojenské „prezén-tyrrrt!" asi z pětadvacíti „grifů", mohlo míti takovéto představení spolehlivě půldruhého tuctu „momentů". Nebo důležitým výkonem bylo i tváření pána takto se uvádějícího; každý „moment" byl provázen jinou gymnastikou lícních svalů.

Zraky paní Knedlhansové rozšířily se. Byla jistá slova, která na ni účinkovala přímo magneticky. Ale snad žádné tou měrou, jako když za-

slechla: císařský královský. „Císařský královský“ bylo jí vrcholem společenského významu, lidského důstojenství a karakteru. A teď to zaznělo v takové blízkosti, v sousedství a dokonce snad jako počátek nějakého styku dalšího, sama ještě nevěděla, jakého.

I nadnesla se taky vzácná ta matrona a byl to jakýsi flažolet, a byla to jakási fioritura, když se jí linulo ze rtů:

„Angelina Knedlhansová, vdova po císařském královském salcamtovním oficiálu. Mám tu čest, pane komisar!“

Takto seznámila se paní Knedlhansová s panem Hejtumem.

Pan Hejtum se sblížil.

Když se paní Knedlhansová plným karakterem svým představila, posmekl pan Hejtum opětně šedivý cylindr a velmi přívětivě se usmál. Znamenalo to asi, že — jest-li on císařským královským komisařem na odpočinku — není nikterak pod jeho důstojností seděti vedle vdovy po císařském královském salcamtovním oficiálu, ano že tato společnost je mu zcela přiměřena.

Pan Hejtum vyslal pak zraky na výzkumy po ostatních členech stolní společnosti, a ten pohled ho přesvědčil, že paní Knedlhansová s nikým tu nesouvisí. Bylo to několik bodrých živnostníků s náležitým příslušenstvím rodinným, s manželkami a dcerkami, vytáhlými to žabkami v pracích šatech. Na politém stole usychaly a koraly odpadky oběda, střívka s cerbulátů, zbytky chleba a rohlíků, nať řetkvičky, obrané kůstky husí, a mezi tím válela se asi tři nemluvňata, menší, větší, časem tiše dumlající cumlíky, časem však náhle se rozeřvávající. Tu pak matky vy-

rvaly jim vyždímané cumly, omočily je v pívě, vrazily je maličkým do bezzubých hubiček, a zas bylo ticho. Jinak ovšem ticho nebylo. Odpolední vedro a stálé popíjení piva uvádělo krev do varu, všady bylo plno řeči, hlaholu, přění, výkřiků, náhlých výbuchů smíchu, taky klení i nadávek na špatnou obsluhu, slovem učiněný Babylon. Tak bylo u každého stolu, a vše dohromady vyznívalo v jedinou vřavu, kterou přehlušovali jenom šumaři v „paviloně", foukající do svých nástrojů, až jim oči z jamek vylézaly. Opodál na vyprahlém, zdupaném trávníku křepčily páry, z nichž co chvíle některý se převalil. Prvním stalo se to nemilou náhodou, že nevěděly, kam by se studem poděly, když se pracně sebraly, ale později si někteří nezbední tanečníci taková klopýtnutí úmyslně „pořádali", majíce bezuzdnou radost z ječení povalených nebo stržených svých tanečnic.

Pan Hejtum i na tu kratochvíli se podíval a potom si poručil taky láhev piva a „odlivku", jak si důmyslní šenkýři ve výletních restauracích navykli říkati skleničkám.

Ucvrkl z láhve do skleničky, zamíchal, vyplákl, vylil na zem, a potom teprve naplnil si skleničku po kraj. Povznesl sklenku, naklonil se k paní Knedlhansové a pronesl:

„Stálé zdraví!" načež obsah skleničky převrhl do hrdla.

„Stálé zdraví, pane komisar," zdvihla panička taky svoji nádobku a lízla si teplajícího piva, co by tak stačilo na napití švábu.

Pan Hejtum napil se po druhé z knírů, vysrknuv z nich povyplazeným jazykem, co tam uvázlo, a teprv teď jal se pečlivě svlékati šedivé nitěné rukavičky, svinul je a potopil v jednom z hlubokých šosů.

„Milostpaní je tu docela sama?" otázal se.

„Kdepak, pane komisar," šveholila matrona. „Pro sebe zábavu nehledám. Dcerušky tu mám."

„Jsou v kole, pravda-li?" řekl pan Hejtum a odskočil na mžik pohledem na trávník.

„Toť si můžete pomyslit, pane komisar. Celý týden jsou doma, stále doma — v neděli jako když hříbata vypustí. No, ať si zaskotačí — člověk musí ty neděle chytat. Někdy se chystáme celý týden, celý týden je nebe jak šmolka, a najednou se to na neděli zatáhne, jako s uděláním, leje jako z konve, a holky jsou nešťastny jak Jenoféfy. Až mě srdce bolí. Ano, kdyby byl nebožtík pán, šlo by se v Praze někam, ale kde pak opuštěná vdova! Je to osud sirotků, že nic neužijou."

Paní Knedlhansová sama byla přesvědčena, že mluví světitou pravdu, že je tomu tak skutečně. Ale zatím všichni, kdo ji znali a celý život její, dosvědčovali, že málokdo se tak pachtí po zábavách jako paní Knedlhansová. Pranic jí nevadila nepřítomnost „nebožtíka pána". Ať bylo hez-

ky nebo pršelo, neděli co neděli byla na nohou, stále s dcerami nějaké kouty vymetala. Říkali o ní, že je „pořád jak na manévrech".

Šumaři dofoukali polku, honem odkládali nástroje a chápajíce se plecháčů, hltavě pili. Byly to ještě plecháče mázy, nádoby ctihodné sice, ale ach, přece tak mělké pro vyprahlá hrdla muzikantská. Litovali šumaři, že to nejsou kádě a že se do nich nemohou pohroužit celí. V tom vedru bylo to arci velmi pochopitelné.

Páry tanečníků rozptylovaly se, a také dcery paní Knedlhansové vracely se ke stolu jedna za druhou, všecky uříceny, propoceny, pomačkány a rozcuchány, žhavé jak rozpálené cihličky.

„Mami, napít!" volala jedna přes druhou.

„No počkejte, děti," krotila je paní Knedlhansová, načež se uklonila panu Hejtumovi:

„To jsou moje dcerušky, pane komisar."

A vyjmenovala je po řadě.

Všecky se podívaly na neznámého pána, scvrkly se na okamžik „pukrletem", pokusily se s malým zdarem urovnati frisury na hlavách a hned zas — jako by tu neznámého pána již nebylo — opakovaly svoje naléhavé:

„Mami, napít!"

Pan Hejtum nalomil zdvořile trup k úkloně mladým dámám a posmekl zas cylindr, ale tak opatrně, aby co nejméně obnažil hlavu, snad aby jich rázem nezastrašil, a vykonav to, vztyčil varovně prst a řekl starostlivě:

„Slečinky jsou tuze uhřáty, to by mohlo škodit.“

„Ó ne,“ zasmála se paní Knedlhansová. „Je to už jak oukrop. Můžete se napít, ale potom se ještě chvíli procházejte, než sednete, aby se ve vás krev nesrazila.“

Dívky se rozdělily o zbytek piva z láhve a velmi poslušně se šly procházet, hlavně proto, že nestály o sezení při stole. Nelákal jich pohled na ty „rozvalené fakany“, třepající všemi čtyřmi stále do povětří, odvracely se pohrdlivě a skoro jako uraženy ode všeho, co s nemluvňátky podnikaly matky, když bylo třeba suchých podkladů, protivila se jim všechna opatření, usilující, aby drobní človíčkové aspoň poněkud uchovali svoji podobnost k obrazu božímu. Podivno, že tato nelibost je společná snad všem ženským bytostem a právě ve věku, kdy již samy vyzrávají k úkolům mateřským. A dcery paní Knedlhansové byly v tom věku.

Pan Hejtum s účastenstvím — zdálo se, že velmi upřímným — díval se za odcházejícími dívkami, a potom, obrátiv se k matroně, lichotivě pronesl:

„Myslil jsem, milostpaní, že máte nějaké malé holčičky — a zatím jsou to slečny. A to bych do vás nebyl hádal.“

Paní Knedlhansová rozuměla, co ta poznámka znamená. Zapýřila se — neboť paní Knedlhansová uměla se zapýřiti, když bylo třeba; arci bylo

to zapýření v poměru k celému jejímu zjevu tak trochu okaté, nemírné, podobající se skoro příliš křiklavému nalíčení. A vysvětlovala:

„Já se vdávala mladá, pane komisar. Nebožtík pán byl do mne jak oheň a rodiče taky nechtěli mít dlouhé známosti. Říkali, že omrzí, co dlouho trvá. Ani mi nebylo devatenáct, když jsem po prvé chovala. Tím je to."

Budiž zůstaveno její zodpovědnosti, pravda-li vše, co povídala. Ale povídala tak, to je jisté, a zdá se, čím víc jí na letech přibývalo, tím více posunovala svoje mateřství do jara mládí svého, že by se málem byla dostala pod míru stanovenou zákonem i církevními pravidly. Paní Knedlhansová si tak prodlužovala pověstný „nejlepší věk", a dělalo jí to dobře.

„Na mou věru," řekl pan Hejtum, „milostpaní vypadá skoro jako starší sestra svých slečinek."

Jestliže se paní Knedlhansová prve zapýřila, rozhořela nyní ve tváři, že by na ní byl mohl rozpustiti liberku másla. Otevřela ústa k odpovědi, ale skoro se až zakuckala, než ze sebe dobyla:

„To je dobře, pane komisar, že to holky neslyšely. Musejí přec mít úctu k matce — v jejich očích musím mít svoje léta."

Pan Hejtum se usmál, zdvihl sklenku a zvrátil ji do hrdla. Snad ho škrábalo v krku to nestydaté polichocení. Neboť se zdá, že si pan Hejtum byl vědom své nadsázky, úmyslné přílišnosti.

Jakož asi taky byl přesvědčen, že věru má paní Knedlhansová pohromadě všechna svoje léta, dobře počítaná, a že ani rok s nich nelze srazit, ulhat, někam založit.

Pan Hejtum, když byl prvními ráznými doušky ukrotil nejžhavější žízeň, upíjel dále z „odlivky" velmi opatrně a jako by rozpočítával, zdali mu láhev na celé odpůldne vystačí. Při tom pokuřoval šetrně doutník bezejmenné kvality, tak šetrně, jako by po drobných soustečkách ukusoval vzácné a drahé lahůdky. Ten doutník ostatně hodně ho zaměstnával. Byl to nějaký smotek přirozenosti velmi choulostivé, který se úporně bránil smrti upálením. Jako by trpěl ohněm nesnesitelnou trýzeň, stále se na zažehnutém konci kormoutil, odlupoval a kudrnatil, a co ohořívalo, neproměňovalo se v šedivý popel, ale příšerně černalo, jako zachváceno nějakou snětí. Tato snaha smotku po delším životě setkávala se skutečně se zdarem, neboť chvílemi přestal koneček doutnati, a sebe usilovnější pumpování páně Hejtumovo nevyloudilo z něho za nehet dýmu. Po marných takových pokusech vytahoval pan Hejtum z kapsy u vesty vejčitou krabičku se sirkami o stříbrných hlavičkách a škrtal rozvážně o drsné víčko. Po každém takovém škrtnutí začpělo to do nosu paní Knedlhansové pronikavě fosforem a sírou, až se zajíkala, ze šetrnosti však tvářila se, jako by ani necítila. Pan Hejtum pokoušel se pak mocnými bafy způsobiti ve smotku žádoucí průvan,

kterého nezbytně třeba k hoření, ale doutník čím dále více vzdoroval a jenom na konci prskal jak namoklá rachejtle. Nebylo divu; byl skutečně zvlhlý stálým sliněním páně Hejtumovým, což se dělo v upřímné snaze, aby doutník hořel tam, kde hořeti má, na okrouhlém konci svém a nikoli žlábkem po délce, což je v naprostém odporu s posláním každého doutníku. Sluší arci doznati, že erární výrobky nejnižší kategorie nejsou si dokonale vědomy povinnosti své, a tak bývalo již i tehda, za časů páně Hejtumových totiž.

Pan Hejtum vzdal se konečně dalšího marného zápasu s tvrdošíjným smotkem, jejž po opětném vyhasnutí uložil šetrně do lepenkové tobolky, aby mu doma dopřál odpočinku a času k náležitému vyschnutí, načež jej kdysi příležitostně dokouří, a po bedlivém zkoumání zásoby své vybral a zažehl jiný, šťastnou náhodou takový, jenž se mnohem ochotněji vydal na upálení.

Pan Hejtum, uspokojený tímto výsledkem, obrátil se k paničce a řekl:

„Vám je přece hodně veselo, milostpaní, když máte rodinu, ale takhle člověk je sám jako kůl v plotě, a jen tak odkázaný na cizí lidi. To je potíž, náramná potíž.“

Tato poznámka vzbudila pozornost a zájem paní Knedlhansové. S účastenstvím pohlédla na pana Hejtuma a pronesla:

„Smím se ptáti, je pan komisar taky vdovec?“

„Ba ještě hůř, milostpaní. Svobodný a opuštěný, jako sloup u cesty.“

„A což pak pan komisar nikdy nepomýšlel, aby se oženil?“

„Inu, pomýšlel, milostpaní, ale pomyšlení to neudělá. Vždyť víte, jak to chodívá. Mladý člověk malý pán, a k stáru je do toho všeho už moc rozumu. Ani si pak člověk netroufá někde zavadit — a já neměl ani příležitost, žádné známosti v rodinách.“

„Jen kdyby pan komisar byl chtěl,“ hovořila panička s nasládlým lichocením, „kdyby se byl trochu ohlédl... Vždyť je všady děvčat..“

„Ó, se slečinkami bych si nezačal,“ odporoval pan Hejtum, rukou máchnuv. „To je nestejné spřežení. Takové stvoření si člověka neváží. Ano, takhle nějaká rozumnější, letnější — —“

Pan Hejtum přerušil se na okamžik, načež přikloniv se, dokončil hlasem poněkud ztlumeným:

„Vidíte, abych řek' upřímně, pak už jsem si vždycky myslil tak na nějakou rozšafnější vdovu. Ví, co zástoj obnáší, poznala kus dobrého, poznala taky, co je opuštěnost, a bývá to pak nejlepší hospodyně... A krom toho — nepožaduje na člověku nic nemožného...“ dodal významně.

Paní Knedlhansovou proniklo cosi jako galvanický proud. Ať to pan komisař myslí jakkoli, pravdu má. Pojednou jí bylo tak příjemně, celá její bytost naplnila se zvláštním uspokojením, něco

ji k panu Hejtumovi přitahovalo. Chvilenku se na něj dívala a řekla:

„V tom vám dávám zouplna za pravdu, pane komisar, zouplna. Ze zkušenosti to říkám, všeho jsem pokusila. Ovšom jsem zůstala sama, nedala jsem se přemluvit, a to proto, že tu byly malé děti. Ty jsem chtěla vychovat, jak si to přával nebožtík pán, těm jsem nechtěla dát otčima. Zaplať Bůh, taky jsem svůj oukol vykonala."

Po těchto slovech objevily se v očích paní Knedlhansové dvě slzy. Bylo prve pověděno, že v případě potřeby dovedla se zapýřiti. Ale paní Knedlhansová dovedla taky zaslzeti, když potřeba kázala. A v tom okamžiku usoudila, že taková chvíle nastala. Pocítila zároveň, že ji cosi víc a více s panem Hejtumem sbližuje.

Pro tu chvíli nedošlo k dalším důvěrným sdělením, neboť na obzoru objevily se opět všechny tři dcery paní Knedlhansové a již z daleka volaly:

„Mami, napít!"

Věru že byly jaksi podobny oněm nemluvňatům na stole, která se rozeřvala pokaždé, když pivo z dumlíku vyssála. Jenže slečny Knedlhansovy vyjadřovaly se zcela určitě.

„Napít, napít!" opakovala po nich matka Knedlhansová. „Vám se řekne napít, ale láhev je prázdná, a po sklepníku ani památky!"

Tu pan Hejtum vykonal, čím se mateřskému srdci paní Knedlhansové nesmírně zavděčil. Chopil

se své láhve a velmi dvorně naplnil tři prázdné sklenky rodiny Knedlhansových, a žadonivě pobízel:

„Smím-li prosit, aby si slečinky posloužily...“

Slečny se podívaly na matku a porozuměly jejímu výrazu, kterýž velel: Tak tedy pijte! A co slečny pily, pronesla paní Knedlhansová k dvornému starému pánu sladkým tónem vděčnosti:

„Ale jak my k tomu přicházíme, pane komisar! Jak pak se vám odsloužím?“

Ještě toho dne jí šťastná náhoda poskytla příležitosti.

Pan Hejtum dal si ještě láhev piva a snědl taky porci vepřoviny. A když pak se snesl soumrak, nutkající k návratu do Prahy, bylo zřejmo, že hodlá řad svůj zaplatit. Sáhl do pravé kapsy spodků, hned potom do levé, a když ani z té nic nevytáhl, svraštilo se jeho čelo lehce. I sáhl do záprsí, ponořil ruku do obou šosů, zkrátka, propátral všechny kapsy, kolik jich jeho spodky, kabát a vesta obsahovaly, opakoval to, vytáhl z kapes ledacos, ale nic takového, čím by mohl zaplatiti. Vynořily se tu na světlo boží všeliké kartáčky, všeliká pouzdra, hřebínek, domovní klíč, jen tobolka ne.

Čelo páně Hejtumovo víc a více vraštilo se, a konečně pronesl:

„To je hezký malér! Portmonka zůstala ve druhém kabátě — převlékal jsem se — a teď abych tu nechal hodinky.“

„To snad ne!“ řekla paní Knedlhansová.

„Jak pak ne? Živá duše mě tu nezná — utect nemohu...“

„Můj Bože, pane komisar, to je velmi nemilé...“

Jako v největších rozpacích řekl pan Hejtum:

„Leda by mně milostpaní vypomohla, — zlatkou, smím-li se odvážit...“

„Ale Bože, pane komisar, s radostí!“

A div si kapsu neroztrhla, s jakým kvapem zalovila v hedvábných šatech a vyňala odřenou tobolku.

„Stačí zlatka, pane komisar?“

Pan Hejtum vzal za vděk zlatkou, zaplatil, a poněvadž taky paní Knedlhansová se chystala domů, zeptal se pan Hejtum, smí-li dámy doprovoditi — a doprovodil.

U domovních vrat ujistil paničku, že co nejdříve se dostaví s dluhem svým, políbil matce ruku, dvorně se uklonil slečnám a vážnými kroky bral se sám k domovu, někam na Petrské náměstí.

Když už všechny dámy v domácnosti Knedlhansových byly skoro jen v košilích a chystaly se sfouknouti petrolejku, povídala ještě paní Knedlhansová:

„Zrovna Pánbůh mi dnes vnuknul, abych šla do Šárky. Koho by tam byl našel pan komisar! Takový solirný, nóbl pán! V jakých on

byl nesnázích, že si musil vypůjčit. Ale stanou se takové pády.“

Trochu střízlivěji pojímala věc nejstarší dcera, kteráž prohodila:

„Jen aby tu zlatku taky přinesl!“

Paní Knedlhansová pohlédla na dceru káravě:

„Ty jsi vrána, holka! Pošpiní se pro zlatku císařský královský komisar, ne?“

V pokoji se zatmělo. Zondané slečinky dávno již chrupaly, když paní Knedlhansová ještě bděla. Podivné myšlenky honily se jí hlavou. A všechny otáčely se kolem jediného předmětu, kolem postavy pana císařského královského komisaře na odpočinku Serafína Hejtuma.

Nemělo to být!

Pochybnost slečny Amálky Knedlhansovy, že by pan Hejtum se zlatkou snad utekl, objevila se bezdůvodnou, důvěra paní Knedlhansové v jeho „solírnost“ skvěle se osvědčila: pan Hejtum skutečně nebyl člověk, který by se pošpinil pro mizernou zlatku.

Neuplynulo ani čtyryadvacet hodin, a pan Hejtum dostavil se. Není pochyby, že mu bylo známo, že se „štátní“ visity konají dopoledne, tak někdy ke dvanácté, ale stejně dobře věděl, že v tu dobu mívají hospodyně plné ruce práce s obědem, a tak tedy přišel v pondělí odpoledne.

Málem že paní Knedlhansová neupustila naběračku, jíž nalévala lógru do mašiny na kávu, když na dvéře kuchyně zaklepáno a když po jejím pobídnutí vstoupil včerejší společník ze Šárky. Nebyla v parádě, jak se později vyjádřila (v pondělí vůbec nebývala v parádě), což ji naplňovalo velikými rozpaky. Avšak pan Hejtum byl patrně muž světa zkušený, jistě se mu nestalo po prvé, že překvapil dámu v nedbalkách, a velmi obratně dovedl neviděti, co viděti neměl

Tím usnadnil paní Knedlhansové čestný ústup do světnice, kde na sebe něco hodila, načež teprve jej s náležitou úctou přijala a pobídla do pokoje. Ku plotně a k mašině na kávu komandována byla zatím slečna Amálka, na niž matka významně mrkla. Druhé takové významné mrknutí zaletělo k almárce v kuchyni, v níž byly seřaděny čisté šálečky na kávu.

Pan Hejtum uposlechl pobídnutí domácí paní a kráčel dále.

Nevím, sluší-li nazvati šťastnou náhodou, že byl pan Hejtum uveden do onoho pokoje, který býval svobodným pánům pronajímán a který tehda osudnou náhodou pronajat nebyl. Bylo to v létě, o prázdninách, a tou dobou, kdy z Prahy vypáchne na sta studentů nejen drobných, ale taky universitánů, bývá vůbec mnoho takových přespočetných pokojů prázdných.

„Račte, prosím, račte vzít místo,“ pobídla paní Knedlhansová libozvučnou frází vzácného hostě.

Pan Hejtum „nevzal“ hned místo. Jen odložil šedivý cylindr na pohovku, potaženou studivým voskovaným plátnem, opatrně postavil deštník do kouta, sáhl do kapsy, vyňal tobolku, z tobolky zelenou zlatku, rozložil ji, položil na stůl a pronesl:

„Přináším s poděkováním dluh, milostpaní. Z náramných rozpaků jste mi vypomohla, mi-

lostpanı, nebyl bych věděl, co si počít. Uctivě děkuju."

Přitlačil na zlatku dlaň, jakoby chtěl papírek na stůl přilepit, a teď teprv, rozhrnuv povědomým způsobem šosy, „bral místo" na židli.

„Jezus Marjá, pane komisar," odpovídala paní Knedlhansová, jakoby se zdráhala peníz přijmout, „tak to nespěchalo! Na to bylo času..."

„Strenge rechnung, gute freunde," hovořil s důrazem pan Hejtum. „Jen co se sluší a patří! Ani bych dnes neusnul, kdybych to nesrovnal, milostpaní. Jak živ jsem nikomu nezůstal dlužen, a nejde mi do hlavy, jak lidé s dluhy mohou spát."

„Ale tak pořádných není mnoho," horlivě mluvila panička. „Božínku, to by nespalo půl Prahy, kdyby lidé takhle smejšleli!"

Slovo dalo slovo, matrona si ráda pohovořila, pan Hejtum taky byl od řeči, za chvilku to šlo jak na kolovratě. Malé přerušení způsobila slečna Amálka, přinášejíc do pokoje dva koflíčky kávy.

Paní Knedlhansová přisouvla jeden k váženému hosti:

„Smím prosit, pane komisar?"

„Můj Bože, milostpaní, kteřak pak já k tomu tento...?"

„Ó, prosím, pane komisar! Moje dcery vám včera vypily pivo, nesmíte mně tedy dát košíčkem."

Bylo patrno, že je pan Hejtum člověk společenský. Již se nezdráhal, zamíchal, srkal.

„Roztomilý přibyteček máte," poznamenal rozhlížeje se.

„Tohle vlastně není náš pokoj," odpovídala matrona, „ten je pro pány, ale teď je prázdný."

Pan Hejtum rozhlédl se zase po světnici, přelétl zraky podlahu i strop, zadíval se na paní a řekl:

„To je náhoda, milostpaní! A já hledám pokoj. A tenhle ten by byl jako stvořený..."

Paní Knedlhansové zajiskřilo v očích.

„Můj Bože, pane komisar — jen čeká na nájemníka, a kdyby vám bylo k libosti..."

Zkrátka a dobře: panu Hejtumovi bylo k libosti. Po nějakém krátkém vyjednávání sáhl host opětně pro tobolku a vyloviv dvě další zlatky, připojil je k oné první a podávaje paničce ruku, řekl:

„Tu je závdavek, milostpaní. Jsem od prvního vaším nájemníkem."

Taky mu podala ruku, radostně doplácla, ale přes to zdráhavě pronesla:

„Pane komisar, od vás nemusel být žádný závdavek."

„Pořádek je pořádek," potřásal jí pan Hejtum rukou.

„Jedno vaše slovo nad peníze, pane komisar!"

Ale když přece se uvázala v držení dvouzlatkového závdavku, pokládala matrona za věc náležitou, aby panu Hejtumovi podrobně zopakovala, co vše mu poskytne za vyjednané nájemné, byt, úklid, obsluhu, každý měsíc čerstvý povlak peřin atd.

Pan Hejtum jen kýval hlavou, usmíval se, a bylo patrno, že se sem těší.

Zbytek pondělka připadal paní Knedlhansové jako svátek. A večer, když slečny dcery, vycáravše obvyklé dvě hodiny na promenádě, shromáždily se pod střechou domácí, stále ještě panička zářila a po desáté již opakovala:

„Holky, to byla včera šťastná neděle! A koukejte, jaké ovoce přináší ochota. Že jsem půjčila zlatku, máme nájemníka, jakého jsme ještě neměli. Císařský královský komisar, usedlý pán, žádný větroplach, nebude lítat po hospodách, nebude chodit v noci domů jako zemětřesení."

Slečny nesdílely nadšení matčino. Dokonce se zdálo, že by jim nějaký menší pán, ale za to třeba o polovičku mladší, byl milejší. Tehda však bystrozrak paní Knedlhansové po prvé selhal, že lhostejnost slečen dcer nepozorovala. Duch její lítal jinde, obraznost její otvírala se něčemu, co snad přinese budoucnost.

Zbytek měsíce uplynul, a pan Hejtum se přistěhoval. Nikterak se nepodivila paní Knedlhansová, jak málo s sebou nájemník přináší, měla jiných starostí.

Ještě nikdy nezastkvěl se její „pokoj pro pány“ takovou čistotou a leskem, jako tehda, kdy očekával a kdy konečně přijal pod strop nového obyvatele.

Postel jen voněla, peřiny vypadaly, jakoby byly naplněny samým prachem. Však taky je starostlivá matrona poslední týden vykládala a přenášela z okna do okna, kam právě slunce hřálo, až se účinkem horkých paprsků nadouvaly, každé peříčko v nich nakynulo, sotvaže sypky a cíchy stačily. Pan Hejtum klesl do nich jak do lázně a spal prý jako král, jak povídal.

S bytem souvisela snídaně. Na obědy a večeře chodil pan Hejtum z domu, do hostince. Ale když uběhl týden, posteskl si při vhodné příležitosti, že ho ta hospodská strava přemáhá. Stačilo to, aby mu paní Knedlhansová nabídla, že mu tedy bude vařiti. Vaří-li pro čtyři, uvaří taky pro pátého. Pan Hejtum vděčně přijal a poznamenal jen, že mu na krejcaru nezáleží.

Obědval tedy a taky večeřel z kuchyně své nové kvartýrské. A domácí strava paní Knedlhansové tak ho nadchla, že na sklonku měsíce s bodrou upřímností svěřil se jí, že teprv teď vidí, co je spořádaná domácnost. A s přídechem tesklivosti dodal, že několik těch neděl otevřelo mu oči, oč se v minulém životě připravil.

„Ano, milostpaní, věřte mi, kdybych se byl dříve s něčím podobným setkal, byl by se celý můj život změnil — —“

Paní Knedlhansová jen visela na jeho rtech.

„To bych dávno nebloudil světem tak opuštěn, milostpaní," pokračoval pan Hejtum. „To bych nebyl zůstal sám — — —"

Tehda pocítila paní Knedlhansová, že snad v jejím životě nastává důležitý, významný obrat. Sotva dýchala, když odpovídala:

„Můj Bože, pane komisar, to jste pořád ještě nepromeškal... Jste v nejlepších letech..."

„Myslíte, milostpaní?"

Pohled jeho tak podivně na ní utkvěl, že sklopila oči.

„Vždyť byste se sama vysmála, kdyby k vám takový člověk přišel a zeptal se, chcete-li ho."

„Kdybyste to řekl vy, pane komisar, nesmála by se žádná!" pronesla paní Knedlhansová. „Jste muž, kterého si žena může vážit."

„Kdybych vám směl rozumět, jak bych si přál," řekl pan Hejtum, čině pokus, aby ji pojal za ruku.

Však již paní Knedlhansová vytahovala svoji a na půli cestě setkala se s jeho pravicí. Potom ji pan Hejtum objal a políbil, načež si otřel kníry.

Na tento okamžik vzpomínala paní Knedlhansová do smrti. Bylof jí v tu chvíli, jakoby jí nad hlavou zašuměl ještě zbytek mládí, jakoby kolem ní zavoněly růže, jakoby s ní bylo spadlo třicet let věku. A vzpomínka na ten okamžik oslazovala jí všechnu hořkost, která se později dostavila.

Po dva měsíce pokládala se paní Knedlhansová za nevěstu páně Hejtumovu, a celé dva měsíce žil její ženich jako kanárek v kleci, neplatě ani za byt, ani za stravu. Zdánlivě naléhal na pořádnost, chtěje účtovati, ale paní Knedlhansová překonávala ho větší tvrdošíjností, odkazujíc ho, že to pak srovnají najednou. Umiňovala si, že to bude jejím svatebním darem pro něj.

Konečně byl stanoven den, kdy spolu měli jíti na faru, a hned potom měly zvěděti dcery, že jim paní Angelína dá nového otce, neboť posud se jim s něžným poměrem svým nebyla svěřila. —

V posledních dnech pan Hejtum často vycházel, vracel se a zas vycházel. Paní Knedlhansová nespatřovala v tom nic nápadného — měl jistě taky starosti a pochůzky.

Avšak po poslední vycházce, skoro již v samý večer, nevracel se pan Hejtum a nevrátil se ani v noci. Paní Knedlhansová, vstoupivši ráno do jeho pokoje, seznala, že mládenecká postel podnájemníkova zůstala netknuta. Rozhlédla se, na stolku blíž okna ležel dopis. Neblahé tušení proniklo ji, když po něm sahala, ruce se jí chvěly, když trhala obálku, jejíž nadpis jí svědčil.

„Blahorodá paní!

Odpusťte muži, který se s Vámi tímto způsobem loučí, sám zoufaje nad zříceninami svého vytouženého štěstí. Srdce mé krvácí, když se

musím přiznati, že jsem zahořel láskou k Vaší dceři, netažte se, ke které. S tím tajemstvím odejdu do hrobu. Pomyšlení, že bych měl býti otčímem tam, kde bych chtěl být milujícím chotěm, vhání mne v zoufalství. Ve Vás mi zářila šlechetná povaha, ale z dcery Vaší ke mně planulo mládí, a dobře vím, že moje láska by zůstala oslyšena. Následkem toho se Vám v úctě poroučím, odcházeje daleko se svým bolem.

Serafín Hejtum."

Paní Knedlhansová zavrávorala, klesla na odestlanou postel. Která — která z dcer připravila ji o manžela?

Nikdy se toho nedověděla a zdá se, že jí to nemohla pověděti žádná ze tří dcer, ba, ani pan Hejtum sám, kterýž nadobro zmizel.

„Jestli on si něco neudělal!" přemítávala paní Knedlhansová.

Mínění to však nesdílela slečna Amálka, a měla pro ně dosti závažný důvod. Kdyby si byl skutečně zoufal, nebylo mu třeba vystěhovati tak načisto vše, s čím se byl kdysi přistěhoval.

„Ještě že nás nevynesl!" říkávala slečna Amálka. Ale to říkala zcela pro sebe, před matkou nesměla. Matka chtěla pana Hejtuma v paměti své míti čistého, neposkvrněného.

MLÁDENCI A ŽENICHOVÉ.

Nár. Listy v březnu 1894.

Telegrafický vtip.

Drahý Honzíku!

Hurá! Hurá!

Dej troubit, bubnovat, dej vyhrávat intrády, a až se všecka naše stará kamarádská společnost sejde „V tunelu“ — ach, kde jsou ty doby, kdy jsem s Vámi zasedal, — vypijte na mé zdraví půl hektora. Platím to, peníze pošlu krčmáři poštovní poukázkou. Bez urážky, přátelé! Vím, že nečekáte, abyste pili na cizí útraty, ale jako já píval s Vámi na zdraví jiných, musíte nyní pít Vy na moje! Je k tomu důvod! Rozumí se, že bych rád přijel na tu slavnůstku, a šli bychom domů snad až ráno, až o východu slunce (jako jsme chodívali vždy, kdykoli byl při tom Ladoušek, ach, ten fláma cvičený a vyzkoušený!), ale nemohu, t e ď nemohu!

Pijte a zpívejte při tom moji zamilovanou: *Z Domažlic si holku neber!* — bůh ho pozdrav, našeho milovaného seniora Beppa, že tu vzne-

šenou píseň v našem kroužku zavedl! Pějte do ochraptění, bohatýři! Je mně to jedno. On a není z Domažlic. On a je z Chrudimě!

Myslíš, že jsem se zbláznil? Ne! Ale ožením se! Slovo padlo, bylo přijato, hned padla i hubička — je rozhodnuto. Ach, moje dítě zlaté! Ach, její políbení! Kamaráde, za šest neděl jsme svoji. Však už jsem se bál, že zkejsnu. Ale nezkejsnu. Tu je celá historie: spatřil jsem, zamiloval se, vyjádřil se, dostal připověď! Přijedeš, viď? Dost! Zatím na zdar! Musím k ní — ne, k Ní!

Pijte! A budou-li to dva půlhektory, budiž! Bez omezení dobročinnosti! „Ať teče proudem plzeňský chmel!“ — pamatuješ ještě ten recitativ z naší samodílné opery, jak to vždy bral do vejšky náš výtečný tenor Láďa! Poceluj ho za mne!

Tvůj a Vás všech starý druh

Jaroslav Kotel.

V Pardubicích, 8. prosince 1892.

* *
*

Milý Jardo!

Konečně tedy! Gratulor! Dobře činíš! Ožeň se, kamaráde, ať je nás víc, však my je konečně přehlasujeme, ty paškrtné staré mládence! Na půlhektora již rozepisuju pozvánky, musíme býti

komplet. Možno, že bude celý hektor. Dobře, ožeň se. Však já o Tebe neměl strach. Věděl jsem, jak to dopadne. Tys byl sice vždycky „bezdýmný“, ale velmi „zápalný“ — jen že musil přijiti pravý okamžik. Přišel —, a je dobře. Chválím si manželství. Má také svoje dvě stránky — moje žena je má také — ale celkem: Budiž! Jsem spokojen, máme se rádi, a pak ten pořádek, ten pravidelný život! Chodím teď do „tunelu“ pravidelně jen dvakrát za týden — někdy mimořádně třikrát — a pravidelně bývám již o druhé doma, leda že bychom se zdrželi. To je nesmírná dobrota! Táhne mne to domů, proto že mám ženu. Svou nastávající pozdravuj, ač neznámou. Ruku jí líbám. Kdy pak tedy Ti bude odzvoněno? Doufám, že budu moci přijeti. Jezdím rád na svatby. Obyčejně dostávám od nevěsty hubičku, víš, moje plešatá hlava vzbuzuje úctu, a není žádného nebezpečenství. Posud jsem dostal pokaždé, když se to trochu rozjařilo — je to moje staré právo, a já jsem na ty věci náramný dětina, jak říká Šmíd. Udělám Ti řeč — budeš koukat. Ten půlhektor nám dobře poslouží. Ale bude-li nás mnoho, budeme-li všichni, padne hektor, kamaráde. A rozumí se, že Ti zaděláme tu domažlickou, až Tě budou v Pardubicích uši brnět. Piš, oznam, nezapomeň, na zdar!

Tvůj, jako vždy, starý a oddaný

Honza Vlasák.

V Praze, 12. prosince 1892.

Nejmilejší Honzíku!

V poslední chvíli tedy ještě několik řádek! Nezapomeň, že popozejtří! Popozejtři — nejkrásnější den mého života! Nemohu se dočkati, a myslím, že drahá moje Gustynka také ne. Tedy předně: svatba jest o jedenácté, jak jsem Ti již oznámil a jak je vytištěno na pozvánce, kterou jistě máš před sebou na psacím stolku. Vyjedeš-li z Prahy ranním rychlíkem, jsi do té doby dávno v Chrudimi a ještě máš času dost, aby ses po cestě umyl a převlékl. Ale bylo by mně milejší, kdybys přijel pozejtří večer. Poseděl bych s Tebou posledně za svobodna při poháru plzeniny a mohl bys mi pověděti tak lecjakou dobrou radu, jakožto zkušenější. Za druhé: je pro Tebe postaráno o výborný nocleh. U mého strýce. Nemůže se Tě dočkati. Rád by se nějak zavděčil mně i rodině mé nastávající, a nabídl celý svůj byt pro hosty přespolní. Zařizuje to jako hotel — čtyry postele jako květ, víš, s takovými zdravými, venkovskými, vonnými peřinami. Tam budeš spát.

A konečně za třetí: abys již předem znal moji nevěstu a nekoukal mi na ni tak vyjeveně při prvním setkání, přikládám její podobiznu. To se rozumí, že je ve skutečnosti desetkrát hezčí — každá podobizna je ztrnulá. Tu ji máš, moji drahou Gustynku, nadívej se na ni, a abys věděl: tu hubičku od ní dostaneš! Vyprávěl jsem

jí o Tobě a řekl jí, jaké právo jsi pro sebe uchvátil a jak důsledně se ho domáháš. Toť se ví, zapýřila se, ale hubičku dostaneš. Teď víš všecko a přijeď. Očekává Tě

Tvůj upřímný

Jaroslav.

V Pardubicích, 18. ledna 1893.

* *
*

Milý Jarosl ávku!

V Praze, 19. ledna 1893.

Tisíc hromů má do všeho . . .! Dělej si člověk nějaké rozpočty, odhodlávej se k něčemu! Těšil jsem se jako dítě — a musím zůstati v Praze. Na svatbu nemohu. Roznemohl se nám kontrolor, musím na jeho místo. Zuřím, škvařím se vztekem, ale musím zůstati. Můžeš si pomyslit, jak mně je — — — —!

Za podobiznu roztomilé Tvé nevěsty srdečné díky! Gratuluji Ti, ale zároveň Ti závidím, brigante! To věřím! Dnes večer jdu do „Tunelu", dovolíš snad, abych obrázek Tvé nastávající okázal přátelům? A na svatbu Ti zatelegrafujeme.

Mnoho štěstí, mnoho štěstí, mnoho štěstí! Tebe objímá, Tvou nevěstu na distanc líbá

starý druh a kamarád

Honza Vlasák.

Douška:

Hochu, mám Ti nápad na telegram — to se zasměješ! Všichni se budete smát, celá svatba! Myslím, že dnes kamarádi „V tunelu“ můj návrh jednohlasně přijmou. Nic ti neprozradím. Ale bude to klassické, abych tak řekl lakonické. Čtyři slova! Dost! No na zdar!

Honza.

* *
*

Svatební hostina v Chrudimi, v domě nevěstině. Třicet hostí, nálada stoupá od minuty k minutě. Konečně šampaňské. A svědek a aranžér, doktor Petr Mikota, povstává, aby četl telegramy. Každý pozdraven co nejbouřlivěji. Jest hotov, tu se řítí posel telegrafní ještě s jedním. Ženich podpisuje chvatně a již se ho zmocnil Mikota, roztrhl, a čte hned nahlas:

„Milovanému kamarádu Jaroslavu Kotlovi!

P r o t i g u s t u ž á d n ý d i š p u t á t!

Stará garda z „Tunelu“.

Vše mlčí. Nevěsta bledne, ženich vyjeven poulí oči, Mikota rozpačitě skládá telegram k ostatním. Jakoby na celou společnost spustil ohromnou ledovou sprchu. — Šampaňské vyvětrává, nikdo již nepije. — Humoristé společnosti vynakládají veškeré úsilí, aby zábavu zno-

va rozjařili, ale nedaří se jim. Osudný telegram stále doznívá a všechen rozmar umačkává.

* *
*

V Praze, 20. března 1893.

Nejmilejší Jardo!

Zbláznil bych se! Ano, a Ty bys nás byl s chutí postřílel, věřím. Teď chápu, proč jsi mi na tři dopisy neodpověděl, chápu, proč ses nezastavil v „Tunelu“, když jsi byl po svatbě se ženuškou v Praze, chápu, proč ses nám ani neopověděl, proč jsi k n á m, ke m n ě nepřišel!

A jenom náhodou jsem vše zvěděl — byl tu včera Černohlávek, Tvůj družba. No ano, chápu, jak Vám bylo! P r o t i g u s t u ž á d n ý d i š p u t á t! Můj bože, ubohá Gustynka! To je na pistole, a divím se, žes nás nevyzval. Rozsypal bych se, na kusy rozkrájel, jak zuřím! Víš, co jsme telegrafovali?

„P r o t i **Gustě** ž á d n ý d i š p u t á t!“

To měl být vtip — a není to špatný vtip, měl jsem radost, že mně ta slovní hříčka připadla. Kterak jsem si maloval, jak se všichni rozesmějete! Ukážu Ti koncept, mám ho ještě v zápisníku. To nedorozumění spáchal telegrafista, zatrať ho bůh! To se ví, telegraf nemáluje velká začáteční písmena, a telegrafista jak-

živ neslyšel „proti gustě žádný dišputát" — slyšel vždycky „proti gustu" — on myslil, že je to špatný dativ, a „opravil" to! On m y s l i l! Zavraždil bych jej na desaterý způsob! On myslil! Víš, je to hrozné, když telegrafista nemyslí — máme v registratuře krásné doklady takového nemyšlení, ale když někdy telegrafista m y s l í, může se z toho člověk zbláznit! To je také mravné naučení pro mne a pro nás všecky, a zapřisahám se, že do nejdelší smrti nebudu dělat vtipy toho druhu po telegrafu! Nebudu! Teď to víš, dej všeobecný pardon, nezlob se, líbám Tě křížem krážem, Tvé ženušce ruku, obě ruce, a jsem Tvůj starý

Honzík Vlasáků.

Nár. Listy v listopadu 1894.

„Vyjádření."

Byl večer krásné červencové neděle, slunce se klonilo k západu, a všecka honorace krajského města H. vracela se z výletu „Na hájku", pořádaného zdejší omladinou.

Před výstavným, sice jen jednopatrovým, ale rozložitým domem pana Machytky, prvního kupce a radního v H., zastavil povoz. Vyskočila z něho nejdříve slečna Tonička Machytkova a pomáhala pak na dlažbu mamince, která se pracně zdvihala a dobývala z pružných polštářů faetonu, v nichž se byla jízdou rozseděla. Poslední vystoupil pan Machytka. Oklepal se, protáhl tělo a vstupuje do širokého průjezdu prohodil:

„To jsem rád, že jsme doma. To je horko."

Paní Machytková neodpovídala. Zarudlá kráčela napřed, první byla nahoře v patře a v pokoji, a stála tu již bez klobouku a bez mantily, když za ní vstupovali manžel a dcera.

Však že zde byli, aby slyšeli, co jim chtěla maminka pověděti! Hrálo ji to všemi žilkami po celou cestu, ba skoro po celé odpůldne.

„Poslouchej, Toničko," začala nevrle, „co pak je to vlastně s tím Bartákem?"

Tonička vykulila očka tak prostomyslně a nevinně, jakoby teď poprvé to jméno slyšela. Ale než odpověděla — a paní Machytková ani nečekala žádné odpovědi — mluvila matka nevrle dále:

„Pořád kolem tebe, jakoby tam jiného děvčete nebylo, a ty zas, jakoby tam nebylo jiného mladého mužského! Ale já s tím nesouhlasím! Takhle se známost nedělá, a on také na žádnou známost nepomýšlí! Žertuje, žertuje, okouká, odýchá, zmate ti hlavu, potom nechá tak a půjde svou cestou, a ty se budeš obracet v lidských hubách. Kdyby myslil vážně, vyjádřil by se nějak a především by přišel k nám, rodičům, ke mně, k matce..."

„No, on si netroufá, Betynko," odvážil se poznamenati pan Machytka, svlékaje kabát a vestu a ukládaje kusy oděvu na židle. „A jak by si měl troufat, když na něj koukáš jako — jako —"

„Františku, nemluv!" odňala paní Machytková choti slovo. „A ty jdi zatím do svého pokojíčku, Toničko!"

Tonička plaše odcházela, a když paní Ma-

chytková doslechla, že za dcerou zaklaply třetí dvéře, obrátila se k choti:

„Koukám, koukám! Ještě aby matka nekoukala! Koukám a prokoukávám, ano. To je všecko jeden plán. Kdo ti všecko dělá křížem? Starý Barták! On dovedl zaonačit, že již po dvakráte jsi propadl na purkmistrovství — a sám se tam usadil. A máš rozumu jako on, ne?!“

„Ale Betynko,“ chlácholil manžel. „Já byl rád, já o to nestojím! Purkmistrem! Času to stojí peněz to stojí, stále aby se staral o cizí záležitosti...“

„Františku, nemluv!“ přerušila jej paní. „Času bys měl, peněz k tomu také máme! Čest je to být prvním ve městě — a on tě po dvakráte vyhoupl! Dost! Je to stará nenávist. A kde začal otec, syn pokračuje. A to jsou divné študie! Proč pak není v Praze? Vakace teprv nastanou, a on se tu potlouká již dva měsíce! Je to něco pořádného?“

„Ale Betynko — vždyť je hotov, vždyť udělal v máji doktorát...“

„Františku, nemluv! To jsem také slyšela — ale nevypadá mi, aby už věděl všecko, ještě by mu něco studií neškodilo. A hlavně co se týká slušnosti! Je to slušné, každou sobotu, právě o trhu, když ví, že jsme oba v krámě nejvíc zapřaženi, lézti za Toničkou do zahrádky? Je to způsob? Chce nám holku zmámit, vysmát

se jí, a pak čekej, kdo zas hned přijde. Než kdyby jen do zahrady! Ale považ si tu smělost — včera se odvážil až nahoru do pokoje. Do pokoje! Slyšíš!“

„Já vím,“ odtušil klidně pan Machytka. „Hrál jí něco nového na pianě...“

„Ale do pokoje!“ mluvila strašlivě panička. „Za Toničkou!“

„No, Betynko, nebyla tam sama. Byla u ní sestřenka Amálka.

„A to ti ulehčuje?“ zasmála se bodavě paní Machytková. „Právě že při tom byla Amálka! Ta to roznese po celém městě, a my budeme na posměch. A tak ti povídám, Františku: já vím, on přijde zase v sobotu. Ale pak necháš v krámě všeho a půjdeš a povíš mu, co náleží. Všechno se přetrhne. Raděj dřív než později. Já chci, aby se vědělo, že my dali kvinde synu purkmistrovu a ne on nám, víš! A ještě lépe: zavřeme na chvíli krám a půjdeme spolu. Nebo na tebe — na tebe není spolehnutí. Tobě to skoro snad lahodí, že si naší dcery milostivě všímá mladý pan doktor Barták...“

„To jsme jak Montekové a Kapuleti!“ povzdechl si pan Machytka, když vjel po posledních slovech své choti do trepek a vynášel uprášené boty do kuchyně.

*

Byla sobota, týdenní trh. Náměstí bylo plné venkovanů s obilím, ovocem, máslem, vejci, a plné stánků domácích obuvníků, čepičkářů, kloboučníků a kramářů. Venkované přinášeli na prodej svoje plodiny a značnou část stržených peněz nechávali tam hned za všeliké svoje potřeby.

Ve velikém krámě Machytkově dvéře se netrhly. Panímámy a pantátové z okolí podávali si kliku.

Paní Machytková obsluhovala kupce a obratně shrabovala krejcary a desetníky otvorem v pultě do kasy, přes to však byla očima víc na ulici než v krámě. A konečně spatřila, nač se celý týden těšila a nač od rána číhala. Bylo sice před krámem učiněné mraveniště, ale přes to neproklouzl nepozorován mladý doktor Barták, který se náhle kmitl kolem okna a dveří krámu a hbitě zahnul do průjezdu a mířil do zahrádky.

Avšak milé Toničky v zahrádce nebylo. Pohrozila jí maminka ráno hrozným trestem, odváží-li se tam. Pošle ji na dva měsíce k tetě do Záblantic. A pobyt v Záblanticích byl Toničce něčím hroznějším než Sibiř.

Mladý muž vracel se zdlouhavě ze zahrádky a stanul na chvíli nerozhodně v průjezdě. Tak se těšil na sobotu! — Ale nerozvažoval dlouho. Děj se co děj! A doktor stupal do patra. Odvážil se toho jednou, odváží se dnes po druhé. Vždyť je maminka v krámě.

Vklouzl do kuchyně, která voněla dopikajícími se buchtami nebo vdolky, pozdravil vlídně kuchtu, otáčející se kolem plotny, a smačknuv opatrně kliku provinul se dveřmi.

V pokoji ozval se výkřik.

„Vy ošklivý, proč pak neklepáte?"

„Klepal jsem, slečno . . ."

„Neslyšela jsem nic — klepal jste schválně tak slabě."

„Ale odpusťte, slečno —" omlouval se doktor, „vždyť se nic neděje . . ."

„Co pak se má dít, vy ošklivý! Podívejte se!"

Ano doktor se díval. Tonička držela v každé ruce po půlce čerstvého vdolku, vrchovatě namazaného povidly, a již byla také z každé půlky ukousla. Její ústa byla plná povidel, sotva že jimi granátové rty probleskávaly, a nahoře se táhly stopy povidel až k nosíku.

Doktor se zadíval na šelmovskou hlavu dívčinu, na její zalepené rty, a povzdechl:

„Ach, slečno Toničko — jak závidím tomu vdolku — a těm povidlům . . .!"

Tonička se rozesmála — a teď teprv vypadala jako čertík, jak bílé její zuby zasvítily v rámci černých povidel.

„Chtěl byste také, abych vás snědla? Vy nemoudrý! A jděte domů, rychle — byla pro vás veliká mrzutost, a nesmím už do zahrady . . ."

„Ach, zlatá slečno Toničko," mluvil doktor, jakoby nebyl slyšel. „Pamatujete se na neděli —

na hájek —na onu první hubinku tam v houštině...“

„Mlčíte, vy!“ hrozila mu Tonička oběma půlkami vdolku zároveň. „Chcete, aby vás někdo slyšel!“

A potom, zatvářivši se neskonale pokušitelsky, pronesla tiše a škádlivě:

„Viďte, chtěl byste zas — a takovou s povidlama..!“

A jako dráždivé dítě našpulila na doktora zdaleka potřísněné rty. Nenadála se jistě, co „nemoudrý“ doktor učiní. Skokem byl u ní, uchopil ji za obě ruce, aby se nemohla bránit, a vtiskl jí na upovidlené rty nesmírně upřímnou hubičku. Ale jen vtiskl a jen zas odskočil, když se v kuchyni ozvaly spěšné kroky, dvéře do pokoje se rozlétly, a tu stála jako bohyně pomsty paní Machytková a za ní rozpačitě došlapoval pan Machytka.

Paní Machytková vrhla pohled na doktora, červeného jako rak, druhým pohledem přeměřila dceru, rudou jako pivoňku, vrátila se k doktorovi a promluvila ostře:

„Aj aj, pan doktor Barták! To jsou vzácní hosté! Co pak nám přinesl pan doktor? Proč pak nám nedal čest v krámě dole?“

Tonička stála s hlavou sklopenou, jazýček její šlehal oběma koutky, stíraje se rtů povidla, a doktor stál a nevěděl, jak by odpověděl.

Tu pan Machytka, posud na polo zakrytý ženou, dodal si odvahy, postoupil, podával doktorovi ruku a obraceje se k choti mluvil chlácholivě:

„Nu vidíš, Betynko, já ti říkal, že to asi pan doktor myslí docela upřímně. Podívej se — mně se zdá — že se právě Toničce vyjádřil — viďte — a teď čekal jenom na nás, na tebe...“

Doktorovi se zdálo, že pan Machytka pronáší krvavou ironii. Neboť cítil, že na jeho plavých knírech lpí zrádná stopa a nezvratný důkaz ukradené hubičky — povidla.

A zmaten sklonil se k ruce paní Machytkové, políbil ji a mluvil žebronivě:

„Ach, milostpaní — přišel jsem, abych vás požádal za svolení, bych směl slečnu Toničku navštěvovati — neboť ji miluju — a ucházím se o její ruku.“

Paní Machytková v duchu vítězně zajásala, ucítivši políbení na ruce, ale otázala se zpytavě:

„A co tomu říká váš pan otec? Ví o tom?“

„Ach ano, že ví,“ přisvědčoval doktor; „a neklade mi překážek, je se vším srozuměn, jsem svéprávný — jen se obával, zdali vy svolíte, milostpaní...“

„Ve vší počestnosti svolí každá matka, pane doktore, tak tedy také nic nenamítám — jestli tuhle tatínek...“

„Ale ty víš, Betynko, ty víš!" mávl rukou pan Machytka. Bodejť, na jeho slovo někdy matka čekala!

Teď se podívala matka na svou pravici, na níž ulpěla povidla se rtů doktorových, podívala se na načaté půlky vdolků v rukou dceřiných, a pronesla káravě:

„Co pak tys dávala panu doktorovi ukousnout jen tak — bez talíře? Ale holka!"

A obracejíc se do kuchyně volala:

„Terezko, dej sem nějaký pěkný vypečený vdoleček — na talířku z garnitury, rozumíš?"

Pan Machytka se lišácky podíval na dceru a na doktora, a oba mladí lidé rozuměli, že tentokráte viděl tatínek lépe než maminka. Ale nechť, nebyla by se snad již taky zlobila — jen když se doktor „vyjádřil".

Národní Listy v listopadu 1896.

Amulet.

Stanislav Pávek letěl jako blázen po schodech až do třetího patra, uhodil na kliku, div že ji neurazil, vpadl do předsíně a odtud do kuchyně.

Vysoká tělnatá paní šukala tu u plotny. Právě byla otevřela troubu, povytáhla opatrně s třínožky pekáč, na němž pekla drobné buchtičky, a vidouc, že jí vzadu pěkně červenají, obrátila pekáč, aby zčervenaly zase ty bledé tady při kraji.

Vykonala tuto důležitou práci právě v čas. Jinak by jí byl Stanislav pekáč i s buchtami z ruky vyrazil, jak bouřlivě ji objal, ani nečekaje, až se otočí.

„Tetičko, tetičko — sláva!“ volal Stanislav a otáčel paní do kola jako v tanci.

„No — ale ty nemáš rozum, hochu!“ bránila se paní. „Tak tedy se zdá...“

„Nezdá se, ale je to pravda, tetičko drahá!“

jásal mladý muž, pořád ještě poskakuje. „Rigorosum odbyto!"

„Šťastně?"

„Nejenom šťastně — slavně, tetičko, na eminenc!"

„Ale počkej, třeštidlo, pusť mě, ať si zavru troubu! Je mně tak dost horko od plotny"

„Však mně je také horko, tetičko! Letím rovnou cestou domů a nevím ani, jak jsem se dostal nahoru. Podívejte se mi na čelo."

Na čele mladého muže skutečně se perlil pot. Však se hnal. A teď mladý muž popadl, co měla teta v ruce, a otíral si čelo a tváře.

„Fuj!" vykřikl. „Co pak jste mi to dala!"

A mrštil tím do kouta.

„Vidíš, jaký jsi blázen. Vytrhne mně hadr."

Mladík chopil se již cípu zástěry paní tety a násilně si dřel obličej, aby setřel nepříjemný dotek hadru.

„Tetičko, tetičko — to mně spadl kámen se srdce," volal při tom. „Zas jedna starost s krku. Teď ještě poslední — a jsem doktorem!"

„Ano, a pak teprv nebudeš vědět, co a jak."

„O, už vím, už vím, tetičko! Jen počkejte!"

Ten jeho řev pronikal až do pokoje, jehož dvéře se nyní otevřely, a do kuchyně přiběhli dva ženští výrostkové, děvčátka patnácti, šestnácti let.

„Propadl jsi, viď?" volala starší škádlivě.

„Ba propadl," odpovídal s líčeným smutkem Stanislav.

„To jsem věděla, takový lehkomyslný student," odpovídala dívka stejně škádlivě, ač byla přesvědčena, že pravdou jest opak.

„Já bych mu dala, aby propadl!" hovořila paní. „To by byl pěkný příklad pro jejich Jarouše. A nedostal by oběd."

„To by bylo!" pohodila hlavou mladší dívka. „Máme dnes buchty."

Ona totiž buchty nerada.

„Ale také jsi nemusil tak spěchat," ozvala se paní. „Přijdeš mně do nejhoršího. Mohl jsi se trochu projít a přijít za půl hodiny, až k obědu. Jděte mně všichni odtud — sic to nedodělám."

Ani nebylo třeba šťastného juristu příliš vyhánět. Již zas měl klobouk na hlavě, popadl za kliku a hřměl se schodů. Letěl, aby to ještě někomu oznámil.

*

Bylo po obědě, slečinky se vybraly někam do zpěvu nebo do piana, paní odklízela poslední zbytky oběda. Kačenka v kuchyni myla nádobí, Stanislav seděl ve studentském pokoji a srkaje černou kávu psal dopisy o svém úspěchu. Domů a některým přátelům.

Teď se otevřely potichu dvéře a vstoupila paní Boháčová.

„Aj, aj," prohodil Stanislav, otočiv hlavu ke dveřím. „Tetička si dnes nezdřímla?"

„Zdřímnu si, hochu, zdřímnu, ale chtěla jsem ti něco říci."

„...?" Stanislav vyvalil oči. „Co pak?"

„Poslyš, hochu, nechtěla jsem tě znepokojit ve studiích. Ale teď to máš zatím za sebou, nějaký čas si odpočineš, než se rozběhneš na poslední, a tak myslím, že uvykneš. Nu zkrátka — musíš si najít jiný byt."

„Tetičko!" zvolal Stanislav. A v jeho tváři se zračilo uleknutí.

„No, měj rozum, nedělej mi těžké srdce, hochu. Pokud to šlo, šlo to. Ale už to dále nejde. Jsi rozumný hoch, musíš to uznat. Holky mně dorůstají, vidíš to sám. Tísníme se tam v těch dvou pokojíčkách jako kočky v žejdlíku. Je to samá postel, nikde není hnutí. Božka nedá s tou svou hudbou pokoje — nic naplat, musím jí koupit klavír domů, takhle by to nikam nevedlo. Ať někdy nemůže naříkat, že jsem neučinila, co jsem mohla. Ty hodiny v pianě jí nestačí, musí to mít doma. A kam bychom je tam postavili? Tak děvčatům upravím tenhle pokojík, tvůj posavadní. To je hlavní věc. Ale mimo to — víš — pochopíš to — nedělá to dobrotu, když mám jen ty dcery, aby tu bydlil mladý muž. Neví každý, že jsi jejich bratranec, lidské hudby jsou jedovaté. Pokud byly dětmi, šlo to, ale už to nejde. Už jsem to psala sestře,

tvé mamince, a také doma to uznávají. Nevyháním tě z malicherné příčiny, povídám ti, jak to je. Ano, kdybych měla syna, ještě by to šlo. Nu tak, viď, že to uznáváš? Nehoří, můžeš tu být ještě měsíc, ale hledej si byt, Stanislave. Teď už nepotřebuješ tety, teď už se ti jinde nezasteskne...“

Stanislav svěsil smutně hlavu.

„To je kapka pelyňku do té radosti, tetičko,“ mluvil lítostivě. „Ale uznávám vaše důvody, uznávám. Škoda, že to nejsou hoši, ty sestřenky...“

„To by ses nebyl tak svědomitě učil, Stáňo,“ prohodila teta.

„Nu ano, ano. Postěhuji se. Bude se mně nesmírně stýskat, nesmírně, tetičko! Vždyť jsem u vás prožil nejkrásnější léta. A zde se mi tak dobře studovalo, nad těmi zahradami — kde to najdu!“

„Najdeš si, hochu,“ konejšila ho teta. „Nechci ti nic vnucovat, ale paní Korábová, stará naše přítelkyně, nadhodila tak za hovoru, že by pronajala pokoj svobodnému pánu. Má zvláštní vchod, je také do zahrad, do větších ještě, lepších. Podívej se na to. A stýskat se ti nemusí. Kdy chceš, přijdeš k nám. Zvu tě na nedělní obědy, na svátky — přijď jako domů. No?“

„Děkuji vám, tetičko,“ odpovídal Stanislav

již odevzdaně, a povstav, políbil jí ruku za pozvání. „Podívám se k paní Korábové.“

„To jsem ráda, že to je vyřízeno,“ zašeptla si paní Boháčová, když se octla zas ve svém pokoji a dopadala na pohovku. „Ale jaká pomoc!“

*

Stanislav Pávek najal pokoj u paní Korábové, jak jej spatřil. Byl přesvědčen, že by lepšího nenašel. A nejbližšího prvního se stěhoval.

Nebylo veliké to stěhování. Vlastní jeho nábytek sestával z postele, ze skříně na knihy, z malého prádelníku. Ostatní náleželo tetě. I ten psací stůl po nebožtíku strýci Boháčovi. Byla by mu jej teta dala, ale paní Korábová, rovněž vdova, měla také pěkný psací stůl.

Již byl vystěhován Stáňa, již mu posluhové odnesli postel, skříň, knihy v bedně, prádelník, ale Stanislav ještě ryl v psacím stole, ve všelijakých papírech, čím dál chvatněji, čím dál rozčileněji.

„Co pak hledáš, Stáňo?“ tázala se teta, všecka stísněná. Loučení s dlouholetým nájemníkem synovcem ji také naplňovalo steskem.

„Vy nevíte, tetičko, vy nevíte — to je hrozné, to je hrozné... pryč a pryč...“

„Ale co pak?“

„Tetičko,“ rozhodl se náhle Stanislav, mluvě

jako v největší bolesti. „Vlasy se mi ztratily — vlasy!"

„Jaké vlasy?" udivena tázala se teta.

„Její vlasy — mé drahé Božky. Věneček z vlasů — můj amulet, to je nehoda — ne, to je neštěstí..."

Teta se zarazila.

„Kdes je měl?"

„Ale kde! Tuhle, v tomhle pouzdérku — v tomhle medailonku. A medailonek je prázdný — věneček pryč! Bůh ví, jak se otevřel — a když se otevřel — kam se jen poděly, kam se poděly!"

Stanislav tvářil se tak zoufale, jakoby měl jíti na smrt.

„Ale jdi — kam by se byly poděly," namítala teta a hotovila se, že bude sama hledati.

„;Je to marné, tetičko," volal Stanislav. „Všechno jsem prohledal. Pryč je věneček..."

„Božka Dubeckých?" pronesla teta tiše, vyzvídavě.

„Ano, tetičko — když už jsem to vyřkl. Ano."

„Ale tak ti dá jiné!"

„Ne, tetičko, ne! Nesmím se k tomu přiznati. To je zlé proroctví! Když mi je dávala, řekla: ‚Dokud je budeš mít — dokud je budete mít (opravil se honem), dotud nám nehrozí nic zlého. Chovejte je jako amulet. Ztra-

títe-li je, bude po všem. Vlasy se dvakrát nedávají.‘ — A teď jsou pryč!“

„Nu, že je slečna Božena pověrčivá, to chápu, ale ty, Stáňo...“

„Ne, nejsem pověrčiv, tetičko, ale věřím tomu, je to tak. Já vím, stalo se to jednomu mému příteli, a byl konec. To je hrozné, to je hrozné!“

„A jak vypadaly?“

„Ale Bože, tetičko, malinký věneček, spletený ze tří proužků, svázaný červenou hedvábnou nití, zcela obyčejný, jak to dívky dělají...“

„Já vím, vím,“ přisvědčovala teta jako v myšlenkách. Snad plétala kdysi také takové věnečky.

„A právě se vešel do tohoto medailonku...“

„Jako čtvrtzlatník je to,“ podotkla teta.

„Ano, ano. Ale to je hrozné — tetičko — já ji ztratím, Božku, ztratím ji...“

„Ona má takové černé vlasy, viď?“

„Ne, kaštanové, temně kaštanové.“

„Bodejť, máš pravdu, temně kaštanové. Ale povídám ti, musí to zde být.“

„Ach, tetičko, marně — nejsou...“

„Nu hledej — a nenajdeš-li, budu hledati já...“

„Ale děvčatům nic neříkejte, tetičko!“ žadonil Stanislav.

„Ani slova, Stáňo, budu se chránit. Aby také dávaly vlasy!“

Hledal ještě hodinu a odcházel pak beznadějně, skoro zdrcen.

„Je skutečně pověrčivý," pomyslila si teta.

„Tetičko, kdybyste je tak našla," obrátil se k ní ještě, než odešel.

„Všechno přeházím — nestarej se."

Druhý den byla neděle. Stanislav přišel k obědu. Smutný, vymetaje očima všechny kouty, zda by tu někde nebyl ten — — — Teta dívala se za ním šibalsky, a než usedli ke stolu, fukla do něho, zavedla jej do pokoje, z něhož se včera vystěhoval, sáhla do kapsy, vyňala z tobolky něco a držela Stanislavu před očima.

„Jsou to ty?"

„Ježíš Marjá!" popadl Stanislav věneček hnědých vlasů, svázaný červenou hedvábnou nití, a políbil jej. „Kde jste jej našla?"

„No vidíš, žes nehledal dobře," smála se teta. „Byl v té skulině za zásuvkou, mezi těmi drážkami. Nějak se tam vysouvl a zapadl. Všechno se najde, hochu. Nu, budeš pokojný?"

„Pro Pánaboha, teto, jsem jak znova narozen," jásal tlumeně Stanislav.

„Tak pojď, ponesu polévku."

„Ale teď je dám do medailonu a nesejmu je s krku. Nesmí se mi to státi ještě jednou."

*

Uplynul rok. A jednoho dne, v neděli, zazvonilo se u paní Boháčové a vstoupil Stanislav

Pávek se — slečnou Boženou Dubeckých. Měl už dávno po doktorátě, byl koncipientem v kanceláři dra. Dubeckého, otce své zbožňované Boženy, a dnes přicházeli oba k tetě Boháčové obřadnou návštěvou, jako snoubenci, jako ženich a nevěsta. V masopustě je svatba. Slečna Božena se pýřila, Stanislav zářil.

O hodinu později, když byl nevěstu doprovodil domů, octl se Stanislav zase u tety. Dnes tu obědval posledně. Bude dále v neděli a ve svátek obědvati u nastávajícího tchána, otce Boženky, jediné dcery, jediného dítěte vůbec. Stanislav nedostane jen jeho dceru, ale jakmile mu vyprší praxe, postoupí mu tchán i kancelář.

„Nu a myslíš, hochu, že to všechno způsobily jen ty vlasy?" tázala se ho teta.

Stanislav se usmál — skoro jakoby se styděl.

„Nu víte, tetičko — vždyť jsem řekl, že nejsem pověrčiv, ale tenkráte, tenkráte mi bylo hrozně. Víte, tehda ještě byl otec Božčin nesmírně proti tomu, vnucoval jí, koho nechtěla, a o mně nechtěl ani slyšet. Zatím však mne lépe poznal — matka nám vůbec přála, a věc je rozluštěna. To Božka tak lpěla na tom amuletu — a kdybych jí nebyl mohl věneček okázat — zle bylo."

„Nosíš je posud?" tázala se teta.

„Mám je doma, tetičko."

„Tak už je nenos, Stáňo," usmála se teta. „Mohu ti říci pravdu, když to tak dopadlo. To nejsou vlasy Božčiny. Ale když jsi tak vyváděl, bylo mně tě líto — a ustřihla jsem proužek vlasů naší Kačence — měla právě takové..."

„Tetičko!" vykřikl Stanislav. „To je podvod! A já je líbal — ve dne v noci jsem je líbal, když jsem byl Božky vzdálen — proč jste mi to učinila!"

„Nu, nu, hubuj mne ještě, nevděčníče!" durdila se teta. „Ostatně si z toho nemusíš nic dělat — Kačenka byla pořádná holka — dbala na čistotu. Pořád lituju, že jsem o ni přišla. Vdala se mně — snad i to způsobily její vlasy!"...

*

Když se Stanislav vrátil do svého mládeneckého pokoje, vytrhl zásuvku psacího stolu, popadl medailon, otevřel, vyklopil z něho věneček z vlasů a chopiv se ho konečky palce a ukazováčku, jakoby bral jedovatou věc, spěchal ke kamnům a zuřivě jej vhodil do žáru kamenného uhlí.

A o jiné vlásky své Božence už neřekl.

Národní Listy v červnu 1899.

Poslední štace.

V řadě dívek, s nimiž se Julian Sejkora setkal na své dráze životní a k nimž bytost jeho v rozličných obdobích života upínala se vždy s novými nadějemi do budoucnosti, poslední byla Emilie Carbochová.

V rozličných obdobích — a to znamenalo u Juliana odstavce několikaleté, čím dále delší. Jeho první láska byla podobna sopečnému výbuchu, bouřnému zvlnění hladiny náhlým vichrem, mocnému převratu a otřesu nitra, rozvíření téměř živelnému. Trvala na krátko, ale zanechala po sobě stop nesmazatelných.

Tehda byl mladíkem dvacítiletým, vrátil se po prvém roce universitních studií do rodného města a setkal se s dívkou, kterou znal z let chlapeckých, s níž sedával společně v jedné třídě; dívka byla jeho rostenkou. Na poslední dvě léta studií gymnasijních zmizela mu s očí,

zavezli ji kamsi na vychování nebo na zkušenou, jak se tam u nich říkávalo, a Julianovi bylo to zcela lhostejné. Tehda pranic necítil. Takových žabek bylo ve městě mnoho a žádnou z nich nebyl Julian zvláště zaujat. Ale když ji pak o prvních universitních prázdninách spatřil — poprvé zas po třech letech — nechápal, kterak byl kdysi slepý. Či není to táž Marina Kontušova?

Byla to ona, ale jak rozkvetla! A Julian zahořel k ní žhavou vášní milostnou. A nebyl oslyšán. Tehda, ve dvacátém svém roce, pevně byl přesvědčen, že všechny překážky zlomí jedině vůlí svou. Jaká hořkost otravovala jej později z tohoto klamu! Okolnosti a vůle jiných byly silnější. Tato jeho bouřlivá láska trvala právě jen přes prázdniny. Marin poručník, muž praktický, střízlivý, dočenichal se tajných schůzek mladých lidí na zahradě a překvapil je při poslední, na rozloučenou.

Nezuřil, neláteřil. Bez jakéhokoli zjevného výrazu nevole, zcela ledově chopil se ruky dívčiny a odvedl ji, Julianovi pak řekl jen několik mrazivých slov.

„Máte co dělat, příteli, abyste vystudoval. Věřte mně, Marina by vás přestarala.“

Čemuž Julian arci nevěřil. Budiž, tyrane, však o mně uslyšíš!

Snad měl pravdu střízlivý poručník. Marina byla jen o rok mladší Juliana a tím okamžikem

již zralá na vdavky. Jemu pak, ubohému juristovi, zbývala ještě dlouhá tři léta studií a pak další léta plahočení, než se uchytí. Ale na vše to nemyslil, mládí neumí počítati do budoucnosti, neumí posuzovati, kterak léta — třeba utíkala — se prodlužují, a co znamená, čekati na studenta, odkvétati v nejistých nadějích. Poručník to věděl a jednal dle toho.

Slovem, Julian, když se po roce vrátil na druhé prázdniny, nenalezl již Mariny. Byla provdána — provdána za důstojníka a kdesi daleko za hranicemi vlasti.

Tehda myslil Julian, že je všemu konec. Arci nebyl. Zas poznal později, kterak je život silnější než všechny bolesti a všechna zklamání. Žil dále, opět se vracel na studie a zase na prázdniny, a konečně byl hotov... Podstoupiv příslušné zkoušky rozhodl se pro povolání soudcovské.

Léta plynula, přikvačila třicítka. Nezapomněl na Marinu, ale celá ta plamenná láska mladická připadala mu jako sen.

„Neměla duše!" říkával si. „Kdyby byla měla duši, nikdo by jí nebyl donutil ke sňatku s jiným. A snad je mrtva..."

Přál si, aby byla mrtva, a ve vzpomínkách svých pokládal ji za mrtvou. Zachvíval se v jistých okamžicích při pomyšlení, že by se s ní ještě kdy měl setkati. Na štěstí nestalo se tak.

A jednoho dne ozvalo se v Julianovi něco, čeho se nenadál.

„Jest pravda — byla by čekala deset let, byla by — — — sestárla — (srdce Julianovo sevřelo se) — a čeho by se byla dočkala? Co bych jí byl mohl nabídnouti? Vždyť sotva sám žiju...“

Zas rozlila se v něm hořkost, ale ne hořkost k Marině, k jejímu poručníku, nýbrž k — životu.

„Můj Bože!“ povzdechl Julian, „a již mluví ze mne rozum — r o z u m! Počínám uznávat, že křivda, která byla na mladém srdci mém spáchána, nebyla bezdůvodna. Ano, její poručník nemohl jinak jednat. Měl více zodpovědnosti za její budoucnost, než by měl vlastní otec, který snad by se byl poddal její bolesti, jejím prosbám, nářkům...“

Jakási náhoda svedla Juliana s dcerou představeného rady. A zas ozvalo se v srdci jeho cosi jako láska.

„Hle,“ uvažoval Julian, „zdali neměl poručník Marin pravdu? Jsem zamilován do Otylky — je jí dvacet let, snad o rok víc. Zda bych se do ní zamiloval, kdyby byla v mém věku..? A myslím, že toto dítě má duši. Má mne ráda — jsem pouhým adjunktem. Jaká to pro ni existence? Co vše bude si musit odepřít, ona, dítě radovo?“

Zahrabán ve svých aktech neměl totiž Julian jasného ponětí, že se něco chystá, že se to v úřadě bude „hýbat“ a že snad i jemu v blízké době kyne povýšení. Věděl to však pan rada, a znenáhla, bez povyku, zcela tajně připravoval cestu svému budoucímu zeti.

Rok trvala známost Julianova, solidní, řádná známost, jak se sluší v takových vrstvách. Návštěvy v rodině, vycházky s rodiči, výlety ve společnosti. Nebylo žádných schůzek bez dozoru matčina, nebylo dostaveníček.

Někdy, jakoby se na okamžik probudil ze sna, uvědomil si Julian tento svůj poměr v mezích tak vyměřených a řekl si:

„Podivno! I tak se miluje. Není v tom žádného rozvášnění, žádného rozbolestnění. Je mně milá, toužím po tom, abych s ní byl na chvíli sám a mohl ji popadnouti, přitisknouti, až by se v ní zatajil dech, a zlíbat ji do červena — až by se skoro hněvala. Ale i takto jsem šťasten. Dojde na vše...“

Ale v jistých okamžicích, když se mu vynořily ony někdejší bouřlivé výbuchy první lásky, připadalo Julianovi, jakoby v něm bylo cosi vyhořelo. Není bolestí! Arci, takové lásky a známosti, jako byla jeho nynější, nepřinášejí bolestí.

Netušil, že i nová bolest ho přepadne. Naděje páně radovy nesplnily se. Hýbalo se to v úřadě, hýbalo, Julian si zadal po vyzvání radově, ale povýšení se mu nedostalo. Protekce

kteréhosi jiného pána byla mocnější a povýšení odnesl jiný žadatel. Julian zůstal sedět.

A jakoby mu brána do budoucnosti byla zavřena, chování rodiny páně radovy se ponenáhlu měnilo a Julian seznal jednoho dne, že jest po všem. Ba neseznal sám, bylo mu to dáno na srozuměnou.

A za půl roku byla Otylka nevěstou jiného.

Nová bolest, nová hořkost rozlila se mu v duši. Nebyla to jen bolest nad ztrátou milé bytosti — byla to hóřkost nad odstrčením; nebylo raněno jen srdce, byla raněna i ctižádost jeho. Teď jasně viděl Julian, že neměl pro Otylku cenu jako člověk, milenec, přítel, manžel, ale že mu ceny dodávala naděje na zlatý límec. Byl uražen jako odmítnutý nápadník, i ponížen ve svém postavení.

Ach, toliko tedy na jeho postavení bylo budováno! Jaký jest jinak, bylo snad zcela lhostejné nastávajícím tchánům i jí — Otylce. Taky Otylce!

To jej otravovalo. A Julian zase snažil se vytrhnouti ze všeho pomyšlením: Neměla duše! Nechtěla duši!

Co mu zbylo po tomto ztroskotání, byly jeho knihy. K těm se uchyloval jindy, k těm se s plnou láskou vracel nyní, když bylo po všem. V tom byl všechen jeho svět, a když uprášen a znaven suchopárem svého úředního povolání se vrátil do mládeneckého příbytku své-

ho, žil s rozkoší rozmanitý ten život svých hrdin a hrdinek. S účastenstvím sledoval jejich osudy a vmýšlel se v jejich konání a v přerozmanitá ta ovzduší, v něž jeho zamilované knihy jej uváděly.

Léta plynula, Julian se domýšlel, že má se světem v záležitostech srdce zúčtováno. Byly jakési prchavé, přelétavé záchvěvy, nejednou spočinul očima na lepé postavě dívčí — ba celé dny, neděle i měsíce obletoval duchem určitou postavu, ale neodvažoval se útoku, neměl odvahy, aby se pokusil o sblížení. V jeho srdci uhnízdila se podezřívavost, jíž se nemohl zbaviti.

„Nikoli, to nejsem já — já sám, po němž by bylo zatouženo. Souvisím se svým postavením, které snad by lákalo. A přece jak je to moje společenské postavení celkem ubohé. Starý sekretář!“

Tak trpce vyřkl slovo: starý. Nu ano, již nebylo možno klamati se. Mládí bylo to tam. Schylovalť se ke čtyřicítce — již již stála na prahu.

A přece jednoho dne ozvalo se srdce jeho na novo. Bylo to poslední vznícení, poslední zážeh.

Ženil se kollega Julianův — Julian šel na svatbu. Bez chuti, z pouhé povinnosti. Vyhýbal se posud právě takovýmto rodinným slavnostem, neboť se obával, jak by v tom shluku svatebním a při pohledu na započínající nový život

dvou mladých lidí cítil teprv svoji staromládeneckou opuštěnost.

Tentokráte však nebylo vyhnutí a Julian se neubránil. A nelitoval toho.

Hle, kde vězela tato dívka, přítelkyně nevěstina, že se s ní na svých cestách posud nesetkal? Byl by soudil, že zná celou Prahu. Zatím — ubožák — tak málo z ní znal.

Tu seděla, sličná, dobře vychovaná, jak bylo patrno, skromná a přece pozývající k sobě celým zjevem. Vábivá, nikoli již ve slibném rozpuku mládí, ale plně vykvetlá — ach, tak roztomile zralá, aby hned zaujala místo hospodyňky ve vlastní domácnosti, místo žínky po boku dobrého, milovaného muže. Počítal Julian, že Emilka Carbochova překročila dávno dvacítku — a bylo mu tím volněji, když tak usoudil. Cítil dobře, že sám nemůže již býti seladonem děcka osmnáctiletého. Ach, toužil Julián, kéž by jí bylo raděj třicet než méně.

Později však zapomněl na všechny rozdíly a věnoval se na celý večer slečně Emilii. A když se rozezvučel klavír a páry se rozhoupaly valčíkem, a když Julian ucítil na prsou sladkou tíhu hrudi slečny Emilie, rozehrály se v něm všechny struny, o nichž se domníval, že na vždy ztichly, a hlavou letělo mu: Ona je to!

Té noci nespal. O čem se domníval, že ho dávno opustilo, té noci rozestřelo se nad ním, zpívalo mu, šumělo neviditelnýma křídloma a še-

lestilo polibky. Mládí! Jest možno? Neodletělo na vždy? Zbylo ho tolik, že vystačí, aby uživilo plamen včerejšího večera vznícený?

Nespal — a přece vstával z rána jarý, čilý. Neboť dnes ji uvidí. Byl tak opatrný, že se vyptal na kostel a na hodinu a nezapomněl na slova, jež mu všeptl kollega ženich:

„Kamaráde — učinil jsi dojem! Emilie se svěřila mé ženušce. Nepouštěj se toho!"

Ne, nepustí se. Pevně byl Julian rozhodnut. Je to poslední vyzvání, poslední pokyn osudu — uposlechne.

A nemohl se dočkati té hodiny.

A teď vyšla z kostela. A ku podivu, zraky jejich se ihned setkaly. A Julian se přibočil, a s onou neobratností, jež vyznačuje staré mládence, kteří dávno pozbyli mladické útočnosti a sebevědomí, jež pranic neuvažuje, snažil se býti příjemným.

Ach, kéž by tato chůze z kostela trvala hodiny! Kéž by Emilie nemohla dojíti cíle svého, kéž by ji mohl provázeti do večera!

Marné přání! Konečně byli u domu. Tiskl jí ruku a Emilie nesnažila se, aby mu ji vymkla. Ó, jak rád by ji provázel až nahoru, jak se nemohl odtrhnouti! Ale pak cítil, kterak dlouhé jeho loučení stává se nápadným, kterak zraky mimojdoucích na nich utkvívají — a pořád ještě neměl záminku k novému setkání. Tu v posledním okamžiku záchranná myšlenka.

„Čtete ráda, slečno?" otázal se něžně, důvěřivě.

Slečna Emilie rozesmála se zvonkem, na líčkách prohloubily se dva důlky a ta růžová ústečka odpovídala:

„Číst? Jakživa nečtu — nic mi není nudnějšího, než ty dlouhé knihy — bolí mě hlava, jak se na to podívám..."

A zvonivý smích jako rolniček zavíral toto neočekávané vyznání — — —

Dozněl smích, dávno se rozplynulo ve vzduchu poslední „S bohem!" — Julian minul již několik ulic, ale v jeho sluch ještě zaznívala slova: Jakživa nečtu... a v duši jeho rozhostila se neskonalá pustota. Rázem spadlo s půvabné té postavy vše, čím si ji byl obestíral, a Juliana obklopila šedivina. Jaká to poušť! volalo to v něm. A z čeho žije ta její duše!

Tuto stanul, rozhledl se ulicí, jakoby chtěl vystoupiti ze zklamaného nitra svého, a povzdechl truchlivě:

„Duše? Nemá žádné — taky ona nemá duše! A myslím, že tato je ze všech nejhorší. Jaká to porcelánová panna!"

Zraky Julianovy, jejichž lesk po rozloučení se slečnou Emilií byl pohasl, těkaly truchlivě, beznadějně kolkolem. Jakoby mu byla na prsa ulehla centová tíže, zamručel Julian namáhavě a sotva srozumitelně:

„Před dvaciti lety nebyla by mne takováto

odpověď ani na mžik zarazila. Tu bych si byl řekl, že si ženu ‚vychovám'. Ale k tomu teď již nemám odvahy... A s takovouto ženou, kterou bolí hlava při pohledu na knihu, byl bych opuštěnější než jsem nyní..."

Pozdvihl klobouk, otřel čelo kapesníkem a šeptl do vzduchu, jako by rozfukoval pampelišku:

„Vale, Juliane, vale — také tuto a n a v ž d y jsi hotov...!"

Julian vstoupil do trafiky, aby se zásobil na odpůldne, a pak, jakoby náhle byl o deset let sestárl, s hlavou sklopenou, skoro přihrben kráčel do své hospody, na nedělní mládenecký oběd...

Národní Listy v říjnu 1901.

Dopis na rozloučenou.

Drahý bratře Bohuslave!

Doufal jsem, že se spolu jinak shledáme, že se v několika dnech obejmeme, že Tě uvidím v den ten slavný, kdy mi v aule universitní zavěsí na šíji zlatý řetěz. Neboť dnes, drahý Bohuslave, obstál jsem šťastně při posledním rigorosu...

Avšak o tom ani slova nikomu! Ať nezvědí otec a matka, že jsem se přehoupl přes poslední překážku. Později, až bude po všem, řekni jim cokoli, a bude-li lze zatajiti jim, jakým způsobem jsem odešel, pověz jim třeba, že jsem před poslední tou metou klesl a že jsem neměl síly, abych se k novému rozběhu vzchopil. Bude to dosti pravděpodobné. Nebyl bych prvním ani posledním.

Avšak Ty, drahý Bohuslave, věz všechno. Ty jediný snad pochopíš a jistě mi odpustíš. Ať uvažuji o věci jakkoli, zdá se mi, že jsem se nedopustil ničeho zlého.

Klidně dočti, předrahý bratře, jako já klidně píšu, když jsem byl všechny své síly sebral. Ó, byly to hrozné okamžiky, poslední hodiny dnešního dne. A v té první chvíli, kdy jsem doklopýtal do svého bytu a podepřel hlavu do dlaní, připadalo mi, že přede mnou letí celý můj dosavadní život. V několika minutách prožil jsem všechna ta léta, počínaje dnem, kam vůbec paměť moje sahá, celé dětství v rozkošném našem údolíčku pod otcovským mlýnem, odchod z domu, léta na gymnasiu, šťastné návraty na prázdniny, měkká, radostná objetí matčina, všechny ty výrazy uspokojení otcova, když jsem rozkládal chvalná vysvědčení svá, a každé slovo na rozloučenou, když jsem zas do Prahy odjížděl. Jaký je to báječný aparát v hlavě lidské, který nám v časovém rozměru několika minut, neřku-li vteřin, rozvíjí řadu událostí, jejichž pochod trval po léta?

Nad Prahou leží noc, bratře drahý, ale tuším, že této noci neusnu. Snad je poslední života mého, nesmím zaspati ani okamžiku. V hostinci očekávají mne kolegové k bouřlivému oslavení šťastného výsledku dnešního dne, a snad — snad ještě se mezi ně dostavím. Ale dříve musím pohovořiti s Tebou, musím se Ti vyzpovídati.

Dopsal jsem Ti, že jsem se přestěhoval. Jaká to byla osudná náhoda v životě mém! A přece jsem se domníval, že tak musím učiniti. Souviselo to s mojí promocí. Očekával jsem rodiče, tebe,

švekruši, chtěl jsem, ať přijdete kdokoli, uvítati vás ve slušném bytě doktora práv, a proto jsem musil odejíti z onoho brlohu ve Dlouhé třídě, kam bych nebyl mohl uvésti v den tak slavný milé hosty své.

Bydlím zde dvě neděle — a krátký ten čas postačil, aby zmařeno bylo vše. Výsledek dlouhých studií, všechny naděje do budoucnosti!

Byl jsem zabrán v opakování, hltal jsem posledně zákonníky, tonul jsem v trestním i civilním řádu, a přes tu záplavu paragrafů neunikl pozornosti mé čarovný zjev, s nímž jsem se setkal již druhý den v chodbě domovní. Uhodneš, co se stalo, bratře milý. Byl jsem uchvácen, jakkoli ona — kráčejíc mimo v těsném, černém oděvu — nevěnovala mi za mák pozornosti. Pochopoval jsem tuto nevšímavost. Šla po boku pána již staršího, s vlasy prokvetalými, výrazu neobyčejně přísného.

O den později zvěděl jsem, že to je majetník domu, a čarovná, elegantní ta dáma jeho — choť. Mohl jsem vystřízlivěti, pravda-li? Ano, uznávám to. Avšak zas o den později potkal jsem ji v chodbě, a toho dne šla sama. Štíhlá její postava nebyla zastřena tím smutečním oděvem, v němž jsem ji spatřil po prvé. Byla oděna v šaty jasné, povzbuzující barvy. Nevím, zdali to byla veselá barva půvabné toalety, jež mi dodala odvahy, abych pozdravil. Tvář její zarděla se, hlavička lehce se naklonila, oči její

spočinuly na mně na okamžik. Nevím, co se se mnou dělo, ale vím, že jsem následujícího dne byl všecek nešťasten, když jsem ji zas uviděl v oděvu černém, zavěšenu v rámě manželovo. Pozdravil jsem opět a bylo mi, jako by mi kdosi odpověděl ranou. Její oči upřely se na mne jako v největším údivu a na tváři ležel výraz jak mramorové sochy, cizí, mrazivý. Jako by se tázala: kterak se opovažuješ!?

Avšak již jsem vězel jako v kouzelné síti. A chtěje ze včerejšího setkání vyvoditi pro sebe prospěch — ani jsem ještě nevěděl, jaký — dospěl jsem k romantické kombinaci. Vychází-li sama, cítí se volnou, svobodnou, šťastnější — hle, tomu nasvědčuje světlý její oděv. Ale musí-li doprovázeti manžela svého, jemuž snad podala ruku z přinucení, halí se v roucho černé, jež znamená smutek. A život její je smutkem po boku tohoto muže, kterýž ji převyšuje o hlavu a snad o třicet let věku. Namítneš mi teď: co mi bylo do všeho toho, mně, kterýž jsem sám stál na prahu slibné budoucnosti, a právníku ke všemu tomu. Ale nesuď, bratře, a neodsuzuj. Stalo se již a musí býti prožito do všech důsledkův a taky odpykáno.

Ah, kdyby nebylo bývalo toho, co mne mátlo! Neboť když jsem ji zase po několika dnech potkal ve schodišti, a zase v těch šatech jasných, a pozdravil — tu zraky její spočinuly na mně

vlídně a rty zašeptaly, že jen můj zbystřený sluch mohl doslechnouti: Dobrý den, pane!

A byl jsem ztracen. Rozuměl jsem: nepřibližuj se ke mně, vidíš-li mne v rouše černém — doufej, zjevím-li se ti v barvě veselé.

A já doufal, sám nevím, več!

Posledně setkal jsem se s ní dnes, u večer, když jsem spěchal domů, abych shodil těsný, černý oděv. Bylo po šťastném výsledku rigorosa, všechna moje střízlivost rozutekla se kdesi v ulicích, zdálo se mi, že mi náleží celý svět.

V prvém patře dohonil jsem svoji královnu — omamně šustily přede mnou hedvábné její šaty barvy temně růžové, jako krev. Slyšíc kvapné kroky za sebou, ohlédla se — ještě nikdy neviděl jsem ji tak krásnou. A jako by čekala na můj pozdrav a jako by vůbec očekávala cosi, zdlouhavěji stoupala na schody.

V tom okamžiku opustila mne všechna rozvaha. Bouřilo mi v prsou, sotva že jsem byl s to, abych pronesl pozdravení. Právě byla dostoupila prvého patra, v němž bydlí.

Každá chvíle byla drahá. Pokynula mi přívětivě hlavou a usmála se. Usmála, bratře! Co vše jsem četl v tom úsměvu! A teď popadl jsem ji za ruku, s níž byla za chůze smekla rukavičku, povznesl ji k ústům a vroucně políbil. Nebránila mi.

„Milostivá, jak se dovršuje mé štěstí!“ řekl jsem jako beze smyslů. „Šťastně jsem složil po-

slední rigorosum — a setkávám se s vámi, jejíž zjev svítil mi v posledních těchto dnech..."

Neřekni, že to bylo hloupé, vím to nyní sám. Vždyť nevěděla, kdo vlastně jsem. Vždyť jí do mne nic nebylo. Vždyť je vdána! Ano, vše to nyní jasně poznávám. Zachoval jsem se jako malý chlapec, jemuž darovali nového koníka. Chodí a chlubí se každému, koho potká.

Avšak žena! Ó, žena! Neutrhla mi ruky, dopouštěla, abych ji opět a opět líbal. A tu cvakly v záhybu chodby kterési dvéře. Vzpamatovala se, rychle otevřela dvéře u schodů a vklouzla do předsíně. Ale ještě vězela druhá její ručka v mé, a já nebyl jsem s to, abych se odtrhl. Podivné oblouzení pojalo mne. Místo abych unikl co nejrychleji do druhého patra a výše, do svého bytu, učinil jsem krok — byl jsem v předsíni. Zcela mimovolně zavřel jsem za sebou a sleduje sluchem směr šustícího hedvábí vnikl jsem i do druhých dveří, do komnaty. Na stole stála rozžatá lampa, jejíž světlo bylo tlumeno zelenavou, hedvábnou rouškou. Již taky čarovné moje zjevení stálo uprostřed komnaty — a teď oči její hleděly na mne s nevylíčitelným podivením, ba, s výrazem zděšení. Tento výraz vzpamatoval mne. Nebyl jsem slova mocen, nemohl jsem se ani hnouti. Kéž bych byl použil toho okamžiku, abych uprchl.

Tu se otevřely dvéře z komnaty vedlejší,

z níž se vylila jasná záře plynového lustru, a na prahu objevil se — její manžel.

Zdálo se mi, že dva blesky vysršely z jeho oči. Prvý pohled platil mně, druhý stihl rozkošnou tu ženu, stojící zde v nesmírném zahanbení.

Muž pokynul rukou, ustoupil — a jako vyplašený pták mihla se mi její postava posledně, unikla v ozářenou tu komnatu.

„Kterak mi vysvětlite, pane...“ zaznělo z jeho úst, jež sotva že se pootevřely.

Nemohl jsem nic vysvětlovati. Jediné slovo splynulo mi se rtů, tak hloupé, téměř blbé v této chvíli a v této situaci.

„Pardon!“ řekl jsem, jako říkáváme, když někomu šlápneme na nohu.

„Pardon!“ opakoval po mně, a hrozný posměch vyzněl z tohoto jediného slova. „Ale tím jste mi pranic nevysvětlil... Uznáte, že tu třeba něčeho jiného — —“

Chápal jsem. Zcela mechanicky sáhl jsem v záprsí, pro tobolku, vyňal jsem navštívenku a podal jsem mu ji.

„Ah, náš nový pan nájemník,“ prohodil muž mrazivě, přelétnuv zraky navštívenku. „Poručík v záloze — tím lépe, pane.“ A sotva skloniv hlavu, představoval sebe: Konrád Švýcar, rytmistr v příkaznosti. Doufám, že jako důstojník víte, co jest vaší povinností. Dnes jest pozdě, zejtra ráno bude mi vzácným potěšením — —“

Slova jeho zněla jedovatou ironií.

Kynul rukou, — a v tomto okamžiku nevím, bratře, kterak a kudy jsem odešel z příbytku, do něhož jsem tak neomluvitelným způsobem vnikl.

Víš vše. Hle, jakou pošetilostí končí život plný práce a dobrých záměrů. Neboť můj život končí. Jak to pálí! Avšak ještě cosi jiného mnohem více pálí mne v duši: kterak jest jí? Jaká noc, plná zahanbení a trýzně, snesla se nad ní? Nad nevinnou!

Opakuji: víš vše. Nebylo, není nic jiného. Mluvím k Tobě jako ke zpovědníku. Neníť nikoho mimo Tebe, komu bych se mohl ze všeho vyznati. Nedojde-li Tě do pozejtřka jiný dopis ode mne — jsem ztracen. A pak vysvětli odchod můj rodičům, jak za dobré uznáš. Abych s nimi se rozloučil, nemám síly — a nemám k tomu ani času. Neboť zejtra vše skončí.

V posledním loučení líbá Tě

Tvůj nešťastný bratr Jaromír.

(Připisuji po oné noci.)

Bohuslave! Slyšíš ten výkřik? Ale je to výkřik šílené radosti. Jsem živ, zdráv, a budu živ!

Nespaluji dopis, jejž jsem Ti napsal této noci, a prosím Tě, odpusť mi, prožiješ-li při jeho čtení stín hrozných těch strastí a myšlenek, jež mnou lomcovaly po zbytek noci, když jsem se

vrátil ze společnosti svých kolegů. Závěrek listu mého nahradí Ti vše.

Věřil-li jsi kdy v přepodivné obraty a konce románů? Já nevěříval — a přece žijí se takové romány. Sám se potácím v divném opojení a táži se sama sebe, bdím-li či sním?

Ráno dodal mi posel rytmistrův lístek:

„Pane, očekávám Vás o jedenácté hodině v bytě svém."

Užasl jsem. Proti všem zvyklostem očekával mne on, v bytě svém, do něhož jsem neměl již nikdy vkročiti! Jaká to povaha? Jaké má záměry? Je to zálud jakýsi?

Avšak, nebylo lze jinak než uposlechnouti. A nyní, bratře, promiň, že vše shrnuji v několik řádků:

Stanul jsem před ním v osudnou hodinu. Přivítal mne chladně a pronesl odměřeně:

„Pane, od včerejšího večera snažím se přesvědčiti sama sebe, že záměry vaše, jež vás včera večer svedly k tomu, abyste vnikl v cizí domácnost, v komnatu dámy — jakkoli vše se stalo způsobem nevídaným a nekvalifikovaným — že záměry ty byly vážné: jakým způsobem to chcete osvědčiti?"

„Jsem hotov ke každému zadostučinění, pane rytmistře," odvětil jsem ze sevřených prsou.

„Jest jenom jeden způsob zadostučinění, pane," řekl mrazivě rytmistr.

„Jsem připraven, pane rytmistře," poklonil jsem se.

Rytmistr, již neodvětiv, pokročil, otevřel dvéře druhé komnaty a zvolal:

„Růženo!"

A vstoupila královna srdce mého, zapýřená po uši. Nic jsem nechápal. Provozuje se mnou uražený rytmistr kruté žerty?

„Růženo," hovořil rytmistr odměřeně, drsně, „tento pán snažně tě žádá, abys mu prominula jeho včerejší chování a vynasnažila se zapomenouti na ně. Je tomu tak, pane?" vyhrkl na mne.

Hlava se mi zatáčela, ale přisvědčil jsem chvějícím se hlasem, neodvažuje se na ženu pohlédnouti.

„Odpouštíš mu?"

„Odpouštím!" zašeptala její ústa.

„Nuže, pane, a nyní za dne, přímo a přede svědky vyjevte, co vyjeviti jste snad chtěl včera za okolností tak podivných. — Amálko!" zvolal rytmistr do komnaty protější, a teď vstoupila — druhá královna srdce mého, dáma v černých šatech, na vlas podobná dámě v šatech červených — — —"

„Moje choť, pane, a Růžena, moje švekruše…"

Bratře, hlava hrozila mi prasknutím.

Stál jsem před sestrami dvojčaty!

Budiž požehnán rytmistr a jeho vojenská stručnost! V pondělí mám promoci a hned po ní zasnoubení! Buďte všichni účastníky slavného a radostného toho dne!

Tvůj šťastný bratr Jaromír.

Národni Listy v lednu 1904.

Štěpánova omluva.

Neznali jsme ochotnějšího, úslužnějšího, obětavějšího člověka nad přítele Štěpána Bačkoru, mladíka slušných mravů, zdrželivého chování a vždy úzkostlivě uvažujícího, zda v tom či onom případě vykonal svoji povinnost. Ale neznali jsme taky člověka, který by byl tonul ve větších a skoro zoufalých rozpacích, když mu naprosto nebylo možno, aby vyhověl přání nějakému, ať je pronesl kdokoliv.

Odvedli nám některého kamaráda na vojnu. Kamarád, rozumí se, často potřeboval peníze, a medle ke komu se měl uchýliti než ke svým bývalým kamarádům stavu občanského? Tak psával kamarád brzy tomu, brzy onomu z nás o zlatku, o dvě, dle toho, jak bylo čí srdce měkké a kapsa hluboká. Ale když nás všechny vystřídal a všem nám svědomitě podle abecedy ulehčil, a když taky uhodl, že by další navrtávání nás bylo marné a zbytečné, obracel se jen už ke Štěpánu

Bačkorovi. Nemíval vždy Bačkora hotových, ano, velmi často nemíval, ale oslyšeti kamaráda, bojujícího za vlast — ne, toho učiniti nemohl a nedovedl. Vem kde vem, Bačkora si vypůjčil, a vypůjčené „panenky" sám donášel do dělostřeleckých kasáren na Pohořelci.

Myslím, tenhle příklad postačí. Kdo půjčuje ze svého, až mu konečně nic nezbude, a kdo pak ještě se zadlužuje, aby mohl dále půjčovati, je jistě člověk srdce dobrého, šlechetného, plný soucitu, lidumil nejvzornější. Neboť sluší pověděti, že Štěpán Bačkora své dluhy platil, vždy a správně. Není však jisto, že vždy také dostal, co sám půjčil. Ba, pokud se týče pohledávek jeho u členů armády, možno s jistotou říci, že se s nimi neshledal a sotva kdy shledá.

Ale za to, když byl vyzván k něčemu, čemu vyhověti nemohl! Jak byl Štěpán Bačkora nešťasten! Kterak se omlouval a co vše snažil se uvésti, aby na něm neulpělo podezření, že vyhověti n e ch t ě l. Jen to ne, jen to ne!

Zachoval se z té doby list, jejž napsal strýci svému, polesnému kdesi na Železných Horách, kterýž jej pozval na domácí ples v masopustní neděli r. 188*. Strýc polesný měl několik dcerušek, a poněvadž mu bylo obtížno voziti je ze zapadlé končiny své do bálu někam do Chrudimi nebo do Německého Brodu nebo do Čáslavi, pořádal dcerám a jejich přítelkyním co rok domácí ples v myslivně. Praktikanti, adjunkti lesní byli

tanečníky, ale ježto počet jich nestačil, přizváno vždy ještě několik tanečníků přespolních, taky z Prahy. A mezi těmi býval synovec polesného Štěpán prvním.

Nebylo maličkostí vyjeti si na ples kamsi na Železné Hory. Do Čáslavi nebo do Chrudimi dostal se člověk po dráze, odtud však byly ještě asi čtyry nebo půlpáté hodiny cesty vozem nebo po saních, bylo-li sněhu dost. Poslal strýc povozy nebo sáně, poslal taky kožich, ale s jistými nepříjemnostmi přec jen bývala taková výprava spojena.

Dvakrát již byl Štěpán Bačkora venku a tentokráte měl jeti po třetí. Tehda však opravdu nemohl, i sedl a v těžkých rozpacích psal milému strýci list.

Tu jest:

„Předrahý strýčku!

Děkuji Vám ze srdce za milé pozvání na domácí Váš ples, který připadá letos na masopustní neděli. Loni, pamatuji-li dobře, byl o týden dříve — snad proto, že byl masopust kratší.

Věřte mi, upřímně to pravím, odnikud jsem si neodnesl krásnějších vzpomínek než od Vás, ze zapadlé, zasněžené Vaší myslivny. To byl ideál nejen domácího plesu, ale plesu vůbec. Tak teplo, útulno bylo u Vás, docela jinak než tady na Žo-

fíně, kde z plesů čiší velkoměstský chvat a tančí se jak od sáhu: včera ples, dneska ples a zítra zase ples, a tak po celý týden a po celý masopust. Připadá mi to tak řemeslným, jako by se tančilo za plat. Je to jako veliká dodávka tance od rozličných lifrantů, odváděná ve lhůtách, jako zásobování veškerého města křepčením, až nezbude ani páru zdravých noh. Kdežto u Vás ta milá útulnost! To vědomí, že myslivna Vaše, pohřížená celý rok jako ve snění, probouzí se jenom na jedinou noc k nevídanému, skvělému divadlu tance, jako k nějaké oběti, a když k ránu ztichne hudba, upadne zase ctihodná Vaše budova ve staré snění. Po takovém plesu zbudou ve hlavě staré myslivny — v černých jejích krovech a v rozložité lomené střeše — jenom tklivé vzpomínky na šumný rej jediného dne v roce. Doznívání polek a valčíků a starých čtverylek ukolébává ji v pohádkové snění — připadá mi, jako by Vaše myslivna dovedla přemýšleti, vzpomínati.

Ach, tím více lituji, drahý strýčku, že se letošního Vašeho domácího bálu nemohu zúčastnit. Věřte mi, nemohu, ačkoli bych tam s radostí zaletěl. Ale duchem jistě budu u Vás.

Nemohu z mnoha příčin. Churavěl jsem poněkud, nějakým katarem průdušek, a lékař velmi důrazně mi doporučil, abych se šetřil, zvláště však abych se vyvaroval všelikého nastuzení, aby se choroba nevrátila — pak prý by bylo hůře. Nejsem sice tak příliš úzkostliv o své zdraví

— kdo pak někdy neměl katar průdušek! — ale cítím, že tentokráte musím uposlechnouti.

Mimo to, ač by jinak nerozhodovalo, kdyby nebylo té záležitosti zdravotní, musím se Vám zcela důvěrně přiznati, že jsem letos nějak finančně vyčerpán. Měl jsem poslední dobou značná vydání, pořizoval jsem si mnoho nového prádla a šatů — šlo to hodně do peněz — a ještě jiná, další vydání mne čekají. Pravda, měl jsem něco úspor a zbylo taky ještě něco, ale obávám se, abych dřív, než se naději, neoctl se na dně. Šéfovi nerad bych říkal o zálohu, milý strýčku. Domýšlím si něco na to, že za celou dobu své služby nikdy jsem od něho zálohy nepožadoval — a v tom jsem snad z celého personálu jediný. Tato okolnost mi taky v jeho očích velice prospívá, zvyšuje jeho důvěru ve mne. Je přesvědčen, že mám svoje příjmy a vydání v náležité rovnováze, a dal mi zas o novém roce na jevo, že mohu svoje postavení v jeho závodě pokládati za bezpečné a zaměstnání u něho za životní povolání. Naznačil mi, že mi brzy zase polepší, a že se mnou má jisté úmysly. Ba, dokonce mi řekl: Škoda, příteli, že nemám dcery. Lepšího zetě bych si nepřál. — Až se ve mně dech zatajil. Ale po všech těchto věcech tím méně se mohu odvážiti požádat ho za půjčku.

Krom toho však, drahý strýčku, ještě jedna okolnost by mi zabránila, abych se letošního Vašeho plesu účastnil. Umiňoval jsem si již loni,

— odjížděje od Vás — že budoucně odřeknu, ač mi to již tehdy způsobovalo mnoho nemilých pocitův a obav, abyste mne snad nevinil z nevděčnosti. Pozorovalť jsem loni, — a věřte mi, předrahý strýčku, že tu ze mne nemluví obyčejná marnivost a domýšlivost — že jsem učinil hlubší dojem na slečnu Růženku (ředitelovic) než jako pouhý příležitostný tanečník. Dala mi to na jevo způsobem, že jsem nemohl býti v pochybách, kam směřuje. Loučila se se mnou tak tklivě v zadním (zeleném) pokoji, nemohla se odtrhnouti, a — zachovejte však v naprosté tajnosti toto sdělení! — vyčkávala téměř, abych jí uloupil hubičku. A když konečně musila odjeti, řekla mi „na shledanou!“ — ale jakým zvukem! A její dobré oči se při tom zakalily.

Drahý strýčku, Růženka je jistě děvče líbezné, hezké, prostomilé, dobře vychované, i věno prý má (sestřenka Pavlička svěřila mi, že patnáct tisíc po mamince), ale vše to musilo mi zůstati lhostejným, neboť srdce mé již tehda bylo zadáno navždy. Nuže, strýčku, uznáte jistě sám, že třeba tu vyhnouti se opětnému setkání, abych nevzbuzoval a neživil marných nadějí, jichž nelze uskutečniti. A že vidím jasně, toho mi důkazem i malá zmínka v posledním dopise sestřenky Pavličky. Připojilať k svým řádkům „post scriptum“: Přijď jistě, Pišto, Růženka se nemůže dočkati. Povězte strýčku, zda mohu jednati lépe, než zůstanu-li doma?

Mimo to však, strýčku předrahý, nastává mi v poslední dny masopustu stěhování. Odejdu ze svého posavadního skrovného bytu, najal jsem jiný, větší, a budu míti hodně starostí s jeho zařizováním. Přivezou mi tam nábytek, musím rovnati, stavěti a přestavovati — víte dobře, že trvá chvíli, než člověk seřadí nábytek tak, aby ladně vyplňoval prostory, a taky účelně. Mnohdy to trvá celé neděle, ba, někdy teprv po roce shledáme, že původní rozestavení jest vadné. Toto moje stěhování jest neodkladné, neboť závěrek masopustu spadá v jedno s termínem nájemným. Musím ve starém bytě učinit místo svému následníku, a v novém bude se taky malba opravovati, jeden pokoj zcela nově malovati. V této roztržitosti a shonu nemohu se z Prahy vzdáliti.

Konečně pak, předrahý strýčku, ještě jedna záležitost poutá mne na Prahu právě v den, kdy se pořádá Váš domácí ples — a probůh, nedomnívejte se, že ji jenom předstírám, abych se Vaší myslivně vyhnul.

Je mi osmadvacet let, strýčku milý, snad mi nezazlíte, že jsem se rozhodl oženiti se. A sňatek můj připadá právě na masopustní neděli. Nehněvejte se, že jsem Vám o tom dříve nic nepsal. Nemohl jsem ani, neboť byly jisté překážky, a hrozilo nám odložení sňatku následkem těžké nemoci jedné velmi vážené příbuzné mé nevěsty. V nemoci té nastal příznivý obrat, nic nám není v cestě. Moje Julča

jest roztomilé děvče, dvacetiletá brunetka, a nemůže se dočkati vlastní mladé domácnosti, nemůže se dočkati dne, až ji uvedu pod svoji střechu a rozhrnu před ní oponu milého toho útulku, jejž s láskou a s nejlepšími nadějemi pro ni a pro sebe připravuji.

Tímto listem zvu Vás taky co nejupřímněji na svatbu, Vás i sestřenky. Bohužel, ježto máte v ten den domácí ples, sotva přijedete, a věřte, to mne bude boleti velice. Nikdy jsem si nemohl pomysliti, že byste právě Vy na mé svatbě chyběl. Ale nešlo jinak. Nebylo lze odložiti oddavky — připomínám opětně nájemný kvartál, který tu také rozhodoval. Její rodiče tak ustanovili, a Julča — jak řečeno — nemůže se dočkati, aby byla mladou paničkou. A pevně doufám, že ji tedy učiním šťastnou, spokojenou paničkou, a — jak již svět se točí — i blaženou maminkou. Vůli mám k tomu nejlepší, předrahý strýčku, a chci kráčeti ve Vašich stopách. Vaše domácnost, Váš rodinný život bude mi příkladem.

Snažně Vás tedy prosím, drahý strýčku, abyste mi nezazlíval, že na letošní Váš domácí ples nepřijedu.

Váš vděčný, upřímný synovec

Štěpán."

Nár. Listy v lednu 1904.

Zachránce života.

V žofínském sále dozníval divoký kvapík, poslední rej první poloviny tanečního pořádku. Schylovalo se k půlnočnímu odpočinku. Páry tanečníků v sále řídly. Kvapíkem udoláni, odváděli rytířové tanečnice na sedadla, k maminkám a tetičkám, a potáceli se ze síně. Jenom nejotužilejší ještě vytrvávali. Takoví, jejichž plíce byly nejsilnější, jejichž hlavy odolávaly závrati.

Maminky, jejichž dcerušky jim byly již vráceny, zdvíhaly se kvapně a spěchaly buď do předsíně sálu, improvisované jídelny, nebo do přízemku, aby uchvátily prázdný stůl, kus místa k pohodlnému povečeření. Všemi vedlejšími místnostmi voněly již obvyklé půlnoční smažené řízky žofínské.

Ach, stále táž vůně řízků! Vonívaly nám před třiciti lety, voní dnešní tancechtivé mládeži a budou tam voněti ještě mnoha — mnoha tancujícím generacím.

*

Blížící se půlnoc, ponenáhlé vyprazdňování sálu, vůně řízků zvenčí — vše to bylo lhostejno páru mladých lidí, kteří se již v půli kvapíku byli uchýlili na plyšová dvě sedadla, zakrytá téměř docela umělým loubím zeleně všelikých palem a kulovatých, palicovitých korun vavřínů.

Mladý muž zanícen pohlížel na sličnou dívku snědé pleti, jiskrných zraků, kteráž levým loktem se opírajíc o měkký lenoch sedadla, pravicí potřepávala skvostným vějířem, ovívajíc líce do višňova rozpálené.

Dívala se nějak zkoumavě na mladého muže, jehož tvář byla vroubena hustými, hebkými kaštanovými vousy, a jehož levice v bílé rukavičce pohrávala rozpačitě nějakým zlatým nebo pozlaceným penízem, visícím na prvém článku řetízku.

Zraky dívčiny sklouzaly chvílemi na prsty mladíkovy a sledovaly jeho hru. V takovém okamžiku ruka jeho ustala v pohrávání a peníz visel nehybně.

„Věříte mně, Milado?“ tázal se mladý muž skoro šeptem, když byl nabral dechu po dlouhém vyznání, kteréž bylo protkáno nebem, hvězdami, sluncem, jarní vůní květů, horoucím tlukotem srdce, bezesnými nocemi, celým životem a čím vším ještě.

Zraky dívčiny, ač byly stále upřeny na mladého muže, nehleděly teď ani na něj, ani na jeho ruku, ani na peníz, ale kamsi do daleka, přes celý sál, a pronikajíce jeho zdmi letěly ještě

dále, dále — do nedozírna. Takovéto pohledy milované dívky, pohledy unikající v neznámé končiny, jsou trapny zbožňujícímu mladíku a naplňují ho obavami. Kam patří? Co se zjevuje tam v dáli?

Mladý muž opakoval svoji otázku ještě šeptněji a tišeji.

Snědolící dívka vracela se pohledem z dalekého výletu, oheň jejích zraků soustředil se znenáhla v očích mladého muže, a ústa její pronesla:

„Nemluvil jste podobně ještě nikdy k žádné ženštině? Nikdy? K žádné?"

„Nikdy, Milado, k žádné!" řekl rozhodně a vroucně mladý muž.

A při tom bezděky pozdvihoval pravici, jako by chtěl vztyčiti tři prsty ku přísaze.

Dívka zavřela vějíř a lehoučkým jeho dotekem zastavila ruku mladíkovu v pohybu.

„Věřím vám, Vratislave," pronesla hlasem, jehož zvuk naplňoval Vratislava neskonalým blahem... „Ale nechtějte na mně hned odpověď. Tak jste mne překvapil..."

Lhala tu. Očekávala toto překvapení po celý večer, přicházela s očekáváním jeho na ples. Ale dívky, lhouce někdy, pronášejí to jako nejsvětější pravdu. Mladý muž věřil Miladě.

*

Kvapík ztichl. Zbylé, udýchané, uřícené páry řadily se ke krátké promenádě, aby oddechly.

Vratislav byl se odmlčel, hledě na Miladu, pohlcuje ji planoucími zraky.

Nyní se sklonil, chopil se maličké, dětské její ruky, povznesl ji k ústům a políbil bílou rukavičku.

„Jak šťastným jste mne učinila, Milado!“

Dívka opět se byla zasnila. Ale když přitiskl její ruku ke rtům, pronesla náhle:

„Jaký je to peníz, Vratislave?“

A dotkla se zlatého nebo pozlaceného přívěsku Vratislavova řetízku.

Líce Vratislavovo zapálilo se ohněm, jako by byl dopaden v čemsi nekalém.

„Tento peníz,“ koktal rozpačitě, — „ach, ano, je to památný peníz...“

„Má asi zvláštní význam, Vratislave, pravda-li?“ řekla Milada tónem vyšetřujícího soudce.

„Skutečně, Milado, skutečně,“ přisvědčoval Vratislav.

„Jakého jest původu, Vratislave? A jaká jest příčina, že jej nosíte?“

Vratislav mlčel. Tváře mu hořely, oči sklopily se pod pronikavým pohledem Miladiným.

„Hle,“ pronesla dívka, „prve jste mne vyzýval, abych pohleděla na dno duše vaší — a tu se setkávám s prvým tajemstvím. Nuže, Vratislave, tento peníz je z ruky kterési dívky!“

„Milado!“ zaúpěl Vratislav. „Ujišťuji vás —“

„— že bych vás obelhal, kdybyste mi dala domluviti,“ doplnila Milada a vzchopila se. „Pojďte, matinka čeká — má jistě hlad.“

Vratislav rovněž se vzchopil, podal Miladě rámě a odváděl ji. Zavěsila se sice, ale cítil, jak odměřeně, chladně.

Proklatý peníz! Proč jej vlastně nosí na řetízku! Mohl se naditi této otázky — a věděl, jak těžka jest mu odpověď. Ó, kterak se umějí mstíti stíny minulosti!

*

Bylo ke čtvrté hodině ranní. Vratislav doprovázel Miladu a matku její dolů do šatny.

Dvorně pomohl staré paní do pláště a přiskočil potom k Miladě, aby jí byl nápomocen.

Stará dáma zálibně pohlížela na statečného muže, převyšujícího ztepilou její dceru o půl hlavy. Jaký to vybraný párek! Zdali se dnes domluvili? kmitlo jí hlavou. Neboť přála Vratislavovi od prvního okamžiku, kdy ho byla spatřila a poznala.

Byly hotovy, Vratislav provázel je ze síně k povozu.

„Vy ještě setrváte?“ otázala se matka.

„Milostivá paní — jaká by to byla trýzeň, když vy odcházíte! Odejdu rovněž.“

Milostivá se usmála vlídně. Ovšem, vždyť mu odváží dceru!

„Navštivte nás, pane inženýre," zvala Vratislava.

Radost prochvěla Vratislavem. Pohlédl na Miladu a žadonivě se otázal:

„Smím, slečno?"

„Budete nám vítán," odvětila lehce a vklouzla do vozu.

Dvířka zapadla, kočí mlaskl, kola vozu zaharašila po umrzlé půdě — za okamžik zmizel povoz za mýtným domkem na můstku žofínském.

*

Opojen vracel se inženýr Vratislav Sokol po půlhodině domů. Jaká to byla noc, jaké vítězství! Jest pozván — Miladě vítán. Nuže, rozhodnuto. Nejrůžovější budoucnost vzchází mu po boku tak bohatýrské — a bohaté děvy.

Odstrojoval se, vyvlékal řetízek z vesty. Zraky jeho padly na osudný peníz.

Čelo se zachmuřilo, tvář nabyla hněvivého výrazu.

„Proklatý čtvrtzlatník! Má po druhé ohroziti můj život?"

A ruka jeho, chopivši se drsně peníze a zakroutivši rázem něžným ouškem, odervala jej od řetízku. Vytrhl výsuvku psacího stolku, vhodil tam peníz a zaskřípěl:

„Zde si lež! Nikdy již tě nespatří!"

*

Cosi posvátného obestřelo Vratislava, když vstoupil po prvé do domácnosti ovdovělé paní Bláhové, matky zbožňované Milady. Jaké kouzlo dýchalo ze všeho, co obklopovalo božskou tu dívku! A za krátko snad bude ji zváti svojí. Ó, blažený sne života! Je-li možno, že mu kyne takové štěstí?

Osaměli na chvíli, stará paní vyšla na okamžik, aby dohlédla, připravuje-li komorná řádně láhev s vínem a čišky na stříbrném táce.

„Milado — vzpomínáte-liž na poslední ples?" zatoužil Vratislav.

Milada však v tom okamžiku myslila na cosi jiného. Zraky její byly upřeny na řetízek Vratislavův.

„Kde máte svůj peníz, Vratislave?" otázala se.

Vratislav pomátl se.

„Doma, Milado, překážel mně."

„Dříve vám nepřekážel?"

„Nuže, Milado, řeknu vám pravdu. Odložil jsem jej, abych vás přesvědčil, jak je mi lhostejný."

„Přesvědčil jste mne o pravém opaku, Vratislave. Není vám lhostejný — není to lhostejný peníz vůbec. Jinak byste jej byl ponechal na řetízku. A tím byste mne byl přesvědčil, že na něm pranic nezáleží."

„Milado!" zaúpěl Vratislav, jako tehda na plese.

„Tolik vám pravím, Vratislave: přeji si, aby-

ste si peníz opět zavěsil. Noste jej, nepřekáží mi. Ať je z ruky číkoli, má patrně právo na tu pietu. Doufám, že jednoho dne zvím pravdu."

„Milado, žárlíte — a kdybyste věděla —"

„Vratislave, právě proto, že nežárlím! Poslechněte mne."

„Když kážete — — —"

Vstoupila matka.

*

Plně již rozkvétal bez, když Vratislav se rozhodl, že požádá za ruku Miladinu. Bohužel, k tomu důležitému činu nemohl ho provázeti otec — Vratislav byl od dětství sirotkem. Ale byl druhého otce nalezl v poručníku svém, strýci Vránovi.

„Strýče, musíš se mnou," řekl mu jednoho dne. „Mohl bych sice sám, jsem k tomu dosti mužem; ale vedle Milady jest její matka, nechť i vedle mne stojí jako záruka dobrý muž, druhý otec můj, ty, strýc a poručník. Nejdu na zálety, jdu říkat o ženu."

„Vratislave, doprovodil bych tě na konec světa," odvětil strýc Vrána. „A tuto cestu nejraději s tebou nastupuji. Nebo vidět tě jako šťastného manžela a pak otce — toho jsem se chtěl na světě dočkati. Kdy?"

„V neděli, strýče. Pojedeme na villu — jsou již venku. Krásné jaro je vylákalo."

„Dobře, Vratislave. Připrav se. Já budu připraven.“

*

Jaký rajský, rozkošný sad rozevřel se před oběma hosty na venkovské usedlosti paní Bláhové! Ach, ano, letělo hlavou Vratislavovou, jen v takovémto rozkošném, útulném zákoutí mohla vyrůstati a vyrůsti bytost půvabu Miladina. Zde ve svěží přírodě, jako její vlastní kněžka. A zde snad bude i Vratislav prožívati svoje líbánky. Skoro ho pojímala závrať.

*

Již bylo vše vyřízeno. Strýc Vrána byl bodrý, srdečný, dokonalý muž, paní Bláhové se velice zalíbil. Náklonnost její k němu zvyšovalo, že se podobal trochu jejímu nebožtíku. Snad, kdyby je byl osud svedl dříve, nebyla by se rozpakovala podati tomuto jadrnému starému hochu ruku, provdati se po druhé. Vrána byl starým mládencem.

V letohrádku čekala oba hosty svačina.

Stará paní měla plné ruce práce, plnou hlavu starostí.

„Musím do stavení, pane strýče,“ omlouvala se Vránovi. „Ale ty dva divochy nemůžeme zde nechat samotny. Hlídejte je za mne.“

„Nikdo neumí hlídat lépe, milostivá,“ smál se strýc Vrána. „Vratislave, měj se na pozoru!“

Všichni tři seděli v besídce. Milada zadívávala se vroucně na Vratislava. Nikdy ještě oči její tak neplály. Ale chvílemi zablesklo se v temných zracích jejích cosi rozpustilého. To vždy, kdykoli se podívala na řetízek Vratislavův — a na peníz, jenž zase na něm visel.

„Malou prosbu mám, Vratislave, a jistě ji neoslyšíte v tento den — v zásnubný náš den. Darujte mi svůj památný peníz. Hle, není-li to skvělý důkaz, že nežárlím?"

„Milado," vzpouzel se Vratislav. „Peníz ten má jen pro mne cenu — nechtějte ho..."

„Jakže — jaký peníz?" otázal se strýc Vrána. „Ah, ten — jaké pak drahoty s ním, Vratislave! A vlastně — ví slečna Milada — zná jeho historii? Pověděl jsi?"

„Strýče!"

„Vy to víte?" zvolala Milada. „Pak tedy jistě mi povíte — —"

„Kterak bych nevěděl," odpovídal strýc. „Tento peníz, drahá slečno, zachránil vlastně Vratislavovi život. Nebýti ho tuto na jeho řetízku, snad by Vratislav dávno nežil."

„Můj Bože!" užasla Milada. „A kterak to?"

„Strýče! Pro Boha tě prosím — —" spínal Vratislav ruce.

„Dejte mi ten peníz, Vratislave," naléhala Milada, „podejte mi jej! Vyhovte mi!"

Jako by nebyl pánem vůle své, odepjal Vratislav peníz a podal jej Miladě. Dalf k němu po

onom večeru připevniti ouško vyvlékací, aby se ho kdykoli mohl zbaviti bez násilí, hned.

„Je to čtvrtzlatník," započal strýc Vrána. „A jak pravím, od onoho dne, kdy se to stalo, nazývám ho zachráncem života Vratislavova. Ačkoli dříve předcházel jeho útok na ten život."

„Můj Bože," řekla úzkostlivě Milada. „Jaké příhody! A tys mi zachránil Vratislava!"

A povznášela peníz; zdálo se, jako by jej chtěla políbit.

Rychlým pohybem ruky zabránil tomu Vratislav.

„Dětino," řekl strýc Vrána, „vždyť je dávno v ohni pozlacen."

„Dáte mi jej, Vratislave, a budu jej nositi na stužce na krku. — A kterak se to stalo?"

„Ó," hovořil strýc Vrána, „dost úzkostí jsem zakusil, neboť všechno vlastně zavinil jsem sám. — Vratislav slavil svoje třetí narozeniny — ó, slečno Milado, jaký to byl kučeravý klučina. Již tehda neměl otce, já byl jeho poručníkem. Přišel jsem v den jeho narozenin a přinesl jsem mu darem čtvrtzlatník, z brusu nový čtvrtzlatník. — Jakou měl radost! Třpytil se a cinkal. Vzal jsem tehdá Růženku s sebou, svoji šestiletou neteř, dceru druhé sestry. Pojednou, jak mezi dětmi bývá, vznikl mezi nimi spor — oba si chtěli s penízem hrát. Ale Vratislav hájil své právo vlastnické, a aby lépe uhájil — vstrčil peníz do úst. Nikdo z nás — ani já, ani jeho matka — nepozoro-

val toho. Pojednou se počal Vratislávek kuckat, zmodral, třepal rukama — nu, zkrátka, spolkl on ten čtvrtzlatník! Pomyslete si naše leknutí — pomyslete, jak bylo mně, kterýž jsem čtvrtzlatník přinesl. — Honem pro lékaře. Ale což lékař! Na operaci byl Vratislav malý, nezbývalo než doufati v přirozenou pomoc. Bože, to byl tehda den, to byla noc! Ale zaplať Bůh, šťastně to dopadlo. Nátura sama si pomohla, jak se říká. Potom jsem dal peníz důkladně pozlatit a schoval jej. A když Vratislav dostal první hodinky, přivěsili jsme mu k řetízku jeho zachránce života. Nu, to jest vše. Vidíte, že je to skutečně památný peníz."

Milada za vypravování strýcova trochu pobledla. Teď vzdychla a řekla:

„Věru, památný peníz. Tušila jsem to hned."

A podávajíc peníz Vratislavovi, dodala:

„Ne, Vratislave, o tento peníz nemohu vás oloupiti. Noste jej dále — bude vám do smrti památkou na drahého strýčka a na šťastné vyváznutí ze smrtelného nebezpečenství."

Právě přicházela paní Bláhová v průvodu služek, přinášejících svačinu.

Nár. Listy v únoru 1904.

Jiříkova ženitba.

Nikdo z nás nevěřil tehda v prvém okamžiku té pověsti. Nesla se tak tajemně, šeptem od úst k ústům, od ucha k uchu. Nikdo nevěděl, kde vzala počátek. Ale kdokoli ji podával dále, zároveň již projevoval pochybnost: „Nevěřím tomu... Snad jakési nedorozumění...“

Ale byla to pravda. Jiříkova ženitba byla zmařena. Roztržka byla skutkem. Nasvědčovala tomu již okolnost, že jsme od onoho dne Jiříka mezi sebou nespatřili. Vyhýbal se nám, unikal, byl jako nezvěstný. Toto jeho zmizení ze společnosti bylo nám důkazem, že zvěst nebyla pouhou pověstí. Neboť jinak nikdo mu nezavdal příčiny, aby se starých přátel stranil. Tím odstupem potvrzoval sám, čemu jsme s počátku nechtěli věřiti. Buď se styděl, nebo — trpěl.

Událost nás překvapila. Ale to je slabé slovo. Ohromila nás téměř. Jiřík byl pevný hoch, karakter. V celé jeho minulosti nebylo ničeho,

co by bylo mohlo přivoditi roztržku tím, že bylo odhaleno. Nebylo nic k odhalení. Žádná pochybná známost, žádná zrazená, opuštěná milenka, neřku-li dítě, jemuž by byl dlužen jméno otcovské. Žil jako všichni jeho přátelé, a přece žil jinak. Uměl býti vesel, ale nikdy nepřekročil míry. I v největší veselosti byl nejvážnějším ze všech, kdož byli kolem něho. Nikdy nikdo se neodvážil žádné nešetrnosti k němu. Kdežto všichni ostatní navzájem všelijak se taškařili, ba v bezuzdné rozjařenosti i žertovnými přezdívkami se častovali, k Jiříku netroufal si nikdo nic takového. Zůstal vždy jako zlaté zrnko v písku, s nímž je proud unáší. Nesmísil se, nezapadl do bláta. Bodrá, nesobecká, ušlechtilá jeho mysl všechny druhy sobě podmaňovala. Ochotně pomáhal, kde bylo pomoci třeba, mnohý vznikající spor mezi ostatními zažehnal. I nestačí říci, že jsme ho měli rádi. Milovali jsme ho. Tou upřímnou, bratrskou láskou, které mezi muži nikdy nebylo příliš, které však je čím dále méně. S ním a kolem něho bylo nám tak teplo. Zažili jsme s ním vzácné chvíle. Věděl mnoho a dovedl každého z nás tak šetrně poučiti, aniž kázal jako chvástavý mentor, aniž nám dal pocítiti, že jsme v tom či onom nedouky, nevědomci.

Proto jsme mu ze srdce přáli, když po prvé se proneslo, že má známost s Libuší Zápotockých, dcerou továrníkovou, že si ji vezme. Pravda, i trochu jsme se roztesknili. Neboť o něj při-

jdeme. Ožení se, a nejlepší člen společnosti naší odpadne. Člen i její tmel. Ale přes to ze srdce jsme mu přáli štěstí, jež mu kynulo. Továrník Zápotocký byl bohatý muž, Libuše byla zlatou nevěstou. Ó, vždy jsme věděli, že Jiřík trefí dobrou partii.

A tu překvapující zvěst, že ze svatby není nic, že se Jiřík s Libuší rozešel. Čí vinou? Vlastní? Její? Nějakou intrikou? Kdo ji zosnoval? Věděli jsme, že nemá soupeře. Stáli jsme jako v mlze. Na všechny ty otázky nikdo nám nemohl odpověděti. A Jiřík byl nezvěstný. Pravili, že odjel na cesty, do Paříže, aby svoje vzdělání doplnil. Jiní, že mešká v Londýně. Ještě jiní věděli o něm, že odplul až do Ameriky. Buď kde buď, nám se nezjevoval. A neděle, měsíce míjely.

*

Uplynul rok.

Ejhle, tu byl Jiřík! Na potulce Malou stranou, Hradčany, Pohořelcem zabloudil jsem zondán do hospůdky vedle Lorety, proti Černínským kasárnám, a tam seděl Jiřík.

Překvapení bylo příliš náhlé, neočekávané, abych k němu přistoupil, jako bychom se byli včera rozešli, a neprojevil úžas nad jeho nenadálým zjevem rovněž jako nad jeho zmizením s obzoru.

„Jirko! Kamaráde! Kde se tu bereš? Kdes byl? Proč ses nám tak bez rozloučení ztratil?“

Ano, tou otázkou připomenul jsem mu, co jsem připomenouti nechtěl, ale již bylo vyřčeno. Jiřík se usmál, pokynul mi, abych usedl vedle něho, a odložil nějaké noviny, jimiž se byl obíral.

Když se usmál, objevil se mu v jeho tváři nový, nebývalý rys. Bolest, utrpení vrývá takové rysy do tváře lidské, nová a veliká nějaká zkušenost. Zažil cosi takového i Jiřík v uplynulém roce.

Poslední otázce mé vyhnul se Jiřík zcela hladce. Pověděl mi, že se nedávno vrátil z Paříže. Taky v Londýně byl, i v Americe. Všechny zprávy tedy byly pravdivé. A vyprávěl o svých cestách, o svém zaměstnání, o nových zkušenostech — hodinu vyprávěl, a byl bych naslouchal do noci. Jiřík uměl vypravovati. Vracel se skutečně s novými poznatky. Všady, kde byl, sloužil. Neboť ne pouhé dívání, pozorování — poznamenal — ale služba pod jinými, zkušenými vůdci, služba se všemi důsledky, služba s úspěchy i zodpovědností utužuje a napájí člověka novými, nezapomenutelnými zkušenostmi.

„Ba, i jako zřízenec jsem pracoval, hochu," pravil mi, „jako pouhý dělník. Hotový inženýr — a stál jsem u svěráku jako zámečník, a koval jsem, spájel, piloval, nýtoval — a věříš-li, že si toho všeho nesmírně vážím? Ve mnohém oboru, který mi byl dopodrobna znám v theorii, přišel jsem teprve na jádro podstaty. Co jsem sice již dávno dovedl pouhými číslicemi vypočítati, ale

čehož uskutečnění jsem zase znal z pouhé theorie, to jsem nyní vykoval a ztužil vlastním kladivem, přizpůsobil vlastním pilníkem. Stál jsem u výhně, v dešti jisker, stál jsem u pecí, v nichž taveno ohromné množství rudy, přede mnou rozlévaly se celé proudy litiny, do běla rozžhavené, a já, uče se ovládati všechny tyto hmoty vlastníma rukama, cítil jsem, jak mi přibývá nových sil. Řídil jsem parostroj, příteli, a byl jsem zaměstnán u lodních strojů, v tom hrozném pekle dole, kam nevnikne paprsek denního světla. Při tom všem uviděl jsem kus světa a vrátil jsem se s nejlepšími vysvědčeními. Jsem inženýrem, ale mohu býti také topičem lokomotivy a strojvůdcem, mohu býti dokonalým pracovníkem v hutích, ředitelem kterékoli továrny, představeným zámečnické dílny. Mám nejen svoji vědu, ale i znalost všeho materiálu a zkušenost, jak se ovládá. Není to vzácný zisk? Nebyl to rok výborně vynaložený? — — —“

Jiřík vztáhl ke mně ruce a napjal obě dlaně. Byly tvrdé, upracované, bříška u kořenů prstů byla plna vysokých, tmavých mozolů. Obrátil ruce. Nehty prstů byly tvrdé jak orlí drápy.

Den se skláněl, vyšli jsme z hospůdky — a aniž jsme si řekli — zamířili jsme ke Strahovské bráně, branou ven a zabočili jsme v pravo. Obešli jsme tak obloukem kus Prahy a vraceli se přes Letnou do města.

Když jsme se octli na silnici pod hradbami strahovskými, obrátil se Jiřík náhle a řekl:

„Arci, naslouchal jsi trpělivě, ale vím, že jsem ti o jedné věci nepověděl. O své ženitbě.“

Překvapilo mne to. Mávl jsem rukou, naznačuje, že se nechci vtírati v jeho tajemství.

„Ne, příteli, vše ti povím. Pomiňme začátků. Víš, kterak jsem se s Libuší seznámil, jak dlouho to trvalo, a že se bezmála schylovalo k sňatku. Zdali mi věříš, že jsem Libuši upřímně miloval?“

„Věřím. Vím to.“

„A zdali mi věříš, když jsem ji po prvé zočil, že jsem nevěděl, čí jest, a je-li bohatá nebo chudá?“

„Jsem o tom přesvědčen.“

„Nuže tedy, zamiloval jsem se do ní pro ni samu, do Libuše, jak byla. Vší horoucností lásky muže mých let. Ano, měl jsem taky lásky studentské, ale ty náležely k životu mému tehdejšímu, jako k němu náležely studie. Nikdo jsme se neklamali. Ani já, ani ta poupata, u nichž největším vítězstvím býval ostýchavý polibek. Sňatek? Ah, mně bylo osmnáct, dvacet let, a jim rovněž tolik. Zdali uznáváš, že v tom věku je vlastně každá dívka starší nás? Které z nich připadlo, že na mne počká? Nepřemýšlely o tom. Dívka, pro niž jsem zahořel onou mladickou láskou, když jsem vstoupil do techniky, byla dávno vdána a matkou, když já byl v posledním ročníku. Konečně přišla Libuše. A to byla vlastně pravá moje láska, neboť měla býti mojí ženou. — Ale kterak mi to bylo otráveno! Co myslíš, zda věřil kdo, že ji mi-

luji jen proto, že jest milování hodna? Ne, byla to partie! Partie v mých očích — dle soudu všech — a v očích celého světa. Po prvé řekl mi to slovo poručník můj, když jsem se mu svěřil.

— Hochu, štěstí máš! To je partie! —

Ano, přiznávám, tehda mi to jen tak o sluch zavadilo. Nerozbíral jsem slovo, pojem, nic mi nepřipadlo. Ale znenáhla poletovalo mi slovo kolem uší jako nějaký obtížný hmyz, jako vosa, jako sršeň.

— Gratuluji! Slyšel jsem — Libuše Zápotockých. Uděláte výbornou partii! —

Byl jsem uveden v širší rodinu, znenáhla mne seznamovali s tetami, se strýci, s kmotry — ach, se vším, co souvisí s rodinou.

— Slyšeli jsme již, vyprávěla nám Libuška.

A stranou poklepali mi strýcové blahosklonně na rameno a paní tety tiskly mně vysokomyslně ruku, jako by mi Libuši dávaly ony, jako by náležela jim — a všichni pronášeli ke mně souhlasně:

— Výbornou partii uděláte, pane Sojko. Tam je — —.

Ani se nezmiňuji o tom, že jsem jim byl pouhým panem Sojkou a ne inženýrem, ač mi tento „inženýr“ náležel, neboť jsem si ho dobyl prací, pilným studiem, po všechna léta s vyznamenáním, vždy s vyznamenáním, i ve všech ročnících reálky, víš to. Ale cítíš, co vězelo ve slovech:

„tam je“? Peníze tam jsou, dostanete Libuši, s Libuší peníze.

To trvalo neděle, měsíce, příteli. Ať se mnou hovořil kdokoli, ať mně do tváře nebo za zády, každý řekl: uděláte partii — udělá partii!

Příteli, slovo to znenáhla mne rozčilovalo, nemohl jsem ho slyšet. Libuše byla sluncem, já byl pouhým trabantem. Libuše byla partií, já si ji chtěl jen vzít. Kapalo mi to do duše jako jed. Všechna moje pýcha, všechna hrdost má byla raněna. Budiž, Libuše byla snad partií pro celý svět, ale v mých očích byla dívkou, milenkou, ženou, po níž jsem toužil. Po níž bych byl toužil, kdyby byla měla věnem jenom tři sta šedesát pět zlatých, dejme tomu. Tu by nebyla bývala partií pro nikoho, kdo vědí dopodrobna, co znamená partie, ale pro mne ano. — Budiž, byla partií, ale řekni mi upřímně, nebyl jsem já taky partií? Nejsem mužem, který se dovede postarati o ženu, kterou uvede pod svou střechu? Jsem na počátku dráhy své, vše mi jest otevřeno a bylo mi otevřeno i před rokem. Měl jsem již pěkný kus prakse úřední, byly mi činěny nabídky. Mohl jsem si vybrati. Byl jsem pozýván v úřad státní, mohl jsem si však vybrati i zemský, městský. Zkrátka, nebylo mi úzko o existenci. — Ale to stálé opakování slova partie, ať znělo lichotně přátelsky z úst jejích příbuzných, ať bylo pronášeno s přídechem závisti lidmi jinými, otvíralo mi oči. Můj Bože, ustrnul jsem jednoho dne, jsem

vlastně spekulant! Domáhám se partie, které snad jsem nehoden. Je to výhra, že se Libuši náhodou ve mně zalíbilo, je to trefa na veliký los, objevil jsem zcela maně zlatý důl. A v zápětí tomu lil se do mne hořký cit: budu přílepkem rodiny. Přižením se na hroudu zlata, jehož jsem nedobyl, ale jehož chci lehce užívati. Vlastně bych nebyl musil studovati, a kdybych se Libuši líbil i bez „inženýra", lapil bych rovněž tuto partii, bez diplomu, beze schopnosti, abych ji sám uživil. Ano, jsou takoví mužové. Oslepili buď svým zjevem nebo nahodilým nějakým veřejným úspěchem, seznámili se kdesi na výletě nebo na bále, byli výbory, aranžéry čehosi, uměli nositi nejnovější kroj, uměli se „podati" — a hle, zlatá rybka jim uvázla v síti. Ale vše to příčilo se mně, příteli! Příčilo se mi, až se mi to hrdlem vzhůru dralo. Neboť taky já jsem partií! A kdybych pojal dívku chudou jak vlčí mák, učiním z ní ženu svou a paní, vedle sebe člena společnosti, do které sám náležím. Ať měla co nebo ne, bude vždy chotí inženýrovou, možno, že někdy ředitelovou. Neboť vším se mohu státi. Ale nesnesl jsem pomyšlení, že mám býti pokládán toliko za ‚manžela' Libuše Zápotockých, neboť takovéto „partie" zachovávají svoje rodné jméno, i když se provdají. Kdo je to? To je muž Flory Netřeskovy. Tak se hovořívá, poněvadž Flora Netřeskova měla sto tisíc. Provdávají se za muže, nechtějíce zůstati samy, nechtíce choditi věčně s gardedámou, chtíce míti průvodce

mužského. Udělají si takového muže, koupí si ho. Takový muž podobá se „prinzgemalům", kteří jsou pojímáni panujícími královnami jen pro rozplození vladařských dynastií. Pak žije muž z ženiných peněz, kouří doutníky za peníze své ženy, má na hlavě klobouk od ženy, prádlo mu kupuje žena, každým dalším „Ježíškem" zahrnuje ho dary žena, vždy znova tak utužujíc jeho služebný poměr k sobě, domácnost vydržuje žena, letní byt najímá žena, mužem i jměním vládne žena. Nebo byť i měl muž ouřádek, co znamenají jeho důchody proti jejímu jmění? Slyšel jsi kdy, že se řeklo o muži, jenž má dva tisíce gáže, že přinesl do manželství padesát tisíc? Ale o věnu ženině stále se mluví, i když je následkem jejích libůstek napolo nebo docela vzal ďas. — — —"

Jiřík se odmlčel.

„Příteli, za to však za vše nemohla tvá Libuše! Za nejapný žvast lidí kolkolem."

„Ó příteli," řekl trpce Jiřík, „stěží bych se byl spřátelil s tím, abych na sobě nesl zdání, že jsem spekuloval na partii. Ale snad přece byl bych. Jednoho dne však, hovoře o brzké naší společné budoucnosti, prohodil jsem:

— Hle, dušičko, jak čas letí. Již rok se známe, a než mine druhý, budete dávno paničkou, samostatnou paničkou, a paní inženýrovou! —

Víš, co odvětila?

— Však vy, Jiříčku, taky uděláte dobrou partii! —

Příteli, bylo třeba již jen jediné krůpěje, aby mi číše hořkosti přetekla — a Libuše ji dolila! Z jejích úst otrávilo mne to slovo nadobro. — Teď teprv pochopil jsem tak mnohou narážku z dob minulých, které jsem si dříve nepovšiml, váhy jí nepřikládal. Libuše je sama, není syna, otec má továrnu, stárne, jednoho dne zavře oči. Hle, nač jsem spekuloval? Na jeho továrnu. Chtěl jsem si — dle domyslu všeho světa — měkce ustlati! A tu, příteli, byla míra dovršena. Nechať již celý svět — ale Libuše nesmí se domnívati, že jsem za ‚partií' šel a že se mi podařilo. — Byla to moje poslední návštěva u Zápotockých. Napsal jsem druhý den otci i Libuši listy. Pověděl jsem, co tobě tuto povídám, vylil jsem srdce své, plné hořkosti, a řekl jsem: Byla-li to láska upřímná, nevykouří se vám, Libuše má, z hlavy, ze srdce, z duše. Čekejte. Mám dosti statečnosti a trpělivosti, abych čekal taky. Kladu sobě i vám lhůtu tříletou. Do té doby, doufám, dokonám sebe tou měrou a zjednám pod sebou půdu tak pevnou, význam svůj v oboru svém tak uplatním, že taky já pak budu partií, která vám a věnu vašemu v ničem nezadá. Chci býti sám zakladatelem domácnosti, sám sloupem, na němž bude spočívati stavba našeho společného bydla. — A potom jsem odejel."

„Nespatřiv Libuše?"

„Nespatřiv Libuše."

„Neodpověděla ti?"

„Odpověděla. Že je srozuměna s odkladem, ale že doufá, že se dříve dostavím. Možno, že se nemýlí."

Vzhlédl jsem tázavě k Jiříkovi.

„Byl jsem šťastnější, než jsem sám se nadál. Včera jsem podepsal smlouvu o přijetí místa ředitele a zároveň společníka továrny, s platem desíti tisíc zlatých ročně a desíti procent tantiémy z čistého výtěžku. A to rozhodl můj zkušebný rok v cizině. Neboť podmínkou bylo, aby ředitel uměl zápolit i s kladivem, pilníkem a dlátem, zkrátka, aby rozuměl každé sebe menší práci v dílnách. Doložil jsem vše a prakticky dokázal. Tím jsem partií skoro lepší než milá Libuše! — Na tento rok života však nikdy nezapomenu."

Nár. Listy v listopadu 1907.

Návaly Svatopluka Vaničky-Kolodějského.

Dvacet let mohl jsem ho pokládati za nebožtíka, Svatopluka Vaničku-Kolodějského. Z příčiny zcela prosté. Tehda totiž mi napsal:

„Je rozhodnuto, příteli! Oslyšán, docela oslyšán! Nezbývá mi jiného než revolver, dva spolehlivé náboje, dvojí stisknutí! A všemu konec! Neboť bez ní nelze žíti!"

A potom jsem ho nespatřil. Říkali o něm sice, že odešel do Uher, ale já byl oprávněn věřiti jeho poslednímu dopisu. Zvláště když mluvil o dvou nábojích a dvojím stisknutí. Znamenalo to nepochybně, že jest odhodlán k nejhoršímu.

Přes to docela nic mne nepřekvapilo, když mi jednoho dne po oněch dvacíti letech vpadl do dveří.

„Poznáváš mne, příteli?"

Kdo by nepoznal Svatopluka Vaničku-Kolodějského!

I na to jsem ihned vzpomněl, že mu v kroužku Veselých mládenců říkávali „splašený Janek“. Byl tak trochu potřeštěn, nekřivdili mu.

„Posaď se.“

Usedl, sáhl v záprsí a vyňal — revolver. Položil si jej na kolena, tvář jeho nesmírně zvážněla.

„Teprv teď?“ prohodil jsem. „Myslil jsem, že sis to odbyl před dvacíti lety.“

Jako by neslyšel pronesl Svatopluk Vanička-Kolodějský hrobově:

„Jsem hotov s životem. Není naděje v záchranu. Může-li mne kdo zachrániti, jsi to jen ty...“

Vanička-Kolodějský sáhl po druhé do kapsy, vyňal složený papír, rozložil jej, podával mně. Mrskl jsem okem po papíře a poznal jsem, že jest pokryt — verši.

„Ty máš povolení na dva revolvery?“ vyhrkl jsem.

„Jak to?“ podivil se.

„Promiň, jsem trochu roztržit. Oč běží?“

„O ni! Albínu, dívku rajských vlastností. Myslil jsem, že jsem dávno vyprahl ve svých útrobách. Spatřil jsem ji, a byl jsem vyveden z toho sebeklamu. Ji — anebo žádnou! Mám ti ji vylíčit? Ne, přečti si verše. Tam je všecko. — Je to poetická dívka, proto jsem své city vylil do veršů. Pouhou prózou nedobudu si k ní přístupu. Je-li možno získati ji, je možno jen tímto

způsobem. Máš styky s přáteli, redaktory, s časopisy, někam to dej. Kamkoli. Koupím si pak tři čísla, pošlu jedno jí, jedno její matce ——"

„Má matku?"

„Má. Nemá však otce. Chci jí být vším! Chotěm, otcem, přítelem. Kdybys ji znal! — Přečti si začátek!"

Bezděky upřel jsem zraky na papír a četl jsem první sloku:

Návaly.

(Veleváženě slečně Albíně Vavákově.)

Voda se pění, ve víru točí,
takových vírů se náramně bojím,
kdybyste spadly, mé drahé oči,
někdo vás vytáhne, za to vám stojím!

„Co tomu říkáš?" tázal se dychtivě.

„Že tomu sotva odolá. — Nebylo by lépe, kdybys to čistě opsal, na papír se zlatou ořízkou, a poslal jí rekomando, aby to docela jistě dostala?"

„Ne, na ni působí jen verše tištěné. Až uvidí dedikaci, až pak přečte můj podpis, srdce její roztaje. Miluju ji tak horoucně, jako jsem milovával ve dvacátém roce. K zbláznění, nezištně. — Že má po otci dům, nic u mne nerozhoduje. Snad proto je tak nepřístupna. Byl bych povděčen, kdyby radši neměla dům. Konečně bych ji taky uživil. — Nuže, postaráš se, aby to někde

vyšlo? Honoráře nežádám — nebo ne, počkej, ať ho pošlou, mohu to pak věnovat nějakému dobročinnému účelu. Jen o to prosím, aby řádka „veleváženě slečně Albíně Vavákově" byla nějakými tlustšími slovíčky. Má příbuzné, budou jí závidět. A mně to zatlačí."

„Pokusím se, příteli," řekl jsem, vzdávaje se osudu.

A Svatopluk Vanička-Kolodějský vybouřil ze světnice.

Bylo to právě oné soboty, kdy mne s básní Svatopluka Vaničky-Kolodějského vyhodili už z páté redakce — tu zvonek v předsíni rozdrčel se jak vzteklý a za okamžik vstupoval ke mně Vanička-Kolodějský všecek udýchán:

„Příteli, zadal jsi už někam tu báseň?"

Byl jsem v nesmírných rozpacích.

„Posud nemám odnikud určitého rozhodnutí..."

„Výborně, příteli. Musíme v ní cosi změniti. Přináším nový opis, vyžádej si původní nazpět. A takhle, jak to tu je napsáno, do slova tak to dej vytisknout."

Jako bych jím byl hypnotisován, sáhl jsem po půlarchu papíru, jejž mi podával. A zcela mechanicky jal jsem se pročítati zatracené ty verše, s nimiž mne právě dnes po páté vyhodili.

„Voda se pění, ve víru točí... — Vždyť je vše, jak bylo! Co jsi tu změnil?"

„Ouha, kamaráde. Přečti si dedikaci!"

Čtu dedikaci:

„Velevážené paní Aloisii Vavákové... Co to znamená?"

„Co to znamená?" hovořil s přemrštěnou vážností Vanička-Kolodějský. „Znamená to, hochu milý, že jsem zkoumal nitro své — několik nocí jsem nespal — a dospěl jsem konečně nezvratného přesvědčení, že pocity moje k Albíně Vavákově byly klamné, šalebné. Konečně jsem taky rozumně uvažoval: je mně dvaačtyřicet let, Albíně dvacet. Nesrovnává se to. Aby mi někdy nevyčítala, že jsem jí ukradl mládí a že byla zkrácena, až by sama přišla do svých let nejkrásnějších. Z lásky k ní jsem hotov podstoupiti vše, každou oběť. Ale zatím srdce mé promluvilo — a tentokrát neklamně, cítím to. Její matka Aloisie nepohrdla mojí náklonností, chová se ke mně den ode dne vlídněji, a je mi věkem přiměřena. Je jí málo přes třicet — —"

„Pardon, Vaničko, řekl jsi, že jest Albíně dvacet."

„Ano, dvacet, svatá pravda. Neřekl jsem ti však posud, že drahá Aloisie má jest nevlastní matkou Albíninou, byla druhou ženou nebožtíka Vaváka. Tím se vysvětluje nápadný rozdíl věku Pravím ti však, byla dobrou ženou a je dobrou matkou, ne macechou. Dlouho jsem zkou-

mal sebe sám, ponořil jsem se do hlubin srdce svého, zaťukal na všechny jeho stěny — a ozvěnou se mi ozývalo: Aloisie! — Tedy Aloisie, příteli. Zahořel jsem k ní láskou muže rozumného, vědomého si cílů svých. Je to žena vzdělaná, inteligentní. A — mimochodem řečeno — ten dům nepatří dceři Albíně, ale jí, mé drahé Aloisii. Byl jsem v knihách, příteli, a je čistý. Nezáleží na tom ostatně, byl bych Aloisii uživil taky bez domu. Ať si ho konečně nechá. A proto tedy přicházím, abys nyní zprostředkoval báseň, jak jsem ji opravil. Je to, abych tak řekl, můj svatební dar milované Aloisii. Albíně budu dobrým otcem, ubezpečuji tě."

Po tomto vysvětlení omluvil jsem se příteli Vaničkovi-Kolodějskému důrazně nedostatkem času a poradil jsem mu, aby svou báseň „zprostředkoval" sám. Především pak jsem mu doporučil oněch pět redakcí, z nichž mne už vyhodili. Kojil jsem se totiž blahou nadějí, že se taky k Vaničkovi-Kolodějskému zachovají zcela nestranně.

Nár. Listy v březnu 1909.

O muži, jemuž není pomoci.

Nejen v poesii, ale i v literatuře výchovné a zejména v příkladných povídkách pro dospívající mládež často činívá se zmínka o kletbě zlého skutku. Jsou však, bohužel, i činy dobré, aspoň zdánlivě dobré, kteréž bývají stíhány kletbou.

Snad je v tom nějaká odvěká, nevyzpytatelná spravedlnost. Snad proto, že ne každý čin zlý bývá na pachateli ztrestán, trpí pachatel i za nějaký skutek dobrý. Mne potkalo cosi takového. A kletba činu „dobrého" stíhala mne bezmála dvacet let.

Tak dlouho utkvívaly na mně jeho vyčítavé, mroucí zraky — tak dlouho doléhaly na mne trýznivé pohledy páně Krajáčovy. A já pošetilec domníval jsem se tehda — v prvé chvíli — že jsem mu dobře posloužil. Ba, já člověk zpozdilý domýšlel jsem si dokonce na svoji zásluhu!

Člověk literát, člověk novinář, člověk redaktor jest bez vlastního zavinění vydán mnohým pokušením a svodům, jimž někdy neodolá. Obyčejný laskavý čtenář, který nežádá na svém „oblíbeném“ kronikáři nic jiného, než aby mu k nedělní snídani napsal nějaké kratochvilné říkání, — takovýto obyčejný čtenář ani netuší, že jsou mimo něj čtenáři jiní, kteří si na svého kronikáře vzpomenou i jindy, v čas vlastní potřeby, a svěřují mu komise nejpodivnější. A tak i nám, lidem toliko píšícím, naskýtá se časem příležitost, že můžeme nejednou bližnímu prokázati službu neocenitelnou. Někdy odoláme pokušení a neučiníme nic, někdy však podlehneme. Já tehdy podlehl.

Přišel do redakce dopis, svědčící mně.

„Vaše Blahorodí!

Váš zájem na lidských osudech opravňuje mě doufati, že poskytnete pomoci v momentě, kde si sám nevím rady. Totiž: miluji! A beznadějně, poněvadž nevím, jak bych lásku svou projevil, antož nemám k dívce zbožněné přístupu. Jen písemný způsob jest možný, avšak tu nemoha se odhodlati, z obavy, zdali bych byl porozuměn. Jest dívka povznešená nad můj obor, jsa prostým obchodníkem, v podobných věcech neobeznalý. Snažně prosím, sestavte mně vzorné vyznání lásky, kterýmž bych o dívku mohl konkurovati, a zašlete v přiložené obálce. Budu-li vyslyšen, učiníte mě nejšťastnějším člověkem...

Jsem versírován v korespondenci obchodní, ne však ve vyšším slohu, jak milují dívky z lepších rodin. Můj osud spočívá ve Vašich rukouch. Budu Vám do smrti vděčen s úctou znamenaje

Vratislav Krajáč.

V Praze, dne 1. ledna 188*."

Snad bezděčně, snad úmyslně odhodlal se k této žádosti v den novoroční. V prvém okamžiku chtěl jsem položiti tento projev k ostatním nevyřízeným. Avšak tu jsem si všiml významného data; — nikoli, přání novoroční nemá být oslyšeno. Budiž splněno, oč žádá, aby na mne nenaříkal, kdyby snad náhodou celý rok byl pro něj nezdarem provázen.

Tehda sice již byla minula doba, kdy jsem se obíral písemnostmi toho druhu, avšak starý cvik dlouho potrvá. Co se člověk v mládí naučí — A tak po několika nezdařených pokusech nalezl jsem zase v zamotaném klubku počátek oné niti, onoho vlákna, které se často nazývá taky červeným, a složil jsem obstojné, ano, s pýchou mohu říci, velmi zdařilé vyznání lásky. Vykouzlil jsem v obraznosti své postavu dívky, slitou z nejlepších vlastností a půvabů všech dívek, pro něž sám jsem kdysi v rozličných dobách byl zahořel s úspěchem větším neb menším, této bytosti vylil jsem srdce své — lépe řečeno srdce páně Krajáčovo, a poněvadž jsem pana Krajáče blíže neznal, pracoval jsem s volností co největší, bez ja-

kéhokoliv omezení. Druhého ledna měl pan Krajáč koncept můj v ruce.

Pan Krajáč byl věru dobrý obchodník, neplýtval časem. Na svaté Tři krále měl jsem od něho druhý list:

„Ó, vážený pane, jsem do smrti Vaším nehynoucím dlužníkem! Váš list setkal se s úspěchem. Zbožněná dívka, která mi dříve nevěnovala kouska pozornosti, je jako vyměněná. Zouplna ji konvenuji, reflektuje na mne. Též i rodiče. Sňatek náš bude ještě v masopustě. Nemohouc se odvážiti, abych Vás pozval, věda, že jste příliš zaměstnán, doufám však, že se setkáme, abych Vám osobně vzdal díky, znamenám s úctou

Vratislav Krajáč."

Nitro mé naplněno bylo blaživým vědomím, že jsem skrovným dílem svým přispěl, aby dobrý ten muž vešel do ráje šťastného manželství. Hle, jediný list, a jaký účinek! —

Pak jednoho dne potkal jsem pár mladých lidí, bylo nepochybno, že mladých manželů. Štěstím zářící muž pošeptal cosi své družce a hned potom nesmírně zdvořile pozdravoval. Zalétl ke mně pohled plný blaha, ale i plný vděčnosti.

Neznal jsem ho, ani jeho společnici, ale jakési tušení ve mně zaťukalo, — a ano, byl to pan Krajáč a jeho mladá choť! Setkání opakovalo se, opakovaly se i pozdravy. Viděl a vídal jsem častěji pár šťastných lidí. A vždy znova měl

jsem hřejivé vědomí: to je také kousek tvé zásluhy.

Avšak léta plynula, hřejivé vědomí stydlo, vychládalo ve mně. Setkání opakovalo se občas, ale tvář páně Krajáčova zářila méně a méně, až konečně naprosto nezářila. Čím dál ostýchavěji pozdravoval, postava jeho ztrácela se nějak vedle paničky, scvrkala se, pleť popelavěla, lesk očí vymizel. Za to panička rostla všemi směry, kráčela jako neobmezená velitelka vedle porobeného, výraz její nabýval čím dál větší ostrosti, tvrdosti, a byly okamžiky, kdy jsem z jejích úst zaslechl slovo nesmírně příkré, pod jehož tíhou postava manželova se zachvívala. A pak jednoho dne, naprostou náhodou, zvěděl jsem vše. Život muže, kterýž by mi do smrti byl zůstal naprosto neznám a tedy lhostejný, odestřen byl přede mnou do všech podrobností, aniž vypravující měl potuchy, v jaké jsem já k němu souvislosti. Ubohý Krajáč trpěl ve jhu tyranky ženy nelítostné, a tu jsem pochopil, proč zraky jeho, na počátku plné vděčnosti, zalétaly ke mně čím dál plašeji a konečně jako s němou, ale tak výmluvnou, tklivou výčitkou.

„Kdybys ty byl tehdáž mé psaní hodil do pece," zdály se praviti, „nechodil bych já teď jako oukropeček sklíčený, spoutaný, doma jen jako trpěný!"

Bolel mne pohled páně Krajáčův, cítil jsem tu obžalobu v něm, nikdy nevyslovenou, a pykal

jsem výčitkami svědomí. Ó, není radno býti „Tajemníkem lásky". — —

Ale všechno na světě má konec.

Kdysi za jasného, slunečného dne jarního potkal jsem pana Vratislava Krajáče samotna. Kráčel vzpřímen, a jak byl zalit září jarního slunce, vypadal všecek osvěžen, zotaven, jako po dlouhé nemoci ozdravělý. Zdálo se mi v plném jase slunečném, že se dokonce usmívá. Avšak, jakmile mne zočil, nabrala tvář jeho vážného, skoro truchlivého výrazu. A teď jsem si povšiml, že jeho klobouk jest ovinut mdlou, černou páskou.

Došel, pozdravil hluboko a zastavil se. Bylo to po prvé, co jsme stanuli tváří v tvář, po prvé, co jsem měl uslyšeti jeho hlas. Neznali jsme se, a přece jsme se předobře znali.

Hledím na jeho klobouk a zcela bezděčně se táži:

„Co se stalo, pane Krajáči?"

Přijal tu otázku jako upřímný projev soustrasti, uchopil mne za ruku, dlouho potřásal, a jako by potlačoval slzy, mluvil vlhkým hlasem:

„Ano, vašnosti, — dotrpěla, má drahá paní! Ráčil jste ji znát — byla to moudrá, silná paní. (Jeho pohled smekl se na dlažbu.) Tuze na ni budu vzpomínat, tuze! (Přejel rukou tvář, jako by stíral nějakou pavučinu.) Mnoho zkusila, tuze se bránila, ale bůh ji vysvobodil. Věřte, už jsem se sám za to modlil. — Na Volšanech odpočívá, v rodinné hrobce, se svými rodiči — tuze krásné

místo. Dám jí tam na desku taky bronzové poprsí — ať má památku. Nikdy na ni nezapomenu — ráčil jste ji znát. — Mnohokrát jsem si přál, kdybyste nás tak někdy ponavštívil, ale netroufal jsem si. Byla to čistotná paní, náramný pořádek všude. — Ani nevím, jak to teď sám vydržím. — Děti nejsou, to je štěstí pro mne, co bych si s nimi počal. A kdybych jim někdy přivedl macechu, kdo ví, co by zkusily. Takhle jsem sám. Ale nevím, jak dlouho to tak vydržím. Celý den musím být v obchodě, doma je prázdno, a když večer přijdu, jsem tam jako poustevník, všechno na mne padá. Tři pokoje mám, všechno v nejlepším pořádku — ale sám! Vašnosti, ani si nemůžete pomyslit, co je samota. Nevím, nevím, ale takhle to se mnou nemůže zůstat. — Srdečně vám děkuju (zas mi tiskl ruku), já vím, že se mnou dobře myslíte — — Zůstaňte mi přítelem, vašnosti, vždyť jsme proto na světě, abychom si pomáhali..."

Pan Krajáč smekl hluboko, při čemž nový smutečný závoj postřel jeho tvář, oči nabyly tesklivého výrazu. Ještě mi stiskl ruku, otočil se, kráčel dál svou cestou.

Nedalo mi, po chvilce jsem se za ním ohlédl. Kráčel pevně, pružně, s vypjatýma prsoma. Nebyl bych uvěřil, že ještě kdy dovede tak pevně vykročit, když jsem pomněl, jak chodíval vedle své „paní".

A jak jsem za ním hleděl a v duchu si opakoval, co ke mně byl promluvil, až jsem se zarazil při pomyšlení, čeho muž ten byl ještě schopen. Tento muž, pravil jsem si, náleží k oněm, jimž není pomoci. Tento muž zcela nepochybně již dnes pomýšlí, jak by samotu svou ukrátil. Již ani nezápasí, nebrání se. Má tři pokoje, všechno v nich...

Ne, tomuto muži naprosto není pomoci!

Nár. Listy v březnu 1911.

Intrika.

Historka z doby módy, jež selhala.

Do pokoje páně Alexandrova vkročil — — Chybné slovo — vkročil! Nevkročil, nýbrž vmotal se, vepotácel — —

Snad je lépe začít ještě jinak.

Tedy Beneš Tětiva — neboť on to jest, o němž historie vypravuje — Beneš Tětiva zamířil onoho dne k příteli Alexandrovi. Do prvého patra hnal se, přeskakuje vždy čtyry schody. Zoufalství ho pohánělo. A zoufalství, jak známo, vede ke všelikým nepředloženostem.

Přítel Alexandr však bydlil výše než v prvém patře. Do druhého patra tedy Beneš Tětiva už nevyskakoval přes čtyry schody. Spokojil se s třemi toliko. A když načínal patro třetí, nepovolilo sice jeho zoufalství, ale nohy se poněkud vzpíraly. Bral tedy jen po dvou schodech.

Ještě zbývalo patro čtvrté. Přítel Alexandr bydlíval skoro vždy v patře čtvrtém, pokud Beneš pamatoval. Jednak že miloval výšiny vůbec, jednak i proto, že to byl člověk ohledů plný. Neboť, byl-li nucen zůstati domácímu pánu dlužen, jistě domácí pán za byt ve čtvrtém patře utrpěl ztrátu poměrně nejmenší.

Do čtvrtého patra vylézal tedy už Tětiva docela normálně. Schod a schod a schod — a teď teprv usoudil, že není rozumno vyplýtvati všechnu sílu na patro prvé, míří-li člověk až do čtrtého.

A proto tedy skoro už jen se potácel, když vstupoval přes práh příbytku Alexandrova.

„Alexandře!" mohl sotva zašeptati. Neboť nemoudrý chvat vzhůru připravil jej o všechen dech.

„Beneši! Jak to vypadáš?" uvítal jej Alexandr.

„Alexandře!" úpěl Beneš. „Jsem zničen, zavržen, hotov!"

„„No, no!" "

„Fanynka je pro mne ztracena!"

„„No, no, no!" "

„Mám soka!"

„„Vida, vida! A co Fanynka?" "

„Znáš to. Nátlak rodičů — —"

„„Přesvědč je, že jen s tebou může býti šťastna." "

„Vždyť tam nesmím!"

„„Tedy ať je o tom přesvědčí Fanynka." "

„Znáš ji. Rozplývá se v slzách, ale rodiče jsou zatvrzelí. Jsou oslněni partií, jaká jejich dceři kyne."

„„Znič tedy svého soka!""

„On by zničil mne!"

„„Vyzvi ho na souboj!""

„Ježíš Marjá! On by se mnou zavedl disciplinární řízení."

„„Kdo pak je to?""

„Inu, můj představený, pro Krista pána, můj bezprostřední představený, rada Vopršálek — a tvůj strýc!"

„Strýc Vopršálek?" užasl Alexandr. „A pro boha tě prosím, jak se k ní dostal, k Fanynce? Ode kdy je to? Odkud?"

„S kluziště, příteli. S posledního letošního ledu."

„Jakže," žasl Alexandr ještě více. „Strejda Vopršálek chodí na kluziště? Jakživ jsem o tom neslyšel! Strejda Vincenc — a na bruslích? Toho bych rád byl viděl. Byl bych soudil, že poláme nohy."

„Ach, kéž by je byl polámal!" žalostně toužil Beneš Tětiva. „Ale on nebruslil, bohužel! Díval se jen z okna, pod jeho bytem je prázdné staveniště, jakýsi spekulant použil toho a zřídil tam kluziště, Fanynka tam bruslila, nic zlého netušíc, a rada ji spatřil. Viděl ji dvakrát, třikrát, nemohl se vynadívat, po čtvrté jim nadběhl — Fanynce a její mamince — co všechno se dělo, nevím, —

ale to vím, že tam rada už chodí, naléhá na zasnoubení a posílá Fanynce prezenty."

„Slušný člověk," řekl Alexandr jako bez myšlenek. „Znám ho, strejda byl vždycky špendábl."

„Ale dává jí praktické prezenty!" vyjekl Beneš Tětiva. „Nejen kytice nebo nějakou vázu na ně. Praktické, slyšíš?"

„To jest od něho rozumné," pochvaloval Alexandr. „Kytice povadnou, vyházejí se do popela. Zlatý prsten anebo jehlice, náušnice, náramek — to se nevyhazuje."

„Ale on dává ještě praktičtější!" vykřikl Tětiva. „Onehdy prý dokonce — botky, arci, asi za dvacet zlatých."

„Patrně měla Fanynka nějaké ušmajdané — takových věcí si strejda vždycky všímal."

„A dnes mne posílá k tobě. Máš prý k němu přijít. Vím, oč asi běží. Za tři dny je Fanynčin svátek. Chce jí něco darovati — a ty snad abys to opatřil."

„Tak tedy opatřím," řekl Alexandr ochotně. „Strejda mívá výborné doutníky, a kdykoli mu nějakou službu prokážu, vždy si vzácně pokouřím. — Kdy mám přijít?"

„Dnes. Odpoledne."

„Řekni, že přijdu, Beneši."

„Alexandře!" sepjal Beneš ruce. „Pro všecko, co ti svatého, drahého, pro naše přátelství, pro moji lásku k Fanynce — udělej něco, abys mi pomohl. Zhaň mu Fanynku — nebo zhaň

radu jejím rodičům, — vykopej mu jámu — strč ho do ní — jen prosím tě, aby se mu nic nestalo, on má moji kariéru v ruce, a kdyby nechtěl Fanynku, byl by to docela hodný člověk — zachraň mne — zachraň nás! — Teď víš všecko — a já se jdu utopit!“

„Tak nazdar, Beneši, a k večeru v kavárně na shledanou!“ volal za ním Alexandr.

* *
*

Půl hodiny byl Alexandr v kanceláři strýce rady Vopršálka — Beneš Tětiva ve vedlejší světnici mřel po celou tu půlhodinu úzkostí, obavami, beznadějí. Konečně se dvéře pootevřely, ale ještě je něčí ruka držela — jen tak na dva milimetry se pootevřely. A Tětiva zaslechl:

„To jsi hodný, Alexandře, žes přišel. Tys byl vždycky hodný hoch. — Tak tumáš — ale vezmi si víc, dětino, jsou výborné, ke kávě na neděli, no! — A hnedle tam dojdi a řekni, aby poslali jenom něco nejnovějšího, rozumíš? — Nejnovějšího, něco takového, co hýbá světem! Na ceně mi nezáleží. Pozejtří ráno ať je to tam. A u Ditricha nebo Bürgermeistra pugét! Rozumíš, pugét — třeba za patnáct korun — za dvacet korun. Adio!“

Alexandr vyšel, přitáhl za sebou dvéře, aby ho strýc nevyprovázel. Zcela hlasitě, jako by mluvil ke člověku praneznámému, řekl Tětivovi:

„Má úcta, vašnosti!"

Ale pak se k němu naklonil a zašeptal:

„Kde pak ses utopil, kamaráde, abychom věděli, kde aspoň tvou mrtvolu hledat?"

A vyšel z kanceláře.

* *
*

Na svatou Františku o deváté ranní bylo zazvoněno u rodičů Fanynčiných. Přede dveřmi střetli se dva sluhové: prvý od květináře přinášel skvostnou kytici, druhý z konfekčního závodu obdélný, plochý kartán.

Fanynka pobledlá, jako ulekaná, přijímala kytici s povědomou visitkou, ale skoro se zpěčovala sáhnouti po kartáně, jejž jí rozradovaná maminka podávala. Obě tušily, od koho dar jest, ale v obou vyvolávala zásilka pocity a dojmy velmi nestejné. Fanynka mřela lítostí, steskem, její maminka blaženě se usmívala. Co pak asi dnes pan rada posílá?

Co by na Fanynce bylo bývalo, kartán by zůstal do večera nedotčen. Ale nedočkavá maminka sama jej otevřela.

Odklopila víko, zašustila rukama v obalu hedvábného papíru, zašustila i v těžké, hedvábné látce, jež se v obalu skrývala, vytahovala, vytahovala překvapení z kartánu — — ale když je vytáhla docela, vykřikla a sklesla na pohovku. Omdlévala. Šustivá hedvábná věc vypadla jí z rukou. Oči nebohé paní zavřely se. Stačil jí pohled

— za nic na světě nebyla by se na to podívala ještě jednou.

A Fanynka — ubohá Fanynka se rozplakala...

Odpůldne dostal pan rada Vopršálek pneumatickou poštou psaníčko:

„Vysoce vážený pane rado!

Velmi nerad chápu se péra, ale káže mi tak otcovská povinnost. Doufal jsem, že k naší dceři chováte upřímnou a šetrnou lásku, avšak po oučinku dnešního daru Vašeho vidím, že nemohu déle dceru nutiti k sňatku, jemuž by se byla jen po velikém našem naléhání podvolila. Má žena z toho vůbec leží. Nejsme proti pokroku, vážený pane rado, ale žena prohlásila, že v kalhotách nepustí dceru na ulici ani za milión. Proti manželce jest mi těžko bojovati, a krom toho uznáte, že Fanynka skutečně nemůže choditi pořád s kordónem policajtů, Ježíš Marjá Josefe!

Škatuli s kalhotami vrátili jsme konfekci, odkuď pocházela.

S veškerou úctou oddaný Alois Parkán."

Nár. Listy v červnu 1912

„Bolestné.“

S hlavou svěšenou, jako by kráčel k šibenici, ploužil se Jaromír Vacek ulicemi. Vrážel do lidí — neomlouval se; lidé vráželi do něho — zdálo se, že toho nepozoruje. Šel jako bez ducha, a zdálo se taky, že jde bez cíle. Zahýbal do ulic, v nichž neměl co činiti, a zapadal vždy v odlehlejší a tišší. Neviděl než dlažbu. Nepovznesl zraků, aby přečetl nápis na nároží, nepodíval se na žádný štít, na žádné číslo domovní. Nehledal, jak se zdálo, nic a nikoho. Ostatně nebyla chvíle pro návštěvy, ani k tomu, aby konal nějaké objednávky. Bylo mrtvé nedělní popolední. Kdo je doma, oddává se mdlému odpočinku v dusných prostorách bytu a nečeká hostí. A živnostníci, kteří dodávají oděv a obuv, nečekají zákazníků. Potácejí se taky kdesi Prahou nebo za branami, aby ubili nudnou, parnou, zdlouhavou neděli, den klidu.

Pojednou Vacek, prošed kterousi úzkou, sraženou a vypraženou ulicí staroměstskou, jež dý-

chala všelikými nedělními obědy, dávno sice odbytými, ale pořád ještě z přízemních oken vyvánějícími, octl se na nábřeží a v plném šumu lidí, jehož se celou půlhodinu bezděčně byl vzdaloval. Zase mu zaléhal v sluch odporný řinkot zvonců tramvajových, zas motalo se před ním i za ním na sta lidí. Vzhlédl a viděl znuděné tváře, zívající ústa lidí nedělně vystrojených a nedělně mrzutých. Otylé, zpocené muže, vlekoucí otylé, těžce vyšlapující manželky. Jednotlivce, opírající se o hole nebo deštníky, jako by se obávali, aby v tom vedru neklesli na dlažbu. Toliko mláď obojího pohlaví chvátala čile oběma směry, aby včas dospěla na místo smluvené schůzky, na stanici tramvaje, na některé nádraží, stanoviště parníků, kamkoli. Bezděky zalétly zraky Vackovy za několika svěžími postavami dívčími v bílých šatečkách, za několika mladíky, jejichž hlavy pokrývaly buď smačkané, jako pošlapané klobouky panamské nebo tvrdé, klížené, jako dřevěné slamáky, a jimž přes ruku se plandaly schumlané haveloky pro případ nenadálého lijáku.

A bezděky Vacek povzdychl. Jak je tomu dávno, co taky takto utíkával, aby neděli dohonil. Věru, neděle je jen pro tu mládež, pomyslil. Pro dospělé a stárnoucí je toliko nudným a mrzutým přerušením obvyklého denního zaměstnání.

Výlety! Má teď Vacek jiné starosti než výlety. Existenci, existenci!

Vacek teď po prvé se rozhlédl, kudy by z tohoto proudu unikl. Ale než mohl ústup svůj uskutečniti, dotkla se ho čísi ruka.

„Kam se ženeš, kamaráde?" řekl k němu zvučný hlas. „Na výlet?"

„Dej mi pokoj!" utrhl se Vacek. „Nanejvýš bych vyletěl z kůže!"

„Proč pak, pro boha tě prosím?" zasmál se muž, který jej zastavil.

Byl to mladý, vesele a bezstarostně do světa vyhlížející muž, pravý opak Jaromíra Vacka. I v úboru. Byl jako švihák ze žurnálu, kdežto Vacek vypadal poněkud staromódně. Byl to kolega Vackův ze studií, byl i jeho kolegou v úřadě, ale v jiném oddělení. Jen o půl roku starší, ale o pěkný hon před ním. Šel světem jako dobyvatel, směle a bezstarostně — Vacek pracně se prodíral. Václav Vedral měl i doktorát práv, aby měl zadní dvířka otevřená, jak říkával. Zmrzí-li ho úřad, sekne tím a půjde k advokacii. Vacek nastoupil jen dráhu úřednickou — a litovával nyní, že taky neudělal doktorát. Má pak člověk z dvojího na vybranou. Ale je pozdě na rigorosa. Někdejší mladá pružnost je tatam. Překročí-li člověk třicítku, nesnadno se vrací k těm špargálům, k věčnému papouškování paragrafů, k přežvykování suchopárných přednášek, pandektů a řádů, směnečného práva a všeho ostatního. Kostky jsou vrženy, říkával.

Doktor Vedral chopil kolegu za rameno a řekl:

„Pojď, vyjdeme si někam — beztoho se tak málokdy vidíme."

„Dej mi pokoj, Vašku," odmítal Jaromír. „Není mi do smíchu a do zábavy. Mám hlavu plnou jiných — —"

Nedopověděl.

„Vím, kamaráde, vím," hovořil Vedral zvučně, „že máš hlavu plnou — a dobrých, užitečných vědomostí. Jako málokterý z tvých vrstevníků. Ba vím, že máš hlavu plnější než já i s tím doktorátem. Ale využitkovati toho neumíš! Ano, neškleb se. Jsi člověk, který nedovede vynaložiti hřivnu svou. Škoda tě. Nejsi prodíravý, nemáš těch loktů, jimiž si každý klestí cestu ku předu. Byl jsi takovým ve škole, zůstal jsi stejným v úřadě. Ale to je chyba! — A co zas tě žere?"

„Vašku," pronesl Vacek skoro prosebně, „dej mi pokoj! Neopakuj mi to pořád. Co mám dělat? Prodírám se, prodírám, jak mohu, a pojednou uváznu. Tobě je lehko mluvit, tobě vždycky Pánbůh a všichni svatí!"

„A smí tedy člověk vědět, kde jsi zas uvázl? Svěř se mi. Ptám se po druhé: co tě žere? Kde to vázne?"

Vacek hleděl chvilku Vedralovi přímo do očí a řekl náhle:

„Je u nás uprázdněno místo sekretářské."

„Kdo o tom rozhoduje?"

„Jako bys nevěděl! Kdo jiný než dvorní rada. Koho doporučí, ten to dostane.“

„Jak jsi s radou? Dobře vycházíte?“

„Celkem dobře. Dokonce se zdá, že mne má i jaksi rád.“

„Kriste Ježíši! A pak hledíš do světa jako Petrovský? Jdi tedy k němu.“

„Byl jsem. Ale odpovídal vyhýbavě, jako by již někoho měl. Víš, jak takoví presidenti mluví: že učiní, co je ‚v jeho možnosti‘ — ale přímé naděje nedal. Ano, — kdybych byl sám! Ale jsme nápadníci tři — a sekretářství jen jediné. Dva musíme odejíti s prázdnou. A jakou již mám nešťastnou planetu, obávám se, že budu jedním z těchto dvou!“

Doktor Vedral se zamyslil, hleděl do dlažby. Potom povznášel zraky, a zatím, co Vacek zíral kamsi do neurčita, zavadil o něj Vedral pohledem polo zkoumavým, polo šibalským. Načež řekl:

„Mírku, chtěl by ses oženit?“

Vacek mávl prudce rukou.

„Apage — —!“

„To je chyba, Mírku. Dvorní rada má dceru.“

Vacek vykulil oči.

„Pro boha tě prosím — —!“

„Mne nepros, ale dvorního radu. Požádej ho za ruku dceřinu — a máš místo sekretáře.“

„Ale já ji nechci, Vašku!“ vykřikl Vacek.

„To je jedno,“ odpovídal klidně Vedral.

„Možno, že ona by tě taky nechtěla. Ale požádej o ni!"

„Zbláznil ses?" rozpaloval se Vacek. „Říkat o holku, o kterou nestojím, která nestojí o mne — ženit se nechci — a bych i chtěl, ji bych si nevybral."

„Je to hezká dívka," promlouval Vedral otcovsky. „Velmi hezká dívka, hodná dívka, vzdělaná dívka —"

„Tedy si ji vezmi!" vyhrkl Vacek.

Tváří Vedralovou šlehl úsměv, jehož však Vacek nepozoroval. Úsměv šibalský, ironický, vítězný — podivná směsice úsměvů, v níž by se byl i někdo pozornější než Vacek nevyznal.

„No, snad, až jak ty pochodíš, Mírku," odpověděl žertovně Vedral. Ale hned potom jeho tvář zvážněla, a rozhodný kolega Vackův, uchopiv kamaráda za rameno, zahnul s ním do tišší ulice a teď hovořil opravdově, upřímně a naléhavě:

„Je-li ti rady, Jaromíre, tedy mne poslechni. Nežertuji a taky ti nechci pomáhati. Jen raditi. A především: nehrozí ti žádné nebezpečenství, toho si buď vědom. Nuže! Zítra ráno se nějak ustroj. Shoď se sebe ten staromódní nátěr. Dej se oholit, vlasy zastřihnout. Musíš vypadati jako ženich. Až odbudeš u dvorního rady obvyklý referát, vrať se do svého brlohu. Tam navlékni bílé rukavice, zapni kabát, zaklepej u rady po druhé — a požádej ho o dceru. Ve vší formě

požádej. Ničeho se nelekej, ničeho se neboj. Jen to si pamatuj: dvorní rada náleží k lidem, který nikomu nic nemůže odepříti, kterého by bolelo odepříti komu co. Na této jeho vlastnosti buduji."

„Do čeho mne to vháníš?" vykřikl Vacek. „On mi tedy dceru dá!"

„Ne, Mirku. Dceru ti odepře. Zamítne tě."

„K čemu tedy ta fraška?" otázal se Vacek skoro uražen.

„Uvidíš zítra," stručně řekl Vedral.

„A jak víš, že mi ji odepře?"

Vedral pohrával chvilenku holí, dvěma prsty druhé ruky otáčel doutník, malíkem oklepal s něho popel, náhle vzhlédl k Vackovi a řekl určitě:

„Poněvadž je zadána."

„Kterak to víš?"

„Ať vím, jak vím. Ale vím. Slečna Olga radovic je zadána. Je nevěstou. Ale posud nikdo o tom neví."

„Opakuji poznovu," zvolal Jaromír hněvivě, „k čemu tedy ta komedie?"

„Abys dostal místo sekretáře, Mirku — a nemine tě. Slibuješ mi, že se zachováš dle mé rady?"

Jaromír Vacek mnul čelo, přetíral dlaní oči, jako by se chtěl ze sna probuditi. Hleděl na Vedrala a pronášel:

„Připadá mi, jako bychom se byli oba zbláznili. Blázníš ty — nebo blázním já?"

„Mírku, nikdy jsem tě neklamal, nikdy nepodvedl. Nejsme konkurenty v úřadě, a já — dnes po prvé to svěřuji a tobě prvému — jinak je to posud mým tajemstvím: ožením se a převezmu advokátní kancelář svého stárnoucího strýce. Do tří, čtyř měsíců praštím úřadem. Netěší mne to tam. Tíhnu k advokacii a k veřejnému životu. Snad i k poslanectví. Jazyk za zuby, Mírku. Zatím ještě zůstane strýcova firma, jeho jméno, ale již povedu kancelář na vlastní vrub. A teď, když jsem ti svěřil největší své tajemství, jež skrývám před celým světem a zvláště přede všemi v úřadě, abych se předčasným projevem nějak nepoškodil, posuď sám: vydávaje se v ruce tvé, mohl bych ti nějak úskočně raditi? — Učiň, jak jsem řekl, a zítra večer mi povíš, jak jsi pochodil."

„A ručíš mi za to, že je slečna dvorního rady zadána?" otázal se Vacek, stále ještě kolísaje v pochybách.

„Od předevčírka, Mírku, spolehni se. A byť i byla desetkráte svobodna, ty bys ji nedostal, ty nejsi mužem jejího vkusu. Což však nepravím, abych tě nějak pokořil. Není každá pro každého, aniž každý pro každou. Ty jsi skromný domácníček, slečna Olga tíhne spíše k okázalejšímu životu, což však nepravím na její úkor. A ještě jednou a slavně se ti zaručuji, a nejen slovem, ale i hlavou: nehrozí ti ani za mák nebezpečenství, že bys v pasti uvázl. A teď pojď. Dávno jsme

spolu nepobyli, družně nepohovořili. Vynahradíme si to dnes. Zbytek dneška docela mi náleží.“

Staří kamarádi vyšli na nábřeží, zamířili také ku přístavišti parníků. Snad popluji do Chuchle, snad až na Zbraslav.

*

Oholen, učesán, v černém oděvu objevil se v pondělí Jaromír Vacek v kanceláři. Zvědavě na něj hleděli kolegové v úřadě, ponenáhlu i zvědavými otázkami na něj doléhali. Vacek arci mlčel jako hrob a měl co zápasiti, aby přemohl tíseň z věcí nastávajících. Desetkráte se vzchopil, aby utekl, aby předstíraje náhlé ochuravění z trapné situace se vytáhl. A bylo mu třeba, aby s důrazem a násilně si zopakoval včerejší hovor s Vedralem, aby obstál.

Konečně přišel dvorní rada a konečně nastala chvíle, kdy k němu Vacek vstoupil s referátem. Neušlo mu, kterak na něj rada všecek udiven pohlédl. A když byl hotov s referátem, nemohl se již starý pán přemoci, aby se neotázal:

„Kam pak se chystáte, pane adjunkte, že jste tak vyparáděn?“

Tato otázka uvedla Vacka v nesmírné rozpaky. To bylo neočekávané zaskočení. Docela proti programu, jejž mu včera Vedral nadiktoval. Teď již nemůže odejíti, aby si venku rukavičky navlékl.

„Pane dvorní rado — pane dvorní rado," zakoktával se Vacek, „chci přednésti ještě velikou, závažnou prosbu, ráčíte-li mi dovoliti — —"

Zdálo se, že rozpaky přepadají teď pana dvorního radu.

„Já vím, já vím," odpovídal. „Ale o tom jsme již mluvili, pane adjunkte — —"

Vacek zatím dobyl ze šosu císařského kabátu bílé rukavičky a chvatně je oblékal.

„Pane dvorní rado," mluvil při tom, jako by vězel ve svěrací kazajce, „co chci dnes přednésti, ještě jsem se neodvážil — — Dnes po prvé —"

„To jsem žádostiv," pronášel dvorní rada nějak roztržitě, „skutečně žádostiv — ale snad jste mně to mohl říci bez rukaviček — —?"

Jaromír Vacek však nepovolil. Usilovně cpal do rukaviček ruce, pojednou jako naběhlé, dvojnásob veliké. Praskaly rukavice ve švech, praskala i jemná kůže, ale konečně byl nešťastník v rukavicích, zapjal knoflíčky, uklonil se a vyrážel ze sebe:

„Pane dvorní rado, prosím tisíckráte za prominutí, že vám přednáším nejuctivější a zároveň nejsmělejší prosbu, s jakou jsem před vás jakživ mohl vstoupiti. V povinné úctě a pokoře žádám vás za ruku vašnostiny slečny dcery — slečny Olgy, a pokládal bych si za nesmírnou čest, kdybyste tuto moji prosbu nejmilostivěji vyslyšel — —"

Nejen tvář, nýbrž celá hlava pana dvorního rady po těchto slovech Vackových zčervenala, zbrunátněla, líce pokryly se výrazem úžasu. Třásly se mu ruce, když je povznášel, aby pošinul okuláry. Zíral na Vacka, jenž se tetelil v nejistotě výsledku, jako na zjevení, pootevřel ústa, vydechl mocně, a zdálo se, že chce promluviti. Selhávalo mu však. Teď byl ve svěrací kazajce pan dvorní rada. Vzchopil se, pokročil proti Vackovi, ale spatřiv, jak tvář mladého muže náhle pobledla, uhnul pohledem. To je tvář odsouzencova, připadlo mu. A není mu pomoci, není, není!

I přecházel světnicí a nehledě na Vacka, hovořil větami jako rozškubanými:

„Pane adjunkte, co mi tu povídáte — oč mne žádáte — nesmírně mne překvapuje. — Všeho jiného bych se byl nadál — všeho jiného, pravím. Ale že vy naši Olgu — do smrti mi nepřipadlo. — Vždyť bych byl soudil, že ji tak říkajíc ani neznáte — vždyť kolikrát jste ji viděl —? A že by dokonce byly nějaké mně tajné styky mezi vámi — —“

„Nebylo takových styků, pane dvorní rado,“ osmělil se pronésti Vacek.

Dvorní rada z hluboka oddychl.

„Nebylo styků, pravíte — tím líp. — Pane adjunkte, musím se přiznati, že mě vaše žádost velice poctívá — jste řádný muž — bezvadné konduity — vážím si vás jako svědomitého úředníka — to všechno jest pravda — a za jiných

okolností — ano, za jiných okolností snažil bych se — uvažoval bych — a myslím, že bych neodmítl — avšak moje dcera — — — A pro boha vás prosím, pane adjunkte, ví moje dcera o tom, co jste mi právě řekl? Věděla, co hodláte podniknout — —?"

Dvorní rada otíral zpocené čelo — a teď zas odvážil se pohlédnouti na Vacka.

„Ani netuší, pane dvorní rado — —" odpověděl Vacek upřímně, skoro vroucně. „Chtěl jsem dříve u vás —"

Dvorní rada popadl Vacka za ruku, stiskl mu ji, potřásl, a řekl všecek potěšen:

„Děkuji vám — to jste dobře učinil! K čemu ji znepokojovati? — A slibte mi něco, pane adjunkte: že ani teď, aniž kdy později zví, s jakou žádostí jste ke mně přišel. A taky nikdo jiný na světě, nikdo jiný! Slibujete mi?"

„Slibuji," řekl zmíravým hlasem Vacek.

Dvorní rada poznovu mu stiskl ruku.

„Přijímám od vás tento slib místo přísahy, pane adjunkte, a důvěřuji vám. — Ale — —"

Dvorní rada pustil ruku Vackovu a zase přecházeje světnicí, aby se vyhnul zrakům žadatelovým, hlasem ztlumeným pokračoval:

„Jste muž slibné kariéry — neviděl bych v tom pražádnou nepřístojnost, kdybyste vy a moje dcera — dokonce žádnou mesalianci, pane adjunkte — to vám pravím jako otec — ano,

vaše žádost mě poctívá — ale dát vám ji nemohu, pane adjunkte —“

Vyrazil tato slova jako v největší tísni.

„Nemohu vám ji dát — při nejlepší vůli, pane adjunkte — neboť naše Olga — příteli drahý — naše Olga jest od minulého pátku nevěstou — ano — nevěstou pana doktora Vedrala — — Jste první člověk mimo rodinu, jenž se o tom dovídá, ale donutil jste mě k tomu — — —“

Teď dvorní rada stanul před Vackem se svěšenou hlavou, jak odsouzenec.

Jaromír Vacek vytřeštil zraky.

„Doktor Vedral!“ zvolal užaslý.

„Ano,“ odpovídal dvorní rada, jako by žádal za odpuštění. „Vidíte, dlouho nic a pořád nic — a najednou dva nápadníci. A věřte mi, kdybyste vy byl přišel dříve, tedy bych s radostí byl — ano, s radostí, — pane adjunkte —“

Chvatně to pronášel dvorní rada, nebo teď mu bylo lehko přivolovati, když byla věc nesplnitelna.

„Ale, pane adjunkte — nehněváte se na mne, pravda-li? Vidíte, že rozhodly okolnosti, ne já. Ale není žádné příčiny, abych rušil slovo, dané panu doktoru Vedralovi. A moje dcera, jak se zdá, je naprosto srozuměna s panem doktorem a šťastna — proto taky nechápu, že vy — ale pravda-li, zůstaneme dobrými přáteli?“

Řekl to skoro prosebně.

Za řeči radovy pochopil Vacek včerejší ujišťování přítele Vedrala, že mu nehrozí žádné nebezpečenství. Ale jenom nechápal, proč ho k tomuto kroku doháněl? Jaký smysl to mělo? V čem je výsledek jeho rady? Nemohl uvěřiti, že by s ním byl chtěl ztropiti lehkovážný šprým.

Teď vida před sebou dvorního radu, tohoto pána jindy tak vysokého, neoblomného, pojednou skoro zkroušeného, uklonil se a řekl pokorně:

„Pane dvorní rado, nezbývá mně než prositi co nejsnažněji za odpuštění, že jsem vám připravil tento okamžik. Odcházím s lítostí, že moje žádost — —“

Dvorní rada přerušil ho:

„Nic už, nic už, pane adjunkte. Jaká pomoc! Dovedu si pomysliti, jak vám asi je. Ale není bolesti, aby nebylo léku. Vždyť je holek na světě!“

Řekl to skoro vesele, že je věc jakž takž vyřízena.

Vacek se uklonil, tichými kroky vyšel z pokoje. Nikam nepohlédl, ale cítil dobře, že zraky všech upírají se na něj zvědavě. Jaké štěstí, že do salónu pana dvorního rady jsou dvojité dvéře, pevné a přiléhavé, že nikdo nemohl rozprávce naslouchati!

A navrátiv se na své místo, strčil ruce pod stůl a dral s nich rukavičky. K čemu ho to navedl zpropadený Vedral!

Sotva měl rukavice dole a sotva že je smačkané vrazil do šosu, otevřely se náhle dvéře z pokoje pana dvorního rady. Vysoký pán stál na prahu a hledaje očima Vacka, řekl vlídně:

„Prosil bych pana adjunkta ještě na slovíčko!“

Vacek se vzchopil a všecek zardělý spěchal poslušně do svatyně.

Dvorní rada sám dovřel obojí dvéře, postál na koberci, tiskna dlaň pravice na čelo, jako by se na cosi rozpomínal, a pojednou řekl k Vackovi:

„Pane adjunkte, ucházel jste se o uprázdněné místo sekretářské. Tehda jsem vám nemohl říci nic určitého — víte, není radno vzbuzovati naděje, kteréž by snad později — rozumíte mi. Ale pane adjunkte, dnes mohu vám říci: místo bude vaše. Doprovázím vaši žádost doporučením, jaké jsem napsal málokdy — doufám, že budete spokojen. — No vidíte (pohladil Vacka po rameně) na každou bolest je náplasť. A konečně se také oženíte — můj bože, slečinek je! A hezkých — a hodných — a vychovaných — i majetných — No, no, a zas mezi námi bude, jako bylo, co —?“

Vackovi se dělaly mžitky před očima. A když samou radostí z pokoje páně presidentova skoro se potácel, rozuměl již naléhání přítele Vedrala. Pojednou chápal jeho ujištění, že dvorní rada nemůže nikomu nic odepříti, bolest způsobiti. Ale

když mu odepřel ruku dceřinu, byl svatě přesvědčen, že mu způsobil bolest převelikou. A tu tedy je hojivý balšám na tu bolest: povýšení v úřadě. Ale kterak jen se zpropadený Vedral dopracoval této psychologické kombinace? A kterak že mohl tak bezpečně předvídati výsledek?

OBSAH.

Z pamětí starého mrzouta.

Především o panu Anastáziu Cyrusovi . . . 9
I. Staré botky, a to botky mé staré . . . 18
II. Pan Cyrus o svém „kmotrovi". (Novinky z Prahy) . . . 28
III. Páně Cyrusův kuchařský objev . . . 38
IV. O rozházeném štěstí první lásky . . . 68
V. Štědrovečerní dárky mé staré . . . 79
VI. Český pekáč . . . 84
VII. Pan Anastáz Cyrus kortešem . . . 96

Povídky o paní Angelině Knedlhansové, bývalé kvartýrské.

Illuse páně Saloupkova . . . 109
Soud . . . 116
Kámen ourazu . . . 124
O svatbě páně Saloupkově . . . 132
Zmařené vdavky paní Angeliny . . . 142

Mládenci a ženichové.

Telegrafický vtip . . . 173
„Vyjádření" . . . 181
Amulet . . . 190
Poslední štace . . . 201
Dopis na rozloučenou . . . 212
Štěpánova omluva . . . 223
Zachránce života . . . 231
Jiříkova ženitba . . . 243
Návaly Svatopluka Vaničky-Kolodějského . . . 255
O muži, jemuž není pomoci . . . 261
Intrika . . . 269
„Bolestné" . . . 276

OPRAVA

rušivých omylů a nedopatření při tisku dílu XIX.

Na stránce 13. v řádce 13. zdola čti správně *o* jeho memoárech
„ „ 17. „ 6. „ „ „ *o* minulém kvartále
„ „ 21. „ 15. shora přidej čárku (,) za slova: hezky se smála,
a 17. „ rovněž čárku za slova: vždycky dopalovali,
„ „ 36. „ 13. „ „ „ za slova: dvacetiletý kriminál,
„ „ 69. „ 12. „ místo člověk se dívá čti správně: se diví,
„ „ 89. nesprávně započíná 4. řádkou nový odstavec. Větu: Jsou skutečně případy atd. sluší připojiti hned za slova předcházející: aby nemusila kupovati.
„ „ 104. v řádce 4. shora čti správně: přítel Doubrava *byl*
„ „ 105. v poslední řádce místo Voliči čti správně: Voličové
„ „ 117. v řádce 4. a 5. shora čti správně: vždy klidné
„ „ „ „ 6. zdola „ „ nízká
„ „ 170. „ 13. shora „ „ o ženicha?

Případná nedopatření jiná račiž si pozorný čtenář sám opraviti.

Sebrané spisy Ignáta Herrmanna.

I. **BLEDNOUCÍ OBRÁZKY.** Vzpomínky nejstarší a drobné episody z maloměstské kroniky. Vydání druhé. 325 stran . K 3·40

II. **OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA.** Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání osmé 487 stran . . . . K 5·20

III. **TCHÁN KONDELÍK A ZEŤ VEJVARA.** (Pokračování Otce Kondelíka.) Vydání třetí. 536 stran . . . . K 5·50

IV. **Z CHUDÉHO KALAMÁŘE.** Drobné náčrty. Vydání čtvrté. **PRAŽSKÉ FIGURKY.** Rázové obrázky ze života. Vydání čtvrté. **PAN MELICHAR.** Obrázek z »tiché« pražské domácnosti. Vydání třetí. 453 stran . . . . K 4·80

V. **Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ.** Humorist. a rázové obrázky ze života. Vydání druhé. 213 stran . . . . K 2·20

VI. **STAŘÍ MLÁDENCI.** Humorné obrázky ze života »přespočetných«. 225 stran . . . . K 2·40

VII. **U SNĚDENÉHO KRÁMU.** Líčení z pražského života. Vydání třetí. Část I. a II. 284 stran . . . . K 3·—

VIII. **U SNĚDENÉHO KRÁMU.** Část III. a IV. 346 stran . K 3·60

IX. **BODŘÍ PRAŽANÉ.** Postavičky z pražských zdí a ulic. Vydání druhé. 300 stran . . . . K 3·20

X. **RODINY A RODINKY.** Drobné výjevy z pražského života. 264 stran . . . . K 2·60

XI. **DVĚ PRAŽSKÉ IDYLLY.** Vydání druhé. 244 stran . . . K 2·50

XII. **DOMÁCÍ ŠTĚSTÍ.** Dva stínové obrazy z manželského života. Vydání druhé. 220 stran . . . . K 2·30

XIII. **ŽENITBA PÁNĚ KARAFIÁTOVA** a jiné povídky staromládenecké. 272 stran . . . . K 2·80

XIV. **PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ.** Třicet nedělních povídek. Vydání druhé. 305 stran . . . . K 2·50

XV. **ZTŘEŠTĚNÉ HISTORKY.** (Chráněnka. — Pouhé smyšlenky. — Strašidelné. — „Amerikánské.") Druhé, prohlédnuté a pozměněné vydání. 344 stran. . . . . K 3·60

XVI. **KANCELÁŘSKÝ PRACH. — SMÍŠENÉ ZBOŽÍ.** Drobné črty z ovzduší kancelářského a kupeckého. 340 stran K 3·50

XVII. **FOXL-VOŘÍŠEK A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** 180 stran . . . . K 1·90

XVIII. **BURLESKY.** 228 stran . . . . K 2·40

XIX. **Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** (Povídky o paní Angelině Knedlhansové, bývalé kvartýrské. — Mládenci a ženichové.) 294 stran . . . . K 3·20

Svazky v původní vazbě o K 1·40 dražší.

Kromě toho vydáno a lze koupiti v každém knihkupectví:

DROBNÍ LIDÉ. Črty ze všedního života. Třetí vydání. Dva díly, cena každého 3 K 20 h, v polokožené vazbě 5 K 80 h.

HISTORIE O DOKTORU FAUSTOVI, slavném černokněžníku, čili vypsání jeho života, skutkův i přehrozného do pekelné propasti uvržení. Dle starých kronik a pamětí. S 13 dřevoryty dle kreseb mistra Josefa Manesa. 1884, nákladem vlastním. (Rozebráno.)

MANŽELOVA PŘÍTELKYNĚ. Žert z mladé domácnosti o jednom jednání. (Divadelní bibliotéky Pospíšilovy svazek 183., obsahuje též aktovku Karla Šípka: Starší závazky.) Cena 68 hal.

MEZI DĚTMI. Črty ze života malých i drahých. Cena 1 K 50 h.

MUŽ BEZ TŘINÁCTKY A DVANÁCT JINÝCH POVÍDEK NEDĚLNÍCH. Cena 1 K 80 hal., v plátěné vazbě 3 K 40 hal.

NA RŮZNÉ ADRESY. Krotké epištoly nedělního kronikáře. Cena 4 K, ve skvostné vazbě 5 K 80 h.

TOBIÁŠKŮV ŠTĚDRÝ DEN A NĚKOLIK ŽERTOVNÝCH POVÍDEK O ZVÍŘÁTKÁCH. U F. Topiče v Praze. (Osení, knihy mladých čtenářů, svazek 19.) Cena 80 hal., v plátěné vazbě 1 K 30 hal.

TŘI POVÍDKY KRATOCHVILNÉ. (Vznik a skon spolku »Nenastuzených«. — Čestný dar. — Po čtyryceti letech.) Cena 60 haléřů.

Překlady do němčiny:

HERR MELCHIOR. (Pan Melichar.) DER FRATER AUS PODSKAL. (Fráter z Podskalí.) DER TONI LIEFERT. (Tonda odvádí.) Deutsch von Johann Michael. »Prager Zeitung« 1896—7.

VATER KONDELIK UND BRÄUTIGAM WEJWARA. Kleine Episoden aus dem geordneten Haushalte einer Prager Bürgerfamilie. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tlučhoř. Berlin, Dr. Franz Ledermann, 1907. Dva svazky. Cena 6 mark, vázané 8 mark.

SCHWIEGERVATER KONDELIK UND SCHWIEGERSOHN WEJWARA. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tlučhoř. Berlin, A. W. Hayn's Erben, 1911. Cena 4 marky, v plátěné vazbě 5 mark.

AUSGEWÄHLTE GESCHICHTEN von Ignát Herrmann. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Annie Auředníček. (Slavische Romanbibliothek, Band X.) Prag, Verlag von J. Otto, 1908. Cena 3 K 60 h, v plátěné vazbě 4 K 80 h, ve skvostné vazbě 5 K 40 h.

ZWEI PRAGER IDYLLEN. (Dvě pražské idylly.) Přeložila Klára Hübschová. »Union« v Praze, únor—květen 1910.

HÄUSLICHES GLÜCK. (Domácí štěstí.) Autorisovaný překlad Em. Schicka. »Union« v Praze, 1911. Též samostatně nákladem Ed. Beauforta.

Do polštiny:

OJCIEC KONDELIK I NARZECZONY WEJWARA. Za pozwoleniem autora z czeskiego przełożył Pawel Laskowski. (Biblioteka dzieł wyborowych No. 257—259.) Vytištěno ve Varšavě 1903. Cena 1·80 cent.

TEŚĆ KONDELIK I ZIĘĆ WEJWARA. Z czeskiego przetłomaczyła Kazimiera Uhlenfeld. (Biblioteka dzieł wyborowych 736—738. Ve Varšavě 1912. Cena 120 kop.

ZJEDZONY SKLEP. (U snědeného krámu.) Do polštiny přeložil Adam Lach. »Dziennik dla wszystkich« ve Varšavě 1905.

